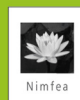

Kézikönyv a fenntartható turizmus jó gyakorlatáról a védett területeken

D.T1.2.3

végső változat

09 2018

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK.....	1
Előszó	3
1 Bevezetés.....	4
1.1 Bevezetés.....	4
1.2 Elemzés	5
1.3 Ajánlások	6
2 A fenntartható turizmus alapelvei	10
2.1 Alapelvek	10
2.2 A turizmus lehetséges előnyei	12
2.3 A természeti erőforrásokra gyakorolt lehetséges negatív hatások	13
2.4 A társadalomra és a gazdaságra gyakorolt lehetséges hátrányok	14
2.5 Definíciók: Ökoturizmus vs. Fenntartható Turizmus	16
3 A CEETO projekt tapasztalatai a védett területek turisztikai fejlesztései kapcsán	18
3.1 A védett területeken alkalmazott tervezési / irányítási / felügyeleti eszközök jegyzéke, és sikertörténetek a védett területek számára (D.T1.2.1)	18
3.1.1 Bevezetés.....	18
3.1.2 A módszertan kiválasztása	19
3.1.3 A fő módszertanok szinoptikus diagramja.....	19
3.1.4 A kiválasztott módszerek	20
3.1.5 A módszertan elemzése	22
3.1.6 Módszertani adatlapok.....	23
3.1.7 Szinoptikus táblázat	31
3.2 Jó gyakorlatok	34
3.2.1 Mobil Nagy Adathalmazok a Gran Paradiso Nemzeti Parkban (IT) az idegenforgalom hullámainak azonosítására, és a terület mozgás megértésére	34

3.2.2 A Veluwe természeti területén (NL) végrehajtott autószámlálás, a térség forgalmának megfigyelése átjárók segítségével	36
3.2.3 A Harz Nemzeti Parkban (DE) alkalmazott látogatószámlálás, az ösvények nyomvonalának kidolgozásához	40
3.2.4 A Tátrai Nemzeti Parkban (PL) kifejlesztett rendszer a sí-turisták nyomon követésére	42
3.2.5 Interjúk a Tátrai Nemzeti Park (SK) látogató-preferenciáinak felmérésére.....	45
3.2.6 Felméréssel kombinált GPS-nyomkövetés az UNESCO Világörökség Průhonice Parkban (CZ) a látogatók kategorizálásához	48
3.2.7 A Saint Gallen-módszer a határokon átnyúló stratégiai turisztikai áramlások elemzésére a Maritime Alpok Natúrparkban (IT) és a Mercatour Nemzeti Parkban (FRA)	51
3.2.8 A Pallas-Yllästunturi Nemzeti Park (FIN) legkedveltebb helyeinek azonosítása a közösségi média segítségével	54
3.2.9 A látogatók számának és a szabadidős tevékenységének megfigyelése gyorsított videófelvétel használatával a Donau-Auen Nemzeti Parkban (AT)	57
3.2.10 A turistaáramlás becslése helybélyeggel ellátott fotók és a gravitációs elmélet alkalmazásával az UNESCO Világörökség Dolomitokban (IT).....	59
3.2.11 A bioakusztika használata az emberi tevékenység kimutatására a környezetben ...	61
3.2.12 A VERP elvek azonosítása fókuszcsoport segítségével a Gesäuse Nemzeti Parkban (AT).....	63
3.3 A kísérleti programokban részt vevő védett területek szükségleteinek és prioritásainak helyspecifikus elemzése (D.T1.3.1)	65
3.3.1 Bevezetés	65
3.3.2 Fejlesztési javaslatok a kísérleti programokban.....	67
4 Összefoglalás.....	76
4.1 Javaslatok a CEETO kísérleti programok végrehajtására	76
4.2 A kísérleti (pilot) programok során elkerülendő kockázati tényezők.....	77
5 Utószó	79
6 Bibliográfia	80
7 Egyezmények és politikák	82

Előszó

A fenntartható turizmus folyamatosan nyer teret az európai idegenforgalmi ágazaton belül. Reméljük, hogy ez a kézikönyv segíti a védett területek kezelését Európa-szerte, eszközökkel és sikertörténetekkel támogatja a természeti örökségek védelméhez és fenntartható használatához szükséges menedzsment kapacitások gyarapodását.

Úgy véljük, hogy a védett területeken a fenntartható turizmus lehet a leghatékonyabb eszköz a természeti örökség megőrzéséhez, és egyben hozzájárul a helyi közösségek jólétének emeléséhez is. Ez a kézikönyv - a CEETO projekt részeként - a tudás bővítésére és a turizmus innovatív irányítási rendszerének megvalósítására törekszik, valamint Közép-Európa egész területén a részvételi tervezés módszerén alapul. Reméljük, hogy segíteni tudjuk a védett területek vezetőit abban, hogy javítsák a természeti erőforrások tényleges fenntartható használatát.

1 Bevezetés

A turisztikai menedzsmentre vonatkozó jelenlegi fenntarthatósági politikák elemzése az európai védett területeken (D.T1.1.1.), és Jelentés a turizmus fenntartható megközelítésének lehetséges társadalmi-gazdasági előnyeiről (D.T1.4.2)

Jelentésünk a CEETO program első évében megvalósított alátámasztó, megalapozó kutatások tartalmi összefoglalásával próbálkozik, részben ismertetve a kutatások eredményét, részben megfogalmazva annak tapasztalatiból adódó javaslatokat és elképzeléseket, hogy merre van értelme irányítani a védett területek megismerésére irányuló turisztikai fejlesztéseket mind a CEETO programban, mind pedig azon túlmutatóan.

1.1 Bevezetés

A jelen jelentés készítésének reprezentativitása nyilván vethet fel kérdéseket, hiszen nem fedi le az összes európai uniós tagállamot, csak a CEETO Interreg program partnerországait (Ausztria, Horvátország Hungary, Szlovénia, Németország and Italy), ennek ellenére a kutatás mégis egy jó rátekintést ad arra, hogy milyen jelenlegi tendenciák és folyamatok tapasztalhatóak és észlelhetőek a turisztika/ökoturisztika, illetve a fenntartható turizmus vonatkozásában. 2017 ősze és 2018 tavasza között 7 önálló kérdőív készült el, részben más célcsoportoknak, részben pedig átfedéssel, de minden esetben leginkább az érintett CEETO partnerországok és azon belül is a partnerszervezetek által érintett régiókat érintve. Ezek a következő témákat járták körbe:

- I. Kompetenciákat feltáró kérdések a résztvevő a programban résztvevő szervezetekre vonatkozóan és általános adatok megismerése az érintett országok vonatkozásában;
- II. A turizmus/ökoturizmus konkrétabban a védett területeket célzó turizmus gyakorlatának partnerszervezeteket érintő tagállamokban való gyakorlatának megítélése;
- III. Konkrétan a természetvédelmi területekre irányuló turizmussal kapcsolatos szakpolitikák vizsgálata a partnerek országaiban;
- IV. Természetvédelmi kezeléseket, feladatokat segítő turisztikai gyakorlatok a partnerek országaiban. Természet- és környezetvédelem és a turizmus gyakorlati tapasztalatai;
- V. Kérdésként nem is kérdőív, mint inkább adatlap jellegűen kérdeztünk rá a programban résztvevő szervezetek nemzeti szintű, vagy akár azon kívüli természetvédelmi területekre irányuló turizmussal kapcsolatos pozitív és negatív ismereteire kérdeztünk rá, hogy azok tapasztalatai esettanulmányként alkalmazhatóak legyenek a jövőbeni tervezésben;
- VI. A kérdőív célja már a partnerek régiójában a turizmussal, turisztikai fejlesztésekkel vonatkozó érintettek megkérdezése volt, elsőként a fenntartható

turizmus/ökoturizmus/védett területekre irányuló turizmus szemléletét érintően, hogy láthatóak legyenek a partnerek tennivalói e vonatkozásban;

- VII. Másrészt pedig a konkrét, esetleges pilot fejlesztések irányát meghatározó vizsgálat, hogy az érintett felek milyen fejlesztést látnának szívesen, és ezáltal segítségnyújtás a programpartnerek részére.

A kérdőívek első részével (T1.1 és T1.2 programban az I-II-III-IV kérdőívek) a fő feladat a partnerek fenntartható turizmust, ökoturizmust érintő szemléletének vizsgálata volt, és ebből az egymást segítő, egymástól való tanulás lehetőségének a feltárása, és ezen túl a közös irányok, keretek meghatározásában nyújthatott segítséget. A második részével (T1.3 és T1.4-ben érintett VI és VII kérdőív) a CEETO program pilot lehetőségeinek megvalósítását segítette volna elő, hogy hol mit látnak szívesen a helyi szereplők, mit tartanak indokoltnak és szükségesnek.

Jelentésünkben leginkább ezen tartalom rövid összefoglalását tűztük ki célul.

1.2 Elemzés

Programban résztvevők és azok háttere

A válaszokat adó szervezetek, ha nem is reprezentálják egész Európát, ennek ellenére található bennük régebbi EU-s tagállam, újabb tagállam, régebbi demokratikus berendezkedésű, fejlettebb iparral és gazdasággal rendelkező és volt szocialista, kissé gazdaságilag, társadalmilag hátrányosabb ország egyaránt. A válaszokat adó szervezetek szinte egyenletes megosztásban reprezentáltak olyan szervezeteket, amelyek nemzetközi szinten is, vagy kizárólag nemzeti szinten, vagy lokális, regionális szinten foglalkoznak a fenntartható turizmus ügyével. Ennek okán minden látószög megjelenik a válaszokban, és mind a helyi vonatkozású ismeretek, mind a nemzetközi vonatkozású folyamatokra kaphatunk rálátást. A kérdőívek első részeiben azonban szolgáltató szervezetek, *for profit* érdekeltiségű szervezetek nem vettek részt, hanem inkább többségében kormányzati szereplőkhöz köthető, kormányzati rendszerben működő szervezetek eltérő szinteken, és kisebb részben civil kezdeményezések, illetve profi társadalmi szervezetek, akik öntevékeny szakmai munkája kapcsolódik a fenntartható turizmushoz. Ezen belül viszont már színes, változatos résztvevői képpel vettek részt a kutatásban, hiszen van köztük szakmai (gyakorlati) szolgáltató, egy esetben konkrét vendéglátó szolgáltató, de van érdekképviselői (szakmapolitikai) szervezet is, míg legjellemzőbben egyéb hivatalos feladatkör ellátása kapcsán kapcsolódnak a turizmushoz, és három szervezet esetében szakmai oktatás/képzésben is érintettek. Mindezek alapján ismét a sokféle válaszadói háttérrel állapíthatunk meg, főként, ha figyelembe vesszük, hogy ezek kb. fele-fele arányban kapcsolódnak teljesen közvetlenül és közvetve a turisztikai fejlesztésekhez és szolgáltatásokhoz.

A válaszadások megítélésében érdemes megemlíteni, hogy a szervezetek túlnyomó többsége magát viszont elsősorban természetvédő szervezetként definiálta (válaszokban 70%-osan: alapvetően természetvédelmi szervezet, ami érdekelt ökoturizmusban is) és minden más szervezetnek is csak kiegészítő tevékenysége a turizmus, ha fontos is. Ennek figyelembevétele azért fontos, mert a válaszok és eredmények között a turisztikai vonzerőt jelentő természeti értékek megőrzésének fontossága hangsúlyosan megjelenhet és jó szakmai válaszoknak tekinthetjük azokat, hiszen elsősorban természetvédelmi szakmai szervezetektől kaptunk válaszokat. Természetvédelmi kompetenciák jelenlétét egyébként egy későbbi válaszban (I.3.2) is hangsúlyosan megjelenik, hiszen mint kiderül minden résztvevő szervezet részt vesz területén fajvédelmi programokban, de túlnyomó többségük ezen

túl gyakorlati természetvédelmi feladatok ellátásában, élőhely-kezelésben, környezetterhelés mérés, kutatásban és fenntartható tájhasználatot érintő ügyekben is részt vesz. Mindez azért lesz fontos az eredmények vonatkozásában, mert bátran támaszkodhatunk természetvédelmi vonatkozásban az eredményekre, míg ha csak turisztikai fejlesztésben érdekelt profi válaszadók lettek volna, akkor más szempontok jelennének meg. Ezek a szervezetek ezen túl túlnyomó többségükben lobbi, érdekképviselői tevékenységet is folytat, és egy sincs közülük, amely saját megítélése szerint ne tudna lenni hatással a turisztikai fejlesztés irányaira illetékességi területén belül, sőt - a szervezetek túlnyomó többsége jelentős, nagy hatással érzi szerepét/tevékenységét a hatáskörén belül a szakmai célkitűzések vonatkozásában. S mindezt úgy tudja megvalósítani, hogy saját tevékenységével több célcsoportot is elérnek. Helyi döntéshozókat és helyi közösségeket minden szervezet elér, de a szervezetek több mint fele ezen túl országos döntéshozók, helyi döntéshozók, szolgáltatók és még az oktatás vonatkozásában is bír hatással. Minden válaszadó esetében egyébként a turisztikai terület egyaránt, kiemelkedően fontos természetvédelmi szempontból, ismeretterjesztés és szemléletformálás szempontból és a fenntartható fejlődés szempontjából is, és a szervezetek több mint fele gazdaságfejlesztési szempontból is fontosnak érzi a területet.

1.3 Ajánlások

A kérdőíves kutatás rámutatott arra, hogy a válaszadó szakemberek remélhetőleg a programpartner szervezetek véleményének tolmácsolásával számos dologban értenek egyet, míg jó néhány dologban oszlanak meg véleményeik. Alapvetően a természetvédelmi feladatellátás vonatkozásában minden partner egyetértett, és látványos a konszenzus abban is, hogy a helyi közösségek megkerülése nélkül nem lehet bölcs turisztikai fejlesztést megvalósítani. Ugyanakkor joggal merül fel néhány kérdésben olyan szakmai igény, aminek figyelembevétele a kifejezetten segítheti a turisztikai fejlesztések közcélúságát és a természetmegőrzési politika és környezetpolitika szempontjából a védelmi intézkedések hatékonyságát.

Ajánlások a későbbiekben a pilot programok megvalósításához és általában a védett területekre irányuló turisztikai tevékenységek meghatározásához jelenthetnek segítséget. Több lentebbi javaslatból belátható, hogy nem képezheti gyakorlati okokból a jelen CEETO program célját, de esetleg későbbi szakmapolitikai törekvésként hasznos tevékenység lehet.

A kutatásból a fentebb részletesebben bemutatott eredményeken túl érdemes hangsúlyozni néhány egyértelmű üzenetet:

- Egyértelműen megjelenik a kutatásból, hogy a fenntartható turizmus, ökoturizmus, természetvédelmi területekre irányuló turizmus kifejezések értelmezése alatt kisebb különbségek vannak. A nemzetközi terminológia nem minden érintett országban használatos, holott nemzetközi irodalom e vonatkozásban áll rendelkezésre. Hosszabb távon egységes definiálás és világos, kvantitatív eszközökkel mérhető indikátorrendszer kialakítása hasznos lehet.
- Az egységes fogalomhasználat mellett a szakmai célkitűzések megőrzése érdekében jogosan merül fel mind társadalmopolitikai, mind globális környezetvédelmi szempontok mind pedig a turisztikai vonzerőt jelentő természeti értékek vonatkozásában az egységesebb, következetesen alkalmazott monitoring-rendszer szélesítésének szükségessége. Kiemelkedően fontos lehet, hogy különböző szempontok alapján az ökoturisztikai, fenntarthatósági és természetvédelmi-

biológiai indikátorok mérhetősége állandóan jelen legyen a munkánkban. Ennek kialakításához, egységesebb alkalmazásához hosszú távon alkalmazandó javaslatok megfogalmazása hasznos lehet.

- Mind a programban, mind azon túl a fenntartható- akár azon belül az ökoturisztikai célkitűzésekben beszélni kell a fejlesztések és fenntartás során alkalmazandó környezettechnológiájáról. Olyan szempontok, amelyek a Yellowstone National Park megnyitáskor még senkiben nem merülhettek fel, a 21. században már joggal merülnek fel. Környezetkímélő, technológiájukkal önmagában is környezettudatos személet-formálásra alkalmas technológiák (napkollektor, napelem, esővíz-öblítéses vagy kompost WC, aktívház-technológiák, környezettudatos közlekedési megoldások stb.) már széleskörűen rendelkezésre állnak. Ennek okán a turisztikai szolgáltatások globális ökológiai lábnyomának mérésére irányuló törekvések mellett minden zöld-technológiai lehetőséggel élni kell.
- A fenntartható turizmus szélesebb körű terjesztésére van szükség a tagállamokban és ennek megfelelően a turisztikai ágazaton belül a környezeti nevelésre, szemléletformálásra alkalmas gyakorlatnak terjednie kell. Mindaddig, amíg nincs arra irányuló törekvés, hogy konkrétan a turisztikai ágazaton belül megkülönböztessük a turisztikai módszertan (fenntartható-, vagy nehéz turizmus) alapján a szolgáltatásokat, mérjük a turisztikai vonzerő alapján a desztináción belüli környezettudatossági potenciált (legyen szó borturizmusról, aktív turizmusról vagy csak természetfigyelésre alapozott turizmusról), addig esélytelen, hogy a fenntarthatósági célkitűzések előre mozduljanak. Mielőbb meg kell teremteni a lehetőségét annak, hogy a turisztikai minősítő rendszerek megkülönböztessék a szolgáltatásokat a „kizsákmányoló” erőforrás-felélő technológiákat és a fenntartható fejlődés elvei alapján megvalósuló fejlesztéseket. Ehhez szakpolitikai törekvésekkel szükséges rávenni a döntéshozókat, hogy minél szélesebb körben a fenntartható turizmus és ökoturizmus ágazaton belüli erősödéséért tegyenek minél többet.
- Az előző él megvalósulásához természetesen célszerű lenne EU-s szabályozás, vagy akár egységes védjegy-rendszer bevezetése is, de érdemes lenne megfontolni a közös szervezet koordinációs lehetőségének megvizsgálását is. Európában (némi túlzással) ahány nemzeti park, szinte annyi gyakorlat, annyi eltérő módszer. Az egységesebb európai elvárás-rendszer megfogalmazása közös európai természeti örökség megőrzése érdekében rendkívül kívánatos lenne.
- Jelenleg nincs szinte sehol érdemi adat az ökoturizmus arányairól és jelenlétéről a turizmuson belül, így megkerülhetetlen a közgazdasági és turisztikai szakemberekkel való közös gondolkodás annak érdekében, hogy akár a nemzeti összterméken belül, akár más szempontokkal, de az ágazati átalakulás megvalósulhasson. Már rövidtávon el kellene érni, hogy a védett területeket célzó turizmus egyben mind megfeleljen a fenntarthatóság elveinek, de ezen túl a más turisztikai ágazatok (agroturizmus, vadászati turizmus, stb.) is a fenntarthatóság irányába mozduljon el. Rendkívül pozitív tapasztalat, hogy a döntően természetvédelmi szemléletű szakemberek által adott válaszokban milyen nagy súllyal van jelen a helyi közösségek érdeke, így a bölcs, fenntarthatóságra törekvő vidékfejlesztési szempontok jelenléte, azonban ennek a szempontnak nem csak a védett területeket célzó turizmusnak kellene megvalósítani.

- Nincs egységes és elegendő adat az ökoturizmus jelenlétéről a természetvédelmi területek vonatkozásában sem, ami pedig természetvédelmi cél is kell, hogy legyen. A turizmus természetvédelmi kockázatot is jelenthet, így nagyon fontos lenne, hogy minél teljesebb képe legyen az országoknak a védett értékeket célzó turizmus részleteiről. Eltérő szabályozások okán a védett értékek megtekintése eltérő intenzitással ellenőrzött, szabályozott tevékenység, ami érdemi kockázatot is jelentet. Fontos lenne természetvédelmi hatóságok vagy szervezetek részére elérni, hogy minden esetben tudjanak a védett területeket vagy csak védett fajokat célzó turizmusról és beavatkozásokkal csökkenteni tudják annak kockázatait.
- Joggal merülhet fel az Uniós tagállamokban az uniós szabályozás erősítése, de ezen túl mindenhol igény van a nemzeti szintű szabályozás erősítése is. Egységes szakmai törekvésekkel lenne értelme uniós intézményrendszeren belül a kérdés felvetésének, hogy a Natura 2000 ajánlások akár irányelvként való elfogadása nem tudna-e hozzájárulni az uniós természeti értékek megőrzéséhez. Az bizonyos, hogy a válaszadó szakemberek egységesen egyetértenek abban, hogy az e területen történő fejlődés javíthatja a természetmegőrzés politikáját.
- Mint a kutatásokból, és nem egyszer a válaszadó szakemberek válaszaiból is kiderül a szakmai ajánlások (nem csupán az IUCN, CDB, Natura 2000 vonatkozásában, hanem pl. a CEETO programhoz hasonló programok vonatkozásában is) nemzeti szintű fordításának jelenléte és annak a turisztikai, természetvédelmi, vidékfejlesztési ágazatokon belüli széleskörű terjesztése nagyon fontos feladat. A szakmai dokumentumoknak az ismertetése nélkül, azok részletes bemutatása, képzésbe való beépítése nélkül azok szakmai célkitűzései nem képesek megvalósulni. Nemzeti nyelvre való fordítások, az ajánlások összefoglalásának, rövidebb változatainak helyi szolgáltatók számára való hozzáférése nagyon fontos feladata lehet a közeljövőben a CEETO projekthez hasonló szakmai célkitűzéseknek.
- Képzéssel, szakmai háttérrel rendelkezés hiányosságai több helyütt rámutatnak, hogy szükséges lehet egységesebb személetű turisztikai, vidékfejlesztési és természetvédelmi képzési anyagra is, és a témával foglalkozó szakemberek szervezett képzésére. A fenntartható fejlődés alapelveinek, a természetvédelmi-biológia szemléletrendszerének alapvető ismerete nélkül nem lehet tartósan ökoturizmust szervezni, és tagállamoknak ezen igényhez jó képzési rendszereket szükséges párosítani.
- Talán a legfontosabb ajánlás a CEETO program vonatkozásában, hogy csak a jó szakmai célkitűzéseket felölelni képes, közösségi, természetvédelmi és vidékfejlesztési célokat egyaránt figyelembe vevő, a vonzerőt jelentő természeti értékeket semmilyen formában nem veszélyeztető fejlesztéseknek szabad teret engedni helyi eseményekkel - de globális gondolkodással. Globális környezeti problémákhoz akár csak részben is hozzájáruló turisztikai törekvések terjedését nem célszerű segíteni, és minden esetben a zöld/fenntarthatósági szempontoknak kell érvényt szerezni akár technológiában, akár szakmai megvalósítás eszközeiben.

A kutatási összefoglaló minden bizonnyal nem lehet teljes körű és annak kibővítése minden uniós tagállamra, a szakmai törekvések kiszélesítése mindenképpen hasznos lehet. Az Unió természeti értékgazdagságának megőrzése úgy, hogy közben a védett

életközösségeknek otthont adó táj az ember számára is megőrizze a megélhetés reményét csak úgy lehetséges, ha a fenntarthatósági szempontok integrálása mindenhol megjelenik. Az erre való célkitűzések egy állomása a CEETO program, de ennek folytatása, bővítése mindenképpen szükséges.

2 A fenntartható turizmus alapelvei

A turizmust hosszú ideig „ártatlan iparágnak” tekintették, ami azt jelenti, hogy nem szükséges mérni annak negatív környezeti, társadalmi-kulturális és gazdasági hatásait.¹ Az 1960-as és 1970-es évek elején a turizmus a gazdasági fejlődés hajtóereje volt, és hatékony eszköz a nemzetek és kultúrák közötti kapcsolatok előmozdítására. Ezért számos ország komoly erőfeszítéseket tett a turizmus és a szükséges infrastruktúra fejlesztésére. A turizmusnak az ökológiai, gazdasági és társadalmi-kulturális környezetre gyakorolt hatásáról csak az 1970-es évek közepén merültek fel kérdések.

Az utazás és a turizmus jelenleg a világ legnagyobb szolgáltatási iparágát képezi, és folyamatosan növekszik. Ez az iparág a legjelentősebb hajtóerő egyes fogadó országok bruttó hazai terméke (GDP) mögött, és jelentősen hozzájárul az állami adóbevételekhez. A 2011-ben 7,6 milliárd dollár bevételt termelő utazási és idegenforgalmi ágazat a világ GDP-jének több mint 10%-át tette ki, a nemzetközi kereskedelem 7%-ának felelt meg, és a szolgáltatások exportjának 30%-át reprezentálta.²

Az idegenforgalmi bevételek fontos devizaforrást jelentenek a világ minden országában, ami lehetővé teszi a gazdasági növekedést és a befektetéseket számos más ágazatban. 2016-ban a turizmus 3,1%-kal nőtt, ami meghaladta a globális gazdaság 2,5%-os gyarapodását.³

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az iparág folyamatos és gyakran ellenőrizetlen növekedése a természeti és kulturális környezet súlyos leromlásához vezethet. A természeti értékekkel és szépségekkel kapcsolatos fokozott tudatosság, a klasszikus üdülőhelyek károsodása és túlhasználata miatt nőtt az „érintetlen” és kevésbé fejlett egzotikus - korábban alacsony turisztikai sűrűségű - helyek iránti érdeklődés. Ma a természeti desztinációkra irányuló idegenforgalom a nemzetközi turizmus mintegy 50%-át teszi ki, és évi 10-30%-kal növekszik, sokkal gyorsabban, mint az iparág egésze. A korábban figyelmen kívül hagyott, távoli területeket „felfedezik” a turisták, mind többen látogatnak el ezekre a helyekre, ami egyre nagyobb terhet ró a fogadó területekre. Minél gyorsabban és intenzívebben fejlődik a turizmus a természeti látnivalókkal rendelkező desztinációkon, annál inkább megváltoztatja az érintett régió természeti és társadalmi-kulturális környezetét. Nyilvánvalóvá vált, hogy erőfeszítéseket kell tenni az idegenforgalmi ágazat káros hatásainak minimalizálása érdekében.

2.1 Alapelvek

Az a felismerés, hogy a turizmus hatása a világra egyaránt lehet negatív és pozitív folyamat, folyamatos erőfeszítésekhez vezetett annak érdekében, hogy az utazási ágazat az utóbbit szolgálja. Másrészt a fenntarthatóság és a helyi kultúrák irányába egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik.

¹ Anna Iványi: Linkages between biodiversity and tourism - an introduction, 2011, http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf

² World Tourism Organization (UNWTO) (2017), World Tourism Barometer, Volume 15, June 2017

³ World Travel & Tourism Council (WTTC) (2017), Travel & Tourism Global Economic Impact & Issues 2017

Úgy tűnik, hogy bizonyos konszenzus alakul ki a viszonylag új jelenség, a fenntartható turizmus alapelveiről, amelyeket a tudományos programok és tanulmányok is használnak:⁴

- Természeti értékeket rejtő célállomásokhoz való utazást értünk alatta: ezek a célállomások gyakran Európától és az Egyesült Államoktól távol eső területek, lehetnek lakottak, vagy lakatlanok, és általában valamilyen fokú védettség alatt állnak.
- Minimalizálja a beavatkozást: általában a turizmus károkat okoz. A fenntartható turizmus arra törekszik, hogy minimalizálja a szállodák, ösvények és egyéb turisztikai infrastruktúrák káros hatásait. A hatás minimalizálása azt is megköveteli, hogy a turisták számát és viselkedési módját is szabályozzák, hogy az ökoszisztéma a lehető legkevésbé károsodjon. Az idegenforgalom korlátozása a terület teherbíró képességének megfelelő szintre (pl. a turisták számának korlátozása, alacsony víz-, energia- és egyéb erőforrás fogyasztás, alacsony mobilitási szint és a környezetbarát közlekedés, a tájhasználati minták minimális átalakítása új épületekkel, stb.).
- Környezet-tudatosságot alakít ki: a fenntartható turizmus a turisták és az érintett közösségek lakosai számára is tanulást jelent. A turistáknak meg kell ismerniük a fogadó helyeket és népeket annak érdekében, hogy minimálisra csökkentsék az általuk gyakorolt negatív hatásokat az érzékeny természeti környezet és kultúrák látogatása során. A fenntartható turizmus jól képzett, többnyelvű környezetvédő útikalauzok létét kívánja meg, akik rendelkeznek a nélkülözhetetlen kulturális, történelmi, környezetvédelmi ismeretekkel, továbbá birtokában vannak a szükséges etikai elveknek és hatékony kommunikációs képességeknek. A fenntartható turisztikai projekteknek szintén hozzá kell járulniuk a környező közösség és a társadalom szélesebb körének oktatásához a fogadó országban.
- Közvetlen pénzügyi bevételeket biztosít a természetvédelem számára: a fenntartható turizmusnak pénzügyileg támogatnia kell a környezetvédelmet, a kutatást és az oktatást.
- Jövedelmet biztosít a helyi lakosság számára: az érdekelt feleket, ideértve a helyi, illetve őslakos közösségeket is, bevonja, biztosítva részvételüket a turisztikai tervezésben, a fejlesztésben és a működésben. Szintén bevételeket és egyéb kézzelfogható szolgáltatásokat (ivóvíz, utak, egészségügyi intézmények stb.) kell kapniuk a helyben lakóknak a természetvédelmi terület turisztikai használata és az idegenforgalmi létesítmények révén. A helyben lakó emberek számára méltányos munkakörülményeket kell biztosítani, és a turisztikai létesítményeket a desztinációk közösségeivel kell működtetni, vagy azokkal szoros partnerségben. A fenntartható turizmusnak segítenie kell abban, hogy a gazdasági és politikai irányítás a helyi közösség, a falu, a szövetkezet vagy a vállalkozó kezébe kerüljön.
- Tiszteletben tartja a helyi kultúrát: a fenntartható turizmus tiszteletben tartja a helyi kultúrákat és minimális hatást gyakorol mind a befogadó ország természeti környezetére, mind a lakosságára. A fenntartható turizmus, mint minden idegenforgalmi irányzat, gyakran magában foglal egy egyenlőtlen és pénzvezérelt kapcsolatot a látogató és a fogadó között. A felelős (öko)turista előzetesen informálódik a helyi szokásokról, tiszteletben tartva az öltözködési szabályokat és más szociális normákat, és elkerüli a beavatkozást a közösség ügyeibe.

⁴ Anna Iványi: Linkages between biodiversity and tourism - an introduction, 2011, http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf

Gyorsan növekvő szektorként a turizmus egyre nagyobb okozója a természeti erőforrásokra és a környezetre gyakorolt nyomásnak, amely jelentősen befolyásolja a turisztikai célpontok társadalmi körülményeit és kultúráját. Ez a tendencia az idegenforgalom jótéteményeinek szűküléséhez vezethet a helyi és tágabb értelemben vett gazdaság számára.

Ami a gazdasági előnyöket illeti, az idegenforgalom minden bizonnyal lehetőséget teremt a gazdasági fejlődésre, a gazdasági diverzifikációra és a kapcsolódó tevékenységek gyarapodásának. Így az idegenforgalom potenciális előnyökkel járhat. Ausztrália fenntartható turisztikai stratégiája kimondja:⁵ „az ökoturizmus lehetőséget nyújt a devizabevételek, a foglalkoztatás és más gazdasági-társadalmi előnyök generálására. [...] Az ökoturizmus szintén forrásokat biztosíthat a környezet megőrzéséhez és kezeléséhez, valamint ösztönözheti a magántulajdonú termőföldek fenntartható használatát.”

A turizmus legnegatívabb hatásait a közlekedés, a víz és a földhasználat, az épületek és létesítmények energiafelhasználása, valamint a hulladék keletkezése jelenti. A talajok eróziója és a biológiai sokféleségre gyakorolt hatások szintén kapcsolódik az idegenforgalomhoz. Néhány népszerű úticél esetén ezek a hatások máris visszafordíthatatlanul károsodást okoztak a környezetben.

Az idegenforgalom a fő mozgatórugója a szárazföldi és légi személyszállítás iránti kereslet növekedésének, a kapcsolódó környezeti hatások révén. Ez a kereslet várhatóan tovább fog növekedni, beleértve a légi forgalom megduplázódását a következő 20 évben. Az autók és repülőgépek továbbra is a leggyakrabban használt közlekedési eszközök.⁶

2.2 A turizmus lehetséges előnyei

- A gazdasági tevékenységek diverzifikálása;
- A helyben képződött lakossági jövedelmek növekedése;
- A foglalkoztatás bővülése, nagy hozzáadott értékű munkahelyek létrejötte;
- Gazdasági szorzóhatás, a növekedés-ösztönzés kiterjedése más ágazatokra is;
- A technológia átadás révén javuló termelés;
- A térbeli és társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése;
- Infrastruktúra fejlesztése;
- Az urbanizációs tendenciák ellensúlyozása a jobb életkörülmények biztosításával a vidéki közösségek számára;
- A természetvédelem finanszírozása;
- A természeti és kulturális értékek, köztük a hagyományos tudás megőrzésének ösztönzése;

⁵ Tourism, Biodiversity and Sustainable Development: Assessing tourism: impacts in Asia and Pacific, O. P. Kandari Gyan Publishing House, 2004, page 210.

⁶ Europe's environment: the third assessment (European Environment Agency, 2003) (accessed: 2018.01.04). <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/tourism-travel-by-transport-modes>

- A kultúrák kölcsönös megismerése és a béke előmozdítása;
- A társadalmi és környezeti tudatosság növelése;
- Szabadidős tevékenység, hozzájárulás az emberek jólétéhez.

Annak érdekében, hogy megítélhessük a turizmus szerepét az ökológiai erőforrások fenntartható használatának és azok sokféleségének szempontjából, fontos, hogy figyelembe vegyük a turizmus lehetséges káros hatásait. Ezek leginkább a környezeti hatásokra és a társadalmi-gazdasági hatásokra oszlanak, amelyek közül az utóbbiak általában a helyben lakó, illetve őshonos közösségekre vonatkoznak. Bár ez utóbbi hatások kevésbé számszerűsíthetők és elemezhetők, ezek legalább olyan fontosak, ha nem fontosabbak hosszú távon, mint a közvetlen környezeti hatások.

2.3 A természeti erőforrásokra gyakorolt lehetséges negatív hatások⁷

- A turisták által közvetlenül felhasznált természetes erőforrások (víz, energia, stb.): a turista üdülési vízfogyasztása meghaladhatja a helyi lakosok vízfogyasztásának 10-100-szorosát, ami jelentős problémákat okoz a száraz és félszáraz területeken, például a Földközi-tenger térségében;
- Földhasználat a szállás, a közlekedés és az egyéb infrastruktúrák építése céljából, és a földterület kivonása a mezőgazdasági használatból és egyéb, hagyományos földhasználati módokból;
- Az erőforrások túlzott kitermelése építőanyagként (például fa, kő, stb.);
- Az erdőirtás és a földterület intenzív, fenntarthatatlan használata;
- Tönkretett tájak, amelyek nem képesek teljesíteni ökológiai szerepüket, elveszítik társadalmi-kulturális értékeiket, és már nem képesek szabadidős vagy esztétikai élményt nyújtani;
- Közvetlen hatás a fajok összetételére és a vadon élő állatokra:
 - a) állatok elpusztítása élelmezési célból, ajándéktárgyak előállításához a turisták számára, vagy élőállat-kereskedés céljából;
 - b) az egyes fajok vadászata lehet a turizmus sajátos célja;
 - c) a gerinctelen állatok és növények számára a fokozott és nem körültekintő túrázás végzetes lehet, de az autók és a járművek által történő gázolások a nagyobb fajokat is érinthetik;
 - d) a járművek gyakran elpusztítják a tavakat és egyéb nedves élőhelyeket, amelyek a kételtűek és hüllők szaporodási helyeit, stb.
- Az állatok viselkedésének zavarása a turisták helytelen viselkedése, nem megfelelő, vagy látogatói menedzsment hiánya révén, a terület zsúfoltsága miatt. Bizonyos esetekben az

⁷ Anna Iványi: Linkages between biodiversity and tourism - an introduction, 2011, http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf

ember puszta jelenléte elegendő a fajok párzásának, szaporodásának, táplálkozásának, vagy bármely más természetes tevékenységének megzavarásához;

- A vadon élő állatok élőhelyeinek és ökoszisztémáinak megváltoztatása, az élőhelyek elaprózódása és eltűnése; a növények és állatok számára áthatolhatatlan infrastruktúra-fejlesztések, a szaporodási- és legelőterületektől vagy a migrációs útvonalaktól való elszigetelés - mindezek teszik az ökológiai folyosók megőrzését rendkívül fontossá;
- Idegen fajok behurcolásának kockázata, ami akár az őshonos növény- és állatvilág eltűnéséhez vezethet;
- Tengerpart- és talajerózió: a termékeny talajréteg kialakulása évszázadokig tarthat, de a szél és víz hatásának kitéve, - például a természetes védelmet biztosító növényzet kipusztítása miatt - akár néhány év alatt eltűnhet;
- Nagymértékű hulladékképződés;
- A felszín alatti vizek kitermelése;
- Kezeletlen szennyvíz elhelyezése;
- Kommunális hulladék elhelyezése;
- Elsődlegesen a közlekedés által okozott légszennyezés;
- Zaj.

2.4 A társadalomra és a gazdaságra gyakorolt lehetséges hátrányok⁸

- A turisztikai munkahelyek és az ebből származó jövedelem szezonálisitása miatt az embereknek egész évben történő foglalkoztatása nem minden esetben biztosítható, ami létbizonytalanságot okoz; ugyanakkor a hagyományos megélhetési formák eltűnhetnek, mert az emberek a turizmusban jobb életet remélve elhagyják a korábbi lakóhelyeiket, a földjüket. Ez azonban a hagyományos tudás és kulturális értékek elvesztéséhez, más gazdasági ágazatok és a hagyományos munkahelyek eltűnéséhez vezethet.
- Hirtelen jövedelem- és munkahelyvesztés gazdasági visszaesések idején, egyoldalú, egy lábon álló fejlődés és a külső tényezőktől való nagymértékű függőség;
- Az idegenforgalomból származó bevételekből a fogadó régió vagy ország gyakran nem részesül kellő mértékben az ún. „deviza elszivárgás” jelensége miatt. Ez akkor jellemző, amikor a szállodák és más turisztikai létesítmények külföldi befektetők tulajdonában vannak, és ezek a - turisztikai desztinációkban - megtermelt profit nagyobb részét, vagy egészét hazaviszik.
- A gazdasági előnyök egyenlőtlen elosztása a helyi közösségek tagjai között, az egyenlőtlenségek növekedése a közösségek relatív elszegényedéséhez vezethet;

⁸ Anna Iványi: Linkages between biodiversity and tourism - an introduction, 2011, http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf

- Az emberi erőforrás-fejlesztés elhanyagolása, csak a képzettséget nem igénylő és rosszul fizetett munkahelyek biztosítása a helyi lakosság számára, a turisták velük való találkozása kizárólag a „szolga szerepében”, a desztinációkban felületes, félrevezető, tévesen értelmezett interkulturális találkozásokhoz vezet;
- A szűkös termelési tényezők helytelen elosztása, a konfliktusokhoz vezető erőforrás-használat, azaz a turisták vagy az idegenforgalmi létesítmények kiváltságosként való kezelése, még akkor is, ha a helyi közösség alapvető szükségletei kielégítetlenek, vagy érdekei nem érvényesülnek;
- Torzult infrastruktúra-fejlesztés, amely messze meghaladja a helyi igényeket, és amelynek fenntartása komoly terhet ró a helyi lakosságra a turisták távozását követően (az üdülési szezonon kívüli időszakban, vagy, mert a desztináció veszít a látogatottságából, vagy fegyveres konfliktusok elkehetnek a turizmust.);
- A termőföld- és fogyasztói árak emelkedése; frekvenciált nyaralóhely esetén az árak olyan magasra emelkedhetnek, hogy a helyi lakosok többé nem engedhetik meg maguknak, hogy földet vagy házat vásároljanak gyermekeiknek, vagy, hogy étteremben étkezzenek.

Figyelembe kell venni, hogy az idegenforgalom pénzügyi szempontból is fontos szerepet játszik az országok életében. A turisztikai szektorból évi több milliárd eurós piac lett; 2015-ben Európában 37 000 millió eurót termelt, megháromszorozva az autókölcsönzés (10 000, millió EUR) teljes piaci méretét, és elérve a szállodai foglalások teljes piacának közel felét (80 000 millió EUR).⁹ Az UNWTO (United Nations World Tourism Organization: az ENSZ Turisztikai Világszervezete) barométere szerint a nemzetközi idegenforgalom 2017-ben 7%-kal növekedve elérte az évi 1 332 millió eurót. Ez az erős növekedés az ágazatban várhatóan 2018-ban tovább folytatódik, elérve a 4-5%-os értéket.¹⁰ Nem csoda, hogy az idegenforgalmi ágazatot egyre inkább a gazdasági fejlődés kulcsfontosságú hajtóerejének tekintik, ami elengedhetetlen a munkahelyteremtéshez és a közösségek jólétéhez világszerte.

Ugyanakkor még mindig nagy kihívás annak biztosítása, hogy a növekedésből és a profitból a fogadó országok minden egyes polgára részesüljön valamilyen formában, egyben környezetileg fenntartható is legyen, és összhangban álljon a Fenntartható Fejlődési Célokkal.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete szerint 2015-ben közel 1,2 milliárd nemzetközi turista volt, ami 2000-ben még csak 674 millió fő volt. A legfrissebb szám szerint már minden hetedik ember utazik külföldre üdülni a világon. Az UNWTO előrejelzése szerint ugyanakkor a nemzetközi utazások száma 2020-ra eléri az 1,56 milliárdot¹¹ és 2030-ra várhatóan évi 1,8 milliárd főre nő a nemzetközi látogatók száma.

Fontos azonban szem előtt tartani, hogy a világ lakosságának csak egy igen kis százaléka képes külföldre utazni, és ezek elsősorban a fejlett ipari országokból származó emberek.

⁹ <https://www.treksoft.com/en/blog/travel-tourism-stats-2016> (accessed: 2018.02.04)

¹⁰ <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years> (accessed: 2018.12.03)

¹¹ <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284403950> (accessed: 2018.02.04)

2.5 Definíciók: Ökoturizmus vs. Fenntartható Turizmus

Számos kísérlet történt már az ökoturizmus és a fenntartható turizmus egyértelmű meghatározására, de ezek egyike sem vált széles körben elfogadottá és elismertté, továbbá a meglévő meghatározások néha jelentősen el is térnek egymástól. Parázs viták folynak a használandó kifejezésekről is, nem is beszélve azok pontos tartalmáról, vagy gyakorlati megvalósításáról. A következő meghatározások segíthetnek megkülönböztetni őket:

az ökoturizmus felelősségteljes utazás olyan természetközeli állapotú területekre, amelyek megőrzik a környezetet és fenntartják a helyben lakó emberek jólétét;¹²

az ökoturizmus környezettudatos utazás viszonylag zavartalan állapotú természeti területekre, amely arra irányul, hogy a látogató élvezze és megóvja a természetet (a múlt és jelen minden kulturális jellegzetességeivel együtt), ezzel egyidejűleg támogatja a természetvédelmet, minimális negatív hatást gyakorol a meglátogatott desztinációra, valamint kedvezően hat a helyi lakosság gazdasági helyzetére is;¹³

az ökoturizmus természetközpontú turizmus, amely magában foglalja a környezetismeret oktatását és értelmezését, és működtetése ökológiai fenntartható módon történik;¹⁴

a fenntartható turizmus szem előtt tartja a természet erőforrásainak korlátait és a természeti erőforrások megújulását, elismeri az emberek és a közösségek, a különböző szokások és életmódok hozzájárulását az idegenforgalom élményszerűségéhez, elfogadja, hogy ezeknek az embereknek méltányosan részesedniük kell az idegenforgalom gazdasági előnyeiből, és a desztinációk lakosságának akaratát figyelembe veszi;¹⁵

a fenntartható turizmus a turizmusfejlesztés és -irányítás minden formája, amely a természeti, épített és kulturális erőforrások környezetvédelmi, társadalmi-gazdasági épségét és jólétét tartósan fenntartja;¹⁶

a fenntartható turizmus az idegenforgalomnak az a szemlélete, amely a fenntartható fejlődést a fejlesztés, a gazdálkodás és a tágabb értelemben vett gazdaság, a társadalom és a környezet integrációja révén valósítja meg. Ez magában foglalja a helyi közösségeknek a turizmusban való részvételét, és biztosítja, hogy azok egyenlő arányban részesüljenek az előnyökben, továbbá hogy védjék a minőségi emberi és természeti környezetet, illetve erőforrásokat, amelyektől maga a turizmus is függ, és a természet teherbíró és megújuló képességének határain belül működik;¹⁷

a fenntartható turizmus a turisztikai tevékenységek fejlesztésének vagy kezelésének bármilyen formája, amely biztosítja a természeti, kulturális és társadalmi erőforrások hosszú távú védelmét és

¹² The International Ecotourism Society, 1991, <https://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>

¹³ IUCN, 1996, <http://www.ecogo.org/tag/iucn-ecotourism-definition/>

¹⁴ The Australian Commission on National Ecotourism Strategy, 1994, <http://www.greengetaways.com.au/sustainability-in-tourism-in-australia/>

¹⁵ Tourism Concern & WWF, 1992, <http://www.earthsummit2002.org/toolkits/women/ngo-doku/ngo-comm/csd/csd19994.html>

¹⁶ Federation of Nature and National Parks, 1993, http://www.federparchi.it/PDF/Loving.them.to.death_small.pdf

¹⁷ UNEP 1999, <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>

megőrzését, pozitív és méltányos módon járul hozzá a helyben lakók, dolgozók, látogatók gazdasági gyarapodásához és jólétéhez a védett területen.¹⁸

¹⁸ The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Area, 1995, <https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/2010-European-Charter-for-Sustainable-Tourism-in-Protected-Areas.pdf>

3 A CEETO projekt tapasztalatai a védett területek turisztikai fejlesztései kapcsán

3.1 A védett területeken alkalmazott tervezési / irányítási / felügyeleti eszközök jegyzéke, és sikertörténetek a védett területek számára (D.T1.2.1)

3.1.1 Bevezetés

Ez a leltár bemutatja a fenntartható idegenforgalom tervezési/irányítási/felügyeleti eszközeit és sikertörténeteit, amelyek Európa különböző védett területeinek, nemzeti parkjainak tapasztalataiból származnak.¹⁹

Ez a leltár elsősorban a CEETO projekt (Central Europe Eco-Tourism - Közép-Európai Öko-turizmus) partnereinek szól, de általában ajánljuk a védett területek vezetőinek (helyi, regionális vagy nemzeti közintézmények, illetékes szervek), e területek érdekelt feleinek; úgy, mint a civil szervezetek, kutatóközpontok, egyetemek, kkv-k, amelyek érdeklődésére számot tarthat a környezetvédelmi és biológiai sokféleség megőrzése és a fenntartható turisztikai stratégiák fejlesztése.

Az első részben a leltár áttekintést nyújt az idegenforgalmi áramlások figyelemmel kísérésére, és elemzésére használt főbb módszerekről. Szintén segítséget nyújt a védett területek vezetőinek a fenntartható turizmus tervezését segítő stratégiai döntések meghozatalához, a biológiai sokféleség megőrzéséhez és a védett területeken élő közösségek jólétéhez.

A második részben a jó gyakorlatok gyűjteménye azt példázza, hogy egyes európai védett területek hogyan alkalmazzák a fent leírt módszereket, kiemelve azok jellemzőit és eredményeit. Ennek célja, hogy a CEETO projekt partnereit a fejlesztéseikben inspirálja, illetve hogy a Kézikönyv olvasói számára az elemzett szakmai módszereket gyakorlati kontextusba helyezze.

Reményeink szerint a végeredmény egy olyan eszköz, amely a CEETO projekten kívül is hasznos, mivel a módszertanok és a jó gyakorlatok összegyűjtése alkalmazható mindazok számára, akik érdeklődnek a turisztikai áramlások megfigyelése és kezelése iránt a védett területeken.

A védett területeken a turistaáramlás elemzésére szolgáló fő módszertanok leltárának összegyűjtése érdekében bibliográfiai kutatást végeztünk az európai védett területeken végzett tanulmányokról és projektekről a meglévő és szabadon hozzáférhető szakirodalom alapján. Emiatt az egyik fő pillér, amelyre e kutatás épül, a Szabadidős és Védett Területek Turizmusának Igazgatása (*Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas* - MMV) című konferenciasorozat ismeretanyaga.

¹⁹ Filippo Lenzerini (external expert - Federparchi), Diego Albanese, (project coordinator - Federparchi).

3.1.2 A módszertan kiválasztása

Annak érdekében, hogy jobban megértsük, hogy melyik módszertant/eszközt érdemes használni, és hogyan kell a tervezési/felügyeleti eszközöket alkalmazni, hasznos figyelembe venni néhány fontos szempontot.

Az első kérdés, hogy miért kell a vezetőknek megfigyelniük a látogatókat? Egyértelműen meg kell határozni, hogy mi a megfigyelés célja, mivel a különböző célkitűzések más és más technikákat feltételeznek.

A célkitűzést meghatározva a következő kérdés, hogy pontosan mit kell megfigyelni annak érdekében, hogy ezt a célt elérjék, vagyis milyen információra van szükség? Fontos információ lehet például a látogatók pontos száma, áramlása, vagy a turisták területen végzett tevékenysége, stb.

Szoros kapcsolatban áll az eddig leírtakkal az, hogy kit kell megfigyelni? Ugyanis nem minden, a parkba belépő ember automatikusan látogató is egyben. A park személyzetén kívül a védett területeken gyakran folytatnak a mezőgazdasági tevékenységet; a növénytermesztést és állattenyésztést végző gazdálkodókat ugyanakkor nem szabad látogatóknak tekinteni. Megint csak jellemző, hogy a park környékén élők szintén használják az azon áthaladó utakat, ezért őket sem szabad a látogatók közé sorolni. Sőt, a látogatók kategóriája sem homogén. Ha például meg akarjuk érteni a hegyi kerékpározásnak a biológiai sokféleségre gyakorolt hatását, a piknikező látogatókat nem szabad figyelembe vennünk.

Annak érdekében, hogy helyes adatokat gyűjtsünk, amelyek alapján helyes következtetéseket lehet levonni, fontos helyesen megválasztani, hogy hol kell végrehajtani a monitoring tevékenységet. Fontos, hogy a kutatás célját szem előtt tartsuk, mert ha például az a látogatók és a természet közötti kapcsolat megismerése, akkor a park központi területein zajló tevékenységnek kell megfigyelni. Ha azonban a cél a turisztikai áramlások tanulmányozása, akkor a leghasznosabb a látogatószámlálás ideális pontjainak létrehozása.

Végül, de nem utolsó sorban, fontos kérdés a "mikor" meghatározása? Bár ez idő és a pénz tekintetében is bonyolultabb és drágább, a megfelelő nyomon követést hosszú időn át kell végezni, és lehetőleg a teljes turistaszezon alatt. Fontos továbbá olyan külső információk összegyűjtése, mint az időjárási viszonyok, a nemzeti- és egyéb ünnepnapokra vonatkozó látogatói adatok, stb.

Miután válaszokat kaptak ezekre a kérdésekre hatékony és eredményes látogatói nyomon követés révén, a vezetők elkezdhetik kiválasztani a megfelelő technikát a döntések meghozatalához.²⁰

3.1.3 A fő módszertanok szinoptikus diagramja

A kiválasztott módszerek már évek óta használt, kipróbált eszközökből, és az utóbbi években egyre fontosabbá váló innovatív technikák keverékéből állnak. Ezzel teljes körű áttekintést nyújthatunk az egyes védett területek igényeihez igazodó eszközökről. A továbbiakban részletesen bemutatott

²⁰ Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas Conference Proceedings ed by A. Arnberger, C. Brandenburg, A. Muhar 2002, pages 1-6.
http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/muhar_andreas_arbn-2002-methods_for_visitor.pdf

szinoptikus rendszer csupán kiindulópontnak tekinthető, ez tovább javítható és fejleszthető más, meglévő technikákkal, vagy azok átalakításaival.

3.1.4 A kiválasztott módszerek

Ebben a részben röviden ismertetjük a turisztikai áramlások megfigyelésére szolgáló különböző módszertanokat, annak érdekében, hogy áttekintést kapjunk a rendelkezésünkre álló különféle igazgatási eszközökről. Az itt említett módszertanokról a továbbiakban részletesebb leírást adunk.

- A Szent Gallen-módszer

A Szent Gallen-módszer lehetővé teszi a látogatások stratégiai folyamatainak elemzését, a turisták térbeli viselkedésének feltérképezését, és végső soron az általuk keresett idegenforgalmi termékek azonosítását.

Gyakorlati szempontból a módszertan végrehajtásához a következő elemek szükségesek:

- A terület többleptékű térképe
- Ortofotók

- Autószámlálás

Ez a módszer a meghatározott „ellenőrzési pontokon” áthaladó autók megszámlálásán alapul, és segít megismerni az adott területen belüli forgalom mértékét, valamint azt, hogy ez hogyan változik egy adott időszak alatt.

Ennek a módszernek a megvalósításához számlálóeszközök (piroelektródák, jegyek, parkolóhelyek, videokamerák, fotocellák) szükségesek.

- A személyek számlálása

Ez a módszer a felállított „ellenőrző pontokon” áthaladó emberek megszámlálásán alapul, és lehetővé teszi, hogy megtudjuk, hogy hányan lépnek be egy bizonyos területre, valamint hogy a látogatók száma egy bizonyos idő alatt hogyan változik.

A módszer megvalósításához szükséges eszközök a következők: piroelektromos-, nyomásérzékelő-, optikai-, infravörös-, mágneses berendezések, belépőjegyek, videokamerák).

- A mobiltelefonok SIM-kártyái

Ez a módszer Nagy Adathalmazokon alapul, azaz a látogatók mobiltelefonjai által kibocsátott adatokat gyűjti össze és elemzi. Segítségével információt szerezhetünk a látogatóknak a védett területen belüli mozgásáról (névtelenül, mivel az adatokat aggregált módon elemzik).

Ennek a megfigyelési technikának a megvalósításához a telefonszolgáltató által biztosított, földrajzi koordinátákkal ellátott adatbázis szükséges.

- Interjúk

Ez az egyik leggyakrabban használt módszer, mivel lehetővé teszi a látogatóra vonatkozó konkrét információk megszerzését, a preferenciák és igények megismerését.

Ehhez a módszertanhoz elegendő egy hangrögzítő eszköz.

- Felmérés készítése

Az interjúkhoz hasonlóan ez szintén gyakran alkalmazott módszer a látogatók preferenciáinak összegyűjtéséhez, és a megfelelő kezelési stratégiák meghatározásához. Ehhez a technikához, hiszen online módon vagy személyes találkozással is megvalósítható, internetes űrlapokat vagy papír kérdőívet kell biztosítani.

- GPS-követés

Ez egyike azoknak a technikáknak, amelyek egyre szélesebb körben terjednek el, mivel lehetővé teszi a látogatók „követését” a parkban, a kedvelt útvonalak és a leglátogatottabb helyek megismerését.

A technika használatához GPS nyomkövető eszközökre van szükség.

- Közösségi média

A közösségi média által rendelkezésre bocsátott nagy mennyiségű adat és információ egyike a legsikeresebb módszereknek, mivel lehetővé teszi a menedzserek számára, hogy nagyon könnyen megismerhessék a látogatók trendjeit, preferenciáit és viselkedését az általuk posztolt tartalmak alapján.

Szükséges eszköz: Internet.

- Statisztikai modellek

A statisztikai modellek azok az eszközök, amelyek alkalmasak arra, hogy az aktuális vizsgálatunk tárgyára vonatkozó becslést készítsünk. Ez lehet az alkalmas eszköz a látogatók áramlásának vizsgálatára, amikor nem áll rendelkezésre minden információ, vagy ha beavatkozásokat követően a változást akarjuk vizsgálni.

- Fókusz Csoport

A fókuszcsoporthoz hasznos lehet számunkra a tudásunk elmélyítésére egy adott témakörben, egy valamilyen szempontból homogén látogatói csoport meghallgatásával.

- Videó kamera

A parkok bejáratánál, vagy a csomópontokban elhelyezett kamerák hasznosak lehetnek számunkra a területen belüli látogatók számának, áramlásának és viselkedésének megfigyeléséhez.

Ehhez a módszertanhoz videokamerák, és ha rendelkezésre állnak, videó-analízis szoftverek szükségesek, amelyek képesek helyettesíteni a manuális elemzést.

- Bioakusztika

A bioakusztika az állattan egyik ága, amely szorosan kapcsolódik az etológiához, amely az állatok és az ember esetén vizsgálja a hangokkal történő kommunikációt.

Ennek a technikának a végrehajtásához szükséges:

- Mikrofon/hidrofon
- Hangrögzítő

- Számítógép a szükséges programokkal együtt a hangok elemzéséhez

3.1.5 A módszertan elemzése

A különböző technikák elemzése az egyes módszerek erősségeiből és gyengeségeiből indul ki, a köztük lévő különbségek alapján segítve a döntést egyik, vagy másik mellett.

Az alábbiakban megvizsgáljuk e döntések összetettségét.

A komplexitás magában foglalja az egyes módszerek végrehajtásához kapcsolódó szempontokat (érzékelő, videokamera telepítése, részvételi folyamatok végrehajtása stb.), az adatok elemzését (az adatok azonnal rendelkezésre állnak, vagy feldolgozásra szorulnak), és végül ráfordítás szempontjából úgy az időt, (tekintetbe véve az információk megszerzéséhez szükséges teljes időtartamot) mint az anyagi költségeket figyelembe véve.

Az alkalmazhatóság jelenti a különböző módszertanok lehetséges korlátait. Például az autószámlálás egyszerűen csak egy áthaladó utat igényel, míg a GPS-nek erős, jól fogható jelre van szüksége. Az alkalmazhatósági mező nem szerepel az alábbi szinoptikus táblázatba, mert ezt eseti alapon kell értékelni.

Fontos szempont a látogatók profilozása, vagyis a védett területre látogató emberek csoportosítása jellemzőik, preferenciáik, igényeik és véleményeik alapján. A profilozás fontos szempont a döntések meghozatala szempontjából, mert ennek segítségével tudhatjuk meg például, hogy a parkba főleg családok vagy szervezett csoportok járnak-e, főleg túráznak, hegyi kerékpároznak vagy piknikeznek-e, illetve milyen szolgáltatásokat keresnek.

Az adatgyűjtés annál eredményesebb, minél több, a végső döntések meghozatalát segítő adat gyűlik össze. Így például a kérdőívek alkalmazása esetében csak megfelelően nagyszámú kitöltésből lehet teljes képet alkotni a látogatókról.

A pontosságot az adatok helyessége adja a valósághoz viszonyítva. Így például az emberek számlálása technikailag pontosabb lehet, mint a telefoncellák megfigyelése alapján kapott adat, amelyek bizonyos fokú hibalehetőséget tartalmazhatnak.

A rugalmasság azzal függ össze, hogy a módszert milyen mértékben lehet adaptálni és módosítani az elemző szükségleteinek megfelelően. Például az emberek számlálása kevésbé rugalmas, mint egy kérdőív, mivel az előbbi csak bizonyos típusú adatokat gyűjt, míg az utóbbi különböző szempontokat és területeket is vizsgálhat.

A táblázat tartalmazza az adott módszer kombinálhatóságát is a bemutatott többi technikával, mivel a módszerek egymást kiegészítő felhasználása további hasznos információt nyújthat a látogatók áramlásának és viselkedésének teljesebb megértéséhez. Mivel ez csupán a javaslat szintjén kerül felvetésre, nem került be a szinoptikus táblázatba.

Végül meghatároztuk a módszer hasznosságát. Ezzel a szekcióval egyszerű áttekintést kívántunk adni arról, hogyan lehet olvasni az adott technikával kapott információkat.

3.1.6 Módszertani adatlapok

SZENT GALLÉN-MÓDSZER	
Erősségek	Ez a módszer lehetővé teszi, hogy nagy mennyiségű információt gyűjtsünk a területen lévő érdekeltek bevonásával. A turistákkal kapcsolatos ismereteik alapján térképeket készíthetnek az adott területen belüli mozgásokról. A módszer mind a kvalitatív információkat, például a látogatók jellemzőit, mind az utazás okait, mind a mennyiségi adatokat, például a számokat és a szezonális áramlásokat biztosíthatja. Ezen túlmenően a közvetlen kapcsolat a látogatókkal és a terület ismerete miatt válaszokat kaphatunk az adott szektor problémáira (a közlekedéstől az utak helyzetéig stb.), vagy éppen az általános turisztikai helyzetre vonatkozóan. A módszer igazán a nagy területeket vizsgálatára alkalmas.
Gyengeségek	A módszer működésének fontos feltétele, hogy a helyi érdekelt felek jól ismerjék a turistákat, és az ő igényeiket. Valójában ez az elem nélkülözhetetlen a valóságnak megfelelő stratégiák és turisztikai termékek létrehozásához. Ezen túlmenően az eredmények végső feldolgozása hosszú időt vehet igénybe, mivel sok adatot kell elemezni és összevetni egyidejűleg, hogy megkapjuk a „termékplatformokat”.
Komplexitás és költség	Szükséges a fókuszcsoportok megfelelő strukturálása a területen ahhoz, hogy megfelelően összegyűjthessük az érdekelt felektől származó információkat és ezt követően kiértékeljük ezeket.
Alkalmazási terület	A módszernek nincsenek térbeli vagy egyéb korlátja.
Látogatók profilozása	A módszer alkalmas a turisztikai profilozásra, mivel lehetővé teszi a jellemzők, preferenciák és igények megismerését.
Adatminőség	Magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	A módszert kombinálhatjuk más eszközökkel, mint például a kérdőívekkel, hogy jobban megismerhessük a látogatók jellemzőit, vagy például a GPS/SIM-kártya technikával, hogy több részletet kapjunk a látogatók mozgásáról a területen.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A módszer funkciója, hogy megismerjük általa a turisták viselkedését, igényeit, érdeklődési köreit, amelyeken keresztül a térségben jelenlévő idegenforgalmi áramlatok azonosíthatóak. Ezek megismerése alapvető fontosságú, mivel a turisztikai célpont fő vonzerejének meghatározása szükséges ahhoz, hogy kiválaszthassuk, mely támogatható, és mely nem a környezeti fenntarthatóság szempontjából.
Rugalmasság	A módszer képes alkalmazkodni a döntéshozók sajátos igényeihez az érdekelt feleknek feltett kérdések tetszés szerinti módosításával.

AUTÓSZÁMLÁLÁS	
Erősségek	Az autószámlálás, mint megfigyelési eszköz használata akkor hasznos, ha egy olyan módszert keresünk, amelyet egész évben folyamatosan végezhetünk. Ezen túlmenően a járművekre jutó átlagos létszám ismerete lehetővé teszi a látogatók számának becslését. Ily módon megkapjuk a látogatások számát a különböző évszakok alatt. A módszer kivitelezése meglehetősen egyszerű, amely azonnali és könnyen értelmezhető adatokat biztosít számunkra.
Gyengeségek	A módszer első gyengesége, hogy csak az autóutak forgalmát képes figyelembe venni,

	illetve itt lehet alkalmazni. Olyan eszközt igényel, amely bizonyos szintű kalibrálást és karbantartást igényel, bár nem különösen összetett. Az energiaforrásoktól is van minimális függősége. Nem teszi lehetővé az emberek pontos számlálását, hanem csak becslést.
Komplexitás és költségek	A komplexitás és a költségek az adatgyűjtés pontosságától és az alkalmazott technológiától függenek.
Alkalmazási terület	A korlátokat a közutak megléte és az energiaforrásoktól való minimális függőség jelentik.
Látogatók profilozása	Nem ad lehetőséget a profilalkotásra.
Adatminőség	Alacsony.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	A módszer könnyen kombinálható más eszközökkel, különösen kérdőívekkel és interjúkkal, amelyek lehetővé teszik a látogatókról való információgyűjtést.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A módszer alkalmazható a parkon belüli látogatói áramlások tendenciáinak megismeréséhez, valamint a turisták maximális számának korlátozására a terület ökoszisztémájának védelme érdekében.
Rugalmasság	A módszer nem rugalmas, mivel csupán a számolási ponton áthaladó autók számának meghatározására alkalmas.

SZEMÉLYEK SZÁMOLÁSA	
Erősségek	Ez egy egyszerű és gyors módszer, amely akkor hasznos, ha folyamatos ellenőrzést kívánunk végezni, és nincs belépőjegy. A park különböző pontjain alkalmazható, így képesek vagyunk megvizsgálni és elemezni a védett terület különböző területeit. A technika távolról vezérelhető.
Gyengeségek	A módszer kalibrálást és karbantartást igényel, és hibákat okozhatnak például a nagy látogatócsoportok vagy extrém időjárási körülmények.
Komplexitás és költségek	A technika viszonylag olcsó, és megvalósítása sem nem időigényes, sem összetett.
Alkalmazási terület	Csupán az áramforrás jelent korlátot.
Látogató-profilozás	Nem teszi lehetővé a profilalkotást.
Adatminőség	Gyenge.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	A módszer könnyen kombinálható más eszközökkel, különösen kérdőívekkel és interjúkkal, amelyek lehetővé teszik a többletinformációk gyűjtését.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A turisták számának és az áramlások szezonálisának, irányának meghatározására, a látogatás kritikus szintjének azonosítására alkalmas a módszer, amelyre szükség lehet a szabályozáshoz és a védelem érdekében történő beavatkozásra. Következésképpen az erőforrások átcsoportosítására lehet szükség az infrastruktúra fejlesztésére, vagy éppen ellenkezőleg; ha a turistaáramlatok ellentétesek a védelmi célkitűzésekkel, akkor azok korlátozására kell összpontosítani.
Rugalmasság	A módszer nem rugalmas, mivel csupán a számolási ponton áthaladó személyek számának meghatározására alkalmas.

TELEFON SIM-KÁRTYA	
Erősségek	Hasznos módszer, ha a látogatók mozgását nagy kiterjedésű területeken kívánjuk vizsgálni, és igen pontos a helyzet-meghatározás szempontjából. Jelentős a technikával kapott adatmennyiség. Folyamatos elemzési módszer, mivel lehetővé teszi a látogatás trendjének megjelenítését az egész év során.
Gyengeségek	A módszer használhatósága egy bizonyos terület telefonos lefedettségétől függ, és hibákat okozhat az országhatárok közelsége is. Az adatokat egy telefonszolgáltatótól kell megvásárolni, amely nyers formában elérhetővé teszi azokat.
Komplexitás és költségek	A komplexitás szorosan kapcsolódik az adatok feldolgozásához és az információk azonosításához, amelyek hasznosak a park vezetői számára. A költség a telefonszolgáltatók adatainak megvásárlásához kapcsolódik.
Alkalmazási terület	Ezt a mobilhálózat lefedettsége határolja be.
Látogató-profilozás	A profilozás a látogatóknál lévő SIM-kártyák területen belüli mozgása, illetve a turisták kiindulási pontja alapján lehetséges.
Adatminőség	Ez az adatfeldolgozás minőségétől függ.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	A módszer kombinálható kérdőívekkel és interjúkkal, hogy több információt kapjunk a látogatók profilozásához, vagy a GPS-sel a mozgások pontosságának ellenőrzésére.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A technika segít kijelölni a turisták által létrehozott útvonalakat, és azonosítani a legnépszerűbb és leglátogatottabb helyeket annak érdekében, hogy - szükség esetén - beavatkozhatunk a védelem érdekében. Emellett megmutatja a látogatók származását, amely segít a hatékony marketing megvalósításában. Ezen túlmenően a módszerrel azonosítani lehet a vizsgált területen a kritikus pontokat, és segíti a korlátozások bevezetését a különösen érzékeny területek esetén.
Rugalmasság	A módszer az elérhető adatbázistól függ.

INTERJÚ	
Erősségek	Ez egy egyszerű módszer, amely könnyen alkalmazható és különböző helyzetekben megismételhető. Igazodik a védett területek vezetőinek információs igényeihez. Lehetővé teszi mind a mennyiségi, mind a minőségi információk gyűjtését. Az interjú módszer többféle bonyolultsági fokon is felépíthető.
Gyengeségek	Időigényes az adatgyűjtés és az információk feldolgozása. Ha kiszervezéssel valósítjuk meg, költséges lehet. Szükséges hozzá a kérdezők és az interjúalanyok közötti együttműködés, továbbá, mivel a módszert az interjú készítője személyesen vagy telefonon vitelezi ki, fontos szerep hárul rá az információk összegyűjtésében és feldolgozásában. Statisztikai ismeretekre van szükség az alkalmazásához.
Komplexitás és költségek	A bonyolultság az interjú típusának és szerkezetének, - tehát a kívánt információ - függvénye. A költségek elsősorban a gyűjtéshez és a feldolgozáshoz kapcsolódnak, ennek esetleges kiszervezésétől is függ.
Alkalmazási terület	Nincsenek korlátai a módszernek.

Látogató-profilozás	Kitűnő látogató-profilalkotást tesz lehetővé.
Adatminőség	Magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Kombinálható az összes itt bemutatott módszerrel, mivel kiegészíti azokat. Például társítható a GPS-módszerrel, hogy a látogatók útvonala is látható legyen.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	Teljes látogatói profilt biztosíthat; a preferenciák és igények, a turisták kedvenc helyeinek megismerését. Hasznos lehet tesztelni, hogy elfogadhatóak-e a látogatók számára olyan megoldások, mint például a belépőjegy bevezetése, vagy egy-egy útvonal lezárása. Alkalmas lehet a vezetői döntések támogatására, és a látogatói hullámok befolyásolására annak érdekében, hogy garantálható legyen a turisták igényeinek kielégítése és ezzel egyidejűleg a természetvédelmi célok tiszteletben tartása.
Rugalmasság	A módszer adaptálható az egyes védett területek igényeihez.

FELMÉRÉSEK	
Erősségek	Könnyen alkalmazható és különböző helyzetekben újra és újra megismételhető módszer. Alkalmazkodnak a védett területek vezetőinek információs igényeihez. Lehetővé teszik mind a mennyiségi, mind a minőségi információk gyűjtését. Több nehézségi fokon is felépíthetők, és távolról is futtathatók (online).
Gyengeségek	A válaszadók terheltsége a szükséges információk mennyiségével arányosan növekszik. A válaszok összegyűjtése és feldolgozása jelentős időbe telhet. A mintavételhez statisztikai ismeretekre van szükség.
Komplexitás és költségek	A bonyolultság összefüggésben áll a kérdőív típusával és szerkezetével, így az összegyűjtendő információk milyenségével. A költségek elsősorban az adatgyűjtéshez és -feldolgozáshoz kapcsolódnak.
Alkalmazási terület	Nincsenek korlátok.
Látogató-profilozás	Kitűnő turista-profilalkotást tesz lehetővé.
Adatminőség	Magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Kombinálható az összes itt bemutatott módszerrel, mivel kiegészíti azokat. Például társítható a GPS-módszerrel, hogy a látogatók útvonala is láthatóvá váljon.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	Teljes látogatói profilt biztosíthat; a preferenciák és igények, a turisták kedvenc helyeinek megismerését. Hasznos lehet tesztelni, hogy elfogadhatóak-e a látogatók számára olyan megoldások, mint például a belépőjegy bevezetése, vagy egy-egy útvonal lezárása. Alkalmas lehet a vezetői döntések támogatására, és a látogatói hullámok befolyásolására annak érdekében, hogy garantálható legyen a turisták igényeinek kielégítése és ezzel egyidejűleg a természetvédelmi célok tiszteletben tartása.
Rugalmasság	A módszer adaptálható az egyes védett területek igényeihez.

GPS-KÖVETÉS	
Erősségek	Egyszerűen alkalmazható és pontos módszer, amely a különböző helyzetekben megismételhető. Segít a leggyakrabban használt útvonalak megismerésében, amely támpontot nyújt a

	beruházások tervezéséhez. Lehetővé teszi a kritikus pontok meghatározását egy-egy útvonalon. Egyszerű alkalmazhatóság, mivel elegendő hozzá a GPS-nyomkövető.
Gyengeségek	Problémák lehetnek a jel vételével. A látogatók tolakodónak tekinthetők, mert lényegében követik őket. Drága lehet, ha egy valóban korszerű eszközt választunk. Az útvonaltervezéshez speciális programok szükségesek. A teljes körű és helyes adatok megszerzéséhez szükség lehet a védett terület látogatói mintájának kialakítására.
Komplexitás és költségek	A bonyolultság az összegyűjtött GPS-adatok feldolgozásához kapcsolódik, míg a költségvonzat az eszköz típusára vonatkozik, amelyet használni kívánunk.
Alkalmazási terület	Az egyetlen korlátot a GPS-jel erőssége jelentheti.
Látogató-profilozás	Nem teszi lehetővé a látogatói profilalkotást.
Adatminőség	Magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Ez a technika kombinálható a bemutatott módszerek bármelyikével. Például, interjúkkal és kérdőívekkel kombinálva több információt szerezhetünk a látogatók profilozásához.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	Megismerhetővé válnak a parkon belül, a turisták által használt útvonalak, az előnyben részesített helyek, a biztonság szempontjából kritikus pontok, továbbá támpontot kaphatunk a befektetési döntésekhez, és a különösen érzékeny területekre gyakorolt hatásokkal kapcsolatosan.
Rugalmasság	Nem rugalmas módszer, mivel a kapott adatok száma alacsony.

KÖZÖSSÉGI MÉDIA	
Erősségek	Ez egy kiváló kiegészítő módszer az információgyűjtésre, amelyet a védett területre látogatókkal kapcsolatban, - más technikák mellett - használhatunk. A közösségi média az új trendek folyamatos megfigyelésére nyújt lehetőséget. A módszertan használata nagy mennyiségű információt biztosít a védett területek döntéshozóinak.
Gyengeségek	Problémát jelent, ha a közösségi média használata alacsony szintű a látogatók körében, így a módszer hatékonysága az ő internetes aktivitásuktól függ. Továbbá a módszer szorosan kapcsolódik a közösségi médiában jelenlévő személyek hajlandóságához, hogy megjelöljék magukat, illetve földrajzi elhelyezkedésüket. A parkok egészén, vagy egyes részein a gyenge szolgáltatói lefedettség megakadályozhatja a közösségi hálózatok használatát.
Komplexitás és költségek	A komplexitás szorosan kapcsolódik a gyűjteni kívánt információkhoz. Költség szempontjából ezek általában nagyon alacsonyak, mivel az internetkapcsolattal rendelkező számítógépek elegendőek, de a szolgáltatás kiszervezésekor növekedhetnek a ráfordítások.
Alkalmazási terület	Ez függ a közösségi médiában való látogatói aktivitási szintjétől, a megfigyelést végző személy jártasságától, illetve az elemzést segítő eszközök használatától.
Látogató-profilozás	A látogatói profilalkotás magas szintjét teszi lehetővé, a jellemzők, preferenciák megismerését.
Adatminőség	Magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Ez a technika kombinálható a bemutatott módszerek bármelyikével, kifejezetten a kiegészítő használatban lehet szerepe. Például, interjúkkal kombinálva több információt szerezhetünk a látogatók profilozásához. Vagy GPS-követéssel társítva láthatjuk a bejárt utat.

A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A befektetések, a kommunikáció és a marketing tevékenységek megtervezéséhez döntő fontosságú megismerni a látogatók által kedvelt helyeket a parkon belül, megtudni, hogy a turisták honnan jönnek, hogyan mozognak, viselkednek, és milyen tevékenységeiket végeznek a védett területen.
Rugalmasság	A módszer rugalmas, mivel adaptálható az egyes védett területek vezetőinek információs igényeihez.

STATISZTIKAI MODELLEK	
Erősségek	Ez egy olyan módszer, amely lehetővé teszi az elemzett elemek helyes becslését, amely folyamatosan végezhető el, és alkalmas különféle lehetséges forgatókönyvek elemzése. Költséghatékony módszer, mert az a védett területtel kapcsolatban már rendelkezésére álló információkból indul ki, mint például a belépők száma. Így a terepmunka-igénye alacsony.
Gyengeségek	A megvalósítás bonyolult lehet, mivel statisztikai és számítástechnikai szakértelemre van szükség a megvalósítandó modell alapstruktúrájához és feltevéseihez. Ezen kívül speciális adatelemzési programok szükségesek. A paraméterek azonosításához mélyen ismerni kell a védett területet és annak jellemzőit. Szükséges a látogatók jellemzőinek, profiljának ismerete, és ha ezzel nem rendelkezünk, előzetes vizsgálatokra van szükség a becslési modell beállításához. Ha a paramétereket nem megfelelően számítják ki, az hibákat okozhat az elemzésben.
Komplexitás és költség	A komplexitás a becsült modell szerkezetétől függ, de relatíve összetett módszerről beszélünk. A költségek viszont alacsonyak lehetnek, különösen, ha a védett területen már rendelkezésre állnak a szükséges adatok.
Alkalmazási terület	A modellnek nincsenek korlátai, a statisztikai tudáson túlmenően.
Látogató-profilozás	Nem teszi lehetővé a látogatói profilalkotást.
Adatminőség	Helyes adatok esetén az adatminőség magas.
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Ez a módszer kombinálható a többi, itt bemutatottal, különösen a kérdőívvel a profilalkotás érdekében, vagy az autó és személyszámlálással a paraméterek megállapításához.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	Ez egy olyan módszer, amely megfelelő végrehajtás esetén hatékony segítség a döntések meghozatalához. Alkalmas ugyanis a jelenlegi helyzet megismeréséhez, amikor csak néhány információ áll rendelkezésre, és nem lehetséges teljes körű megfigyelést alkalmazni az összes adat megszerzéséhez. Szintén használható a technika jövőbeni forgatókönyvek kidolgozására arra vonatkozóan, hogy egy-egy változó körülmény hogyan hat a biológiai sokféleségre vagy a védett területen belüli tevékenységekre.
Rugalmasság	A módszer rendkívül rugalmas, mivel adaptálható a védett terület összes információs igényéhez.

FÓKUSZ CSOPORT

Erősségek	Ez a módszer egy részvételi folyamatot takar, amely könnyen alkalmazható, ha mind a vizsgálat alanyai együttműködőek, mind pedig a tapasztalt facilitátorok rendelkezésre állnak. Hasznos módszer, amikor konkrét és pontosan körülírható témákkal kapcsolatos információkat keresünk. A kvantitatív (mennyiségi) eljárásokkal párhuzamosan használható. Kiemeli a társadalmi és viselkedési elemeket.
Gyengeségek	A fókuszcsoporthoz alkalmazhatósága romlik, ha túl nagy területeken próbáljuk alkalmazni őket. Ilyenkor érdemes csak a központi területre szűkíteni a célterületet. A parkon kívüli szereplők együttműködését igényli, úgy mint szakértők és a fenntartható turizmusban érdekelt felek. A megvalósítás időigényes. Sok lehet a fölösleges, használhatatlan információ.
Komplexitás és költségek	A bonyolultság és a költségvonzat függ az összegyűjtendő információktól és a feladat esetleges kiszervezéséhez.
Alkalmazási terület	Nincsenek korlátai az alkalmazhatóságnak.
Látogató-profilozás	A látogatók profilalkotására alkalmas módszer.
Adatminőség	Gyenge
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Ez a módszer kombinálható a bemutatott módszerek bármelyikével annak érdekében, hogy teljesebb körű információkhoz jussunk. Például interjúkkal kombinálva több információt kaphatunk a látogatók profilozásához, vagy a GPS-módszerhez társítva nyomon követhetővé válnak az útvonalak.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	Lehetővé teszi a teljes látogatói profil megszerzését, preferenciáik és igényeik vizsgálatát, és a védett területeken belüli frekvenciát helyek megismerését. Alkalmas lehet annak tesztelésére, hogy elfogadható-e a látogatók számára például a belépőjegy bevezetése, vagy egy-egy ösvény lezárása.
Rugalmasság	A módszer szabadon alakítható a védett terület vezetőinek konkrét igényeinek megfelelően.

VIDEÓKAMERÁK	
Erősségek	Ez egy egyszerű és gyorsan telepíthető módszer, amely könnyen használható a park különböző pontjain annak érdekében, hogy a vezetők képet kapjanak a teljes területről. Az egész évben, folyamatosan történő alkalmazást tesz lehetővé. Lehetővé teszi a távolból történő alkalmazást. Tetszőleges az elhelyezés lehetősége.
Gyengeségek	Túl nagy területen alkalmazva elveszti a hatékonyságát. Időigényes a felvételek feldolgozása. Az adatvédelmi szabályokat szem előtt kell tartani a kamerák telepítésénél és beállításánál. Forrásigényes a felszerelés és a fenntartás.

	Energiát igényel. A megvalósíthatóság lehetősége a távolság növekedésével csökken.
Komplexitás és költségek	A módszer nem különösen komplex, de időbe telik elemezni a videó felvételeket, és a használt technológiától függően drága lehet a telepítés, valamint a fenntartás.
Alkalmazási terület	A kamerák áramforrásának megteremtése a fő korlát.
Látogató-profilozás	Kicsi a profilozás lehetősége.
Adatminőség	Elég jó
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Ez az eszköz kombinálható a bemutatott módszerek bármelyikével, például interjúkkal társítva több információt kaphatunk a látogatók profilozásához. Vagy társítva a GPS-módszerhez, nyomon követhetővé válnak a látogatók útvonalai.
A fenntartható turizmus tervezésének lehetőségei	A módszer lehetőséget ad megismerni a látogatók számát, preferenciáit és viselkedését, valamint az általuk végzett tevékenységeket a park területén, ami segíti a befektetési döntéseket és a természetvédelmi intézkedéseket. Ez utóbbi például az érzékeny területek használatának korlátozása szempontjából lehet fontos. Ezenkívül hasznos lehet az állatfajok megfigyelésében is.
Rugalmasság	A módszer nem tekinthető rugalmasnak, mivel csupán korlátozott típusú információk gyűjthetők vele össze, mint például a turisták száma és tevékenységeik.

BIOAKUSZTIKA	
Erősségek	Egy praktikus módszer, amely könnyen alkalmazható a park különböző pontjain, képet adva a teljes területről. Egész évben folyamatosan használható technika, amely lehetővé teszi a látogatók jelenlétének és környezetre gyakorolt hatásának értékelését a biológiai sokféleségre. Helyes elhelyezés és a kalibrálás esetén képes a különböző hangokat a tevékenységek szerint megkülönböztetni. Alacsony környezeti hatással rendelkezik abban az értelemben, hogy a mikrofon bárhol elhelyezhető, és nem zavarja az ökoszisztémát.
Gyengeségek	Túl nagy területen alkalmazva elveszíti a hatékonyságát. Sok időt emészt fel a felvételek kielemezése, ha nem rendelkezünk a speciális szoftverekkel. Költséges lehet a beruházás és az eszközök fenntartása. Energiaforrást igényel. Az eszköztől távolodva csökken a hatékonyság.
Komplexitás és költségek	A módszer nem különösen komplex, de a videók elemzése időigényes, de maga a technológia telepítése, illetve annak karbantartása drága lehet.
Alkalmazási terület	A mikrofonok áramforrásának megteremtése a fő korlát.
Látogató-profilozás	Alacsony szintű profilozásra nyújt lehetőséget.
Adatminőség	Jó
Más módszerekkel való kombinálás lehetősége	Kombinálható az itt bemutatott többi módszer bármelyikével. Például interjúkkal kombinálva több információt kaphatunk a látogatók profilozásához, míg a GPS-módszerhez társítva nyomon követhetjük a látogatók útvonalait.
A fenntartható	A módszer lehetővé teszi a látogatók megfigyelését az eszköztől nagy távolságban, vagy

turizmus tervezésének lehetőségei	turistáktól elzárt területeken. Lehetővé teszi továbbá például a vadászat megfigyelését. Hasznos továbbá annak értékelésére, hogy a turisták milyen hatást gyakorolnak a biológiai sokféleségre. Ezen kívül a módszer alkalmazható az állatfajok megfigyelésére is.
Rugalmasság	A módszer nem nevezhető rugalmasnak, mivel viszonylag kis mennyiségű a felvételek információtartalma.

3.1.7 Szinoptikus táblázat

Eszköz	Erősségek	Gyengeségek	Szerepe a fenntartható turizmusban
Szent Gallen-módszer	- Résztvételi folyamat - Nagy területek felmérése	- Eredményét befolyásolják az utazásszervezők ismeretei a turistákról - Időigényes	- A turisták viselkedésének és érdeklődési körének megismerése - Az idegenforgalmi áramlások feltérképezése és a fenntartható támogatása ezek közül
Autószámlálás	- Folyamatos elemzés - Egyszerűség	- Kevésbé pontos adatok - Kalibrálást és karbantartást igényel - Csak az autók forgalmát képes megfigyelni	- Megfigyelhetővé teszi a turistaáramlás szezonálisát - Korlátozhatóvá teszi az érzékeny területek használatát - Csökkenti a környezetet érő negatív hatásokat
Személyek számlálása	- Folyamatos elemzés - Egyszerűség	Kalibrálást és karbantartást igényel	- A látogatók számlálása - Kritikus pontok azonosítása - Az érzékeny területek védelme
Telefon SIM-kártyák	- Folyamatos elemzés - Nagy területeken teszi lehetővé a megfigyelést - Pontosság - Nagy adatmennyiséget biztosít	- Függ a lefedettségtől - adatok megvásárlása	- A turisták kiinduló pontjának megismerése - A turisták mozgásának megismerése - A kommunikáció javítása - Kritikus pontok azonosítása - Az érzékeny területek védelme
Interjú	- Egyszerűség - Rugalmasság	- Időigényes - A kérdezőbiztosok befolyása az	- Látogatói profilalkotás - A kedvelt helyek megismerése

Eszköz	Erősségek	Gyengeségek	Szerepe a fenntartható turizmusban
	Több típusú információ gyűjtése	- eredményre - Mintavétel szükséges	Lehetővé teszi a tervezett változtatások, beavatkozások elfogadottságának előzetes felmérését
Felmérések	- Egyszerűség - Rugalmasság - Több típusú információ gyűjtése	- Időigényes - A kérdezőbiztosok befolyása az eredményre - Mintavétel szükséges	- Látogatói profilalkotás - A kedvelt helyek megismerése - Lehetővé teszi a tervezett változtatások, beavatkozások elfogadottságának előzetes felmérését
GPS-követés	- Egyszerűség - Pontosság	- Befolyásolja a jel erőssége - Magánszféra-érzékenység - A mintavétel szükséges	- Információ a turistamozgásokról - A kritikus pontok azonosítása - Érzékeny területek védelme
Közösségi média	- Integrálja a meglévő információkat - Folyamatos elemzés - Információk az új trendekről - Sok adatot szolgáltat	- Függ az átlagos turista digitális profiljától - Függ a lefedettségtől - Függ a turisták online aktivitásától	- Utazással kapcsolatos információk gyűjtése - A kedvelt helyekkel kapcsolatos információk gyűjtése - Viselkedéssel és a tevékenységekkel kapcsolatos információkhoz ad hozzáférést
Statisztikai modellek	- A vizsgált tényező korrigált becslése - Folyamatos elemzés - Költséghatékony	- Statisztikai szakértelem - Függ a terület és a turisták ismeretétől - Az elemzési paraméterek kalibrálása	- A jelen helyzet megismerése, mikor nem minden tényező ismert - A biológiai sokféleségre és a látogatók áramlására gyakorolt hatások megfigyelése egy-egy körülmény változása esetén
Fókuszcsoport	- Egyszerűség - Alkalmas az egyedi információk megszerzésére	- Időigényes - Nem alkalmas általános jellegű információk gyűjtésére	- Alkalmas a látogatói profilalkotásra - Segít megismerni a védett terület kedvelt pontjait - Lehetővé teszi a tervezett változtatások, beavatkozások elfogadottságának előzetes felmérését
Videó kamera	Folyamatos elemzés	Nem alkalmas nagy területek megfigyelésére	- Látogatószámolás - Információgyűjtés a látogatók

Eszköz	Erősségek	Gyengeségek	Szerepe a fenntartható turizmusban
		Adatvédelmi korlátozások	- viselkedéséről és tevékenységeiről - Segíti az érzékeny területek védelmét
Bioakusztika	- Folyamatos elemzés - Praktikus alkalmazás - Nincs negatív hatása	Időigényes	- Kimutatja a turisták esetleges jelenlétét a szigorúan védett területeken is - Segít a biodiverzitás védelmében és megfigyelésében

Eszköz	Komplexitás	Profilalkotás	Adatminőség	Kombinálási lehetőség	Rugalmasság
Szent Gallen - módszer					
Autószámlálás					
Személyek számlálása					
Telefon SIM-kártya					
Interjú					
Felmérések					
GPS-követés					
Közösségi média					
Statisztikai modell					
Fókuszcsoport					

Videó kamera					
Bioakusztika					

Jelmagyarázat:

- Nagyon könnyű - Magas szintű profilalkotás, adatminőség, pontosság és rugalmasság	- Könnyű - Megfelelő szintű profilalkotás, adatminőség, pontosság és rugalmasság	- Elég könnyű - Közepes szintű profilalkotás, adatminőség, pontosság és rugalmasság	- Nehéz - Alacsony szintű profilalkotás, adatminőség, pontosság és rugalmasság	- Nagyon nehéz - Alacsony szintű profilalkotás, adatminőség, pontosság és rugalmasság

3.2 Jó gyakorlatok

3.2.1 Mobil Nagy Adathalmazok a Gran Paradiso Nemzeti Parkban (IT) az idegenforgalom hullámainak azonosítására, és a terület mozgás megértésére

Módszer: Telefon SIM-kártya

Leírás

A Gran Paradiso Nemzeti Park egy alpesi védett terület, amely Val d'Aosta és Piemonte között helyezkedik el és hat völgyből áll.

A ma látható hegyeket óriás gleccserek és a völgyeket létrehozó patakok a múltban hozták létre. A leggyakoribb fafajták a vörösfenyő, lucfenyő, svájci kőfenyő és ritkábban ezüsfenyők a völgyben. A csúcsok közelében a fák fokozatosan eltűnnek, és tavasz végén virágokban gazdag alpesi legelők váltják fel őket. Még magasabban, a Gran Paradiso 4061 méter magas csúcsáig a tájat a sziklák és gleccserek jellemzik. Az állatvilág legjellemzőbb képviselője a kőszáli kecske egyúttal a Park jelképe is.

Fig. 21 - Látkép a Gran Paradiso Nemzeti Parkban²¹

A Gran Paradiso Nemzeti Park Igazgatóságának célja a turistaforgalom meghatározása volt, a már birtokában lévő idegenforgalmi adatokat integrálva a más típusú adatokkal, amelyek lehetővé teszik azon látogatók regisztrálását is, akik nem veszik igénybe a szálláshelyeket. Ez volt az a módszer, amely a legjobban megfelelt ennek a célnak, és lehetővé tette a fenntartható turizmus megvalósítását a területen, összhangban annak adottságaival és a turisztikai áramlatokkal.

Módszertan

A kutatás csak a park területére fókuszált, a településeket nem vette figyelembe.

Az elemzés egy jól ismert olasz telefonszolgáltató anonimizált, aggregált és feldolgozott adatain alapul, az adatvédelmi szabályokat és személyiségi jogokat szem előtt tartva. A felhasznált információ kizárólag a hálózaton történt aggregált mozgásra vonatkozik, az adatok nincsenek társítva semmilyen módon személy szerint egyetlen felhasználóra sem.

Eredmények

Az elemzés a következő turisztikai indikátorok figyelembe vételével történt:

- A látogatás, és annak gyakorisága
- A látogató származási helye
- Állandó jelleg
- Ismételhetőség

²¹ <http://www.parks.it/parco.nazionale.gran.paradiso/par.php>

A dinamikák elemzése olyan módon történt, hogy láthatóvá váljanak a régiók közötti áramlások:

- A helyek közötti összeköttetés (teljes és külön-külön Észak és Dél)
- A fókusz a lombardiai turisták mozgásán volt

Szegmentációs elemzés annak megismerésére, hogy a turisták hogyan osztják fel a területet a viselkedésük révén:

- A látogatások magas homogenitása jellemzi a felosztást
- A park és a szomszédos területek közötti összeköttetés hálózatai

Az élményszerűség elemzése, a parkbeli helyek fontossága a teljes látogatói élményen belül:

- Általános területi preferenciák
- Területi preferenciák a Valle d' Aostából, Piedmontból, Liguriából és Lombardiából származó turisták számára

Az összes fenti adat hasznosnak bizonyult a marketing stratégia megalkotásához, azok a park célközönségére irányultak. Különösen hasznos e módszer társítása a kérdőívekkel, amely segíti a látogatói profilalkotást, a látogatói igényeknek jobban megfelelő szolgáltatások biztosítását.

További információ a módszerről a lábjegyzetben:²²

3.2.2 A Veluwe természeti területén (NL) végrehajtott autószámlálás, a térség forgalmának megfigyelése átjárók segítségével

Módszertan: autószámlálás és kérdőívek használata

Leírás

A De Hoge Veluwe Nemzeti Parkban nagy figyelem fordult a nagyszámú látogatói által okozott közlekedési torlódásokra és parkolási problémákra adott megoldásra, amelyek veszélyeztették a természeti erőforrásokat és a szabadidős célokat.

Az ország közepén található Veluwe Hollandia egyik legnagyobb természeti területe. A terület számos települést, kempinget és éttermet, mezőgazdasági területet és két nemzeti parkot foglal magában. A területet főként tájkép és természeti szépségei miatt látogatott terület évente 30 millió látogatót vonzott az elemzési időszak alatt. Az autóforgalom túlzott mértéke azért jelent problémát, mivel ellentétben áll a természetvédelmi célokkal. Gelderland tartománya, amelyen belül a Veluwe található, már a korábbi stratégiákban is próbált tenni a forgalom csökkentéséért, például az utak lezárásával, sebességkorlátozásokkal és végül, az "átjárókkal".

²² Big data e data science per il Parco Nazionale del Gran Paradiso: Turismo Maggio-Ottobre 2015
<http://www.pngp.it/notizie/sviluppo-e-strategie-turistiche-nel-parco-i-risultati-dello-studio-con-i-big-data>

Fig. 22 - Szent Hubertus Vadászház, Hoge Veluwe Nemzeti Park²³

Az átjárók az EU Interreg IIIB „Határtalan Parkok Természetesen!” projektje részeként jöttek létre. Jelenleg a Veluwét látogató turisták számos, a környéken szétszórt parkolót használnak autóik elhelyezésére. Ez jó kompromisszumot eredményezett az autós látogatók számára. Azonban az átjárók célja, hogy vonzzák a látogatókat, és autóikat a Veluwe határ közelében hagyva, ott töltsék idejüket, vagy más közlekedési eszközzel fedezzék fel a területet. Az átjárók autópályák és vasútállomások közelében találhatók, és számos szolgáltatást kínálnak, mint például éttermeket, turisztikai információs irodákat, látogatóközpontokat, kerékpározási- vagy lovaglási lehetőségeket. Ezeknek a létesítményeknek a célja, hogy a látogatók többségének élményeket kínáljon, a forgalmat az átjárók közelébe összpontosítsa, és csökkentse a védett területen belüli autók számát. Ezen túlmenően az átjárók új lehetőségeket is kínálnak az idegenforgalmi ágazat számára. Az idegenforgalmi létesítmények egy adott helyen történő koncentrálódása új turistákat vonz, és további lehetőségeket kínál a kereskedelmi szolgáltatók számára.

²³ <https://www.flickr.com/photos/fdiotalevi/2811120375>

Fig. 23 - Parkolózóna a Veluwe Nemzeti Parkban²⁴

Módszertan

Két különböző autos hozzáférési pontra irányult a jelen vizsgálat az átjárók rekreációs használatának tanulmányozására Veluwében: Nunspeet-re és Posbank-ra. Mivel a cél a részletes információk megszerzése volt a parkolóhely működéséről és a turisták szabadidős tevékenységekről, látogatói megfigyelési programot valósítottunk meg ezen a két hozzáférési ponton, kombinálva a mechanikus forgalomszámlálást és a látogatói kérdőíveket.

Az átjáró szerepének tanulmányozásához szükségünk volt a területek szabadidős használatának megértésére. Ezért információkat gyűjtöttünk a látogatók számáról, háttéréről és szabadidős viselkedésükről. A Nunspeet és a Posbank látogatói megfigyelési programja 18 hónappal a portál hivatalos megnyitását követően kezdődött el.

Mindkét helyszínen 1 éven keresztül zajlott a mechanikai forgalomszámlálás. A mechanikus forgalomszámláló program nemcsak az autók számának meghatározását, hanem azok időbeli eloszlásának és fluktuációjának mérését is lehetővé tette. Ez az információ fontos volt a közlekedési problémák mértékének, és a bekövetkezés időpontjának meghatározásához. Kiegészítő jelleggel manuális autószámlálást is végeztünk a mechanikus számlálás pontosságának ellenőrzésére és a járművek átlagos utas számának meghatározására.

Ez utóbbit a park látogatószámának becslésére használtuk.

A felmérést a látogatók viselkedésének, igényeinek és elvárásainak tanulmányozására, látogatásuk céljára, gyakoriságára vonatkozó információk megismerésére használtuk. A felmérések olyan

²⁴ <http://www.raoulbeunen.nl/pubs/Veluwetransferium%20Posbank.pdf>

kérdéseket is tartalmaztak például, hogy a látogatók miért haladtak át a területen, miért parkoltak autók egy adott parkolóban, és mit gondoltak a közlekedési problémáról. A felmérések az autóval érkező emberekre irányultak.

Fig. 24 - 30 méter magas kilátó Nunspeet-ban²⁵

Eredmények

A cél a látogatók viselkedésének befolyásolása volt, például a belépési korlátozások, úthasználati díjak, vagy alternatív közlekedési eszközök révén, vagy a tömegközlekedés és a gyalogutak használatának előmozdítására irányuló intézkedésekkel. A végső cél az átjárók létrehozásával az volt, hogy aktivitásra ösztönözzék az embereket, és közben a látogatók elégedettsége is nőjön.

Az átjárók célja pontosan az, hogy az embereket egy adott hely meglátogatására ösztönözzék, arra, hogy hagyják az autót a kijelölt pontokon, és sétáljanak, vagy használjanak egyéb közlekedési eszközt a parkon belül. Az átjárók révén olyan védett területek jöhettek létre, amelyekhez a látogatók könnyebben vonzódtak. Összességében a De Hoge Veluwe Nemzeti Parkban megvalósított átjárók olyan szolgáltatássá váltak, amelyek találtak a látogatók igényeivel.

²⁵ <http://www.raoulbeunen.nl/pubs/Veluwetransferium%20Nunspeet.pdf>

További információ Raoul Beunen honlapján található, aki a Környezetvédelmi Kezelés adjunktusa az *International Institute for Innovation in Governance*-ben.²⁶

3.2.3 A Harz Nemzeti Parkban (DE) alkalmazott látogatószámlálás, az ösvények nyomvonalának kidolgozásához

Módszertan: személyek számolása és felmérések

Leírás

A Harz Nemzeti Park egy olyan területet foglal magában, amely dél felől a Herzberg közelében fekvő hegységtől indul, és a Harz-hegységek keresztül egészen az észak felé elterülő Bad Harzburg-ig és Ilsenburg-ig nyúlik. A látogatók a védett területen nagy számban találkozhatnak a jellegzetes ökológiai rendszerekkel, változatos hegyekkel és a sziklákkal. A park ökológiai szempontból komplex tájképet kínál, és különböző vegetációs zónákkal rendelkezik.

A Harz Nemzeti Parknak terve egy, - a következő három évre vonatkozó - monitoring program megalkotása volt, amely egy új, általános gazdálkodási és egy ösvény nyomvonal kezelési tervet foglal magába, továbbá amely a turisták látogatásainak és szabadidős tevékenységeinek ellenőrzött, empirikus adatain alapszik.

Módszertan

A projekt automatizált számláláson ("látogató számlálás") és kérdőíveken ("látogatói felmérés") alapszik. Mindkét elem modulokra van felosztva, hogy lehetővé tegye a maximális rugalmasságot a megfigyelési tervvel.

Technikailag a látogatók számlálása a (piroelektromos) infravörös érzékelőkön alapult. Ezen kívül forgalom számlálók is telepítettek a forgalom és a tényleges látogatók közötti kapcsolat ellenőrzésére.

²⁶ http://www.raoulbeunen.nl/?page_id=32

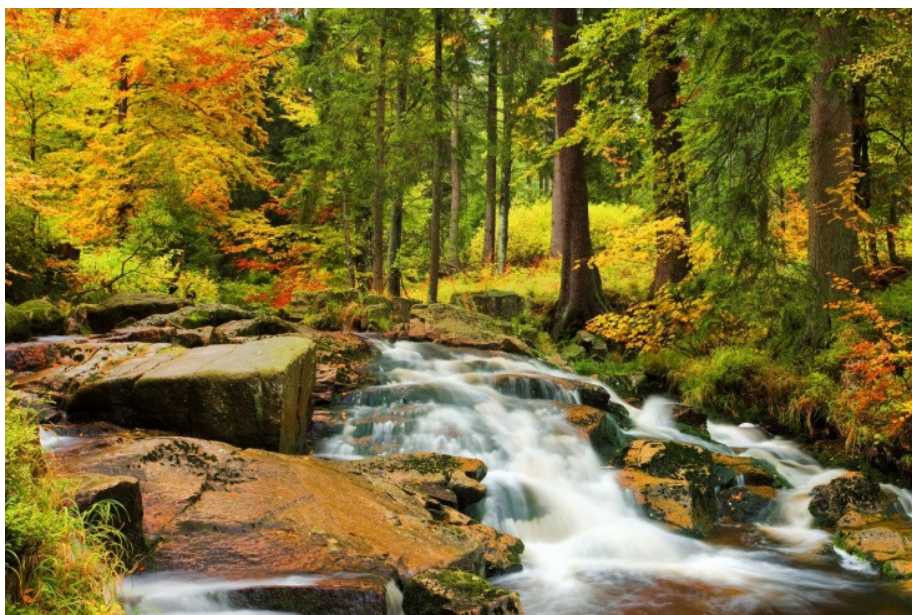

Fig. 25 - Forrás a Harz-hegységben²⁷

A számlálók elhelyezése a parkot jól ismerő természetvédelmi örök iránymutatásai alapján történt, akik tapasztalataik alapján tisztában voltak a leglátogatottabb helyekkel a területen. A folyamatos látogatószámlálók elhelyezkedése végül 25 ponton történt meg, a következő séma alapján:

- 21 állandó
- 4 szezonális, a nyár folyamán
- mind a 25 számlálja a hegymászókat
- 17 ponton történik a helyi kerékpárosok regisztrálása
- 11 helyen folyik a síelők számolása

A felmérés több modulra is oszlik, amelyek használatával az adatokat külön-külön lehetett összegyűjteni, és szükség szerint testre szabni. Az alapmodulok közé tartoznak a demográfiai adatok, a látogatói igények és a park ismerete. A kiegészítő modulok között szerepel a látogatók elégedettsége az ösvényekkel, a kiállításokkal, információs táblákkal, valamint a társadalmi-gazdasági adatok.

²⁷ <https://www.nationalpark-harz.de/de/der-nationalpark-harz/lebensraeume/fliessgewaesser/>

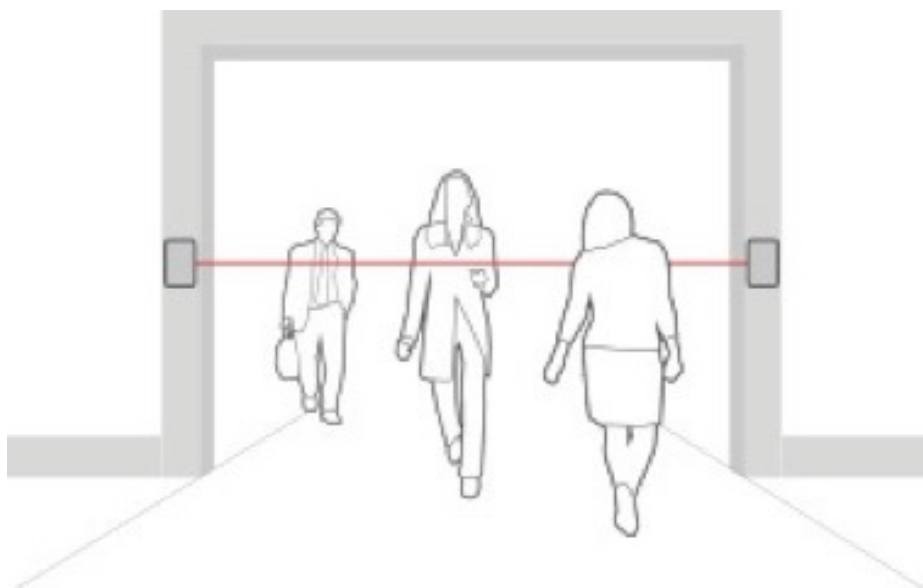

Fig. 26 - Horizontális infravörös szenzor egy bejáratnál elhelyezve, amely számolja az áthaladó személyeket.²⁸

Eredmények

A projekt kidolgozásához szükséges adatok többlépcsős megközelítést igényeltek, különböző, elsősorban kvantitatív (mennyiségi) módszereket alkalmazva, az alábbi adatok előállítására:

- A látogatók teljes száma a parkban,
- A látogatók legkedveltebb tevékenységei,
- A látogatók eloszlása a parkon belül,
- Lehetséges konfliktus a turizmus és a természetvédelmi célok között.

További információ a módszerről a lábjegyzetben található.²⁹

3.2.4 A Tátrai Nemzeti Parkban (PL) kifejlesztett rendszer a sí-turisták nyomon követésére

Módszertan: GPS-nyomkövetés

²⁸ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:First_Generation_Infrared_Beam_Counter.jpg

²⁹ E. Ruschkowski, S. Valdeig, R. Jakob és S. Homan: „Designing a visitor monitoring concept for Harz National Park in Germany”, http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/von_ruschkowski_eic-2008-designing_a_visitor.pdf

Leírás

A síturizmus célja, hogy a látogatók a természetes területeken és hóval borított nyitott terepeken szabadon mozoghassanak. Ez ugyanakkor sok esetben konfliktusokhoz vezet azokon a területeken, ahol számos vadon élő állatfaj él. Ez az érdekütközés a védett területek szabadidős használata és a természetvédelem között a lengyelországi Tatra Nemzeti Parkban (TNP) is jelen van. A TNP egyedülálló lehetőséget kínál a sí turisták számára: a park jelenti az egyetlen alpesi területet az egész országban (2 499 méterrel a tengerszint felett). Mérete (21 164 ha) és nagyon magas látogatottsági szintje (kb. 3 000 000 fő évente) gyakran a védett terület teherbíró képességének túllépéséhez vezet. A hegység szlovákiai oldalával együtt, 1993-tól a Magas-Tátra az UNESCO bioszféra-rezervátumainak sorába került.

Fig. 27 - A Tatra-hegység lélegzetelállító láncai.³⁰

A síturizmus a tavaszi időszakra koncentrálódik a hosszabbodó napok, a jó időjárás, az alacsony lavinaveszély és az elegendő hótakarás következtében. A látogatottsági csúcs március és április. A TNP-be látogatók száma a közelmúltban elérte a 10 000-et (decembertől májusig). A síelés népszerűsége gyorsan nőtt a Tátrában, ami nagy aggodalomra adott okot a park igazgatóságának, mivel az egyre nagyobb területet érintett a védett területen. Másrészt a TNP szigorú szabályokat és elzárt területeket állapított meg a síelők számára. A park munkatársai azonban időről-időre regisztráltak illegális belépéseket e területekre is, de ezek időbeli és térbeli eloszlásáról nem álltak rendelkezésre statisztikák.

³⁰ <https://www.flickr.com/photos/polandmfa/6126997458>

Módszertan

A TNP-n belüli síturizmus digitális térképének létrehozása érdekében a 2011-es téli szezonban a park négy belépési pontján GPS-jeladókat osztottak szét a látogatóknak. Az tavasz végi olvadás kezdetekor a szétszórta pontokat feljebb helyezték el, a magasabban fekvő hűtéknél. A síelők helyzetét 120 másodpercenként regisztrálták és/vagy 50 méterenként. A GPS-jeladókat aztán a park kijáratainál elhelyezett dobozokba gyűjtötték össze, és 24 órán belül ezeket újra kiadták a turistáknak. Jeladónként összesen 343 adatot sikerült így letölteni számítógépre, és csupán 31 GPS-adat bizonyult használhatatlannak. Ezt követően szükség volt néhány olyan hibalehetőség eltávolítására, amely a GPS-jelek visszaverődését okozta, és amelyek részben a mélyen fekvő hegyi völgyekből való elindulás pillanatában jelentkeztek,

illetve akkor, amikor a síelők hosszabb ideig álltak egy helyben.

Eredmények

Ebben a tanulmányban a szerzők megpróbálták használni a GPS-eszközöket abból a célból, hogy megfigyeljék a TNP-ben a síturisták térbeli és időbeli eloszlását. Ez egy digitális sűrűség-térkép létrehozásához vezetett, amely lehetővé tette a nagy koncentrációjú területek meghatározását a parkban, valamint a természeti környezetet fenyegető potenciális veszélyek azonosítását, mint például a vadon élő állatok élőhelyeinek túlzott zavarását.

Továbbá, a park belső szabályainak betartatása érdekében fontos volt a kijelölt kísérleteken kívüli síforgalom százalékos arányának meghatározása (illegális területhasználat).

Jegyzetek

A GPS-adatok kombinálhatók például a gráfelmélettel, amely segít megérteni a sípályák hálózatának kapcsolódási fokát. Egyes szakértők szerint a pályák nagy összekapcsolhatósága hozzájárul a síelők hatékony áramlásához a különböző helyszínek között.

A hálózati csomópontok meghatározása különösen fontos nyomvonal-kezelési szempontból. A nyomvonalhálózat kulcs-csomópontjaival kapcsolatos információk segítik a jelzőtáblák, a térképek és más infrastruktúra elemek tervezését és elosztását. A megfigyelő projekt során a látogatószámláló eszközöket általában szintén ilyen csomópontokra telepítik. A konkrét pályaszakaszok látogatói áramlásának irányairól szóló információk támogatják az infrastruktúrával és a társadalmi konfliktuskezeléssel kapcsolatos döntéseket is. Több szempontból is hasznos tehát a nyomvonalhálózat legfontosabb csomópontjainak meghatározása.

A GPS-adatok bizonyos platformokon rendelkezésre állnak az önkéntes földrajzi információk formájában, ilyen például a GPSies, Wikiloc, Geobserver stb. Ezek lehetőséget teremtenek a különböző nyomvonalakat használó turisták számának, eloszlásának (térben és időben), profiljának és preferenciáinak elemzését.

További információk a módszerről a lábjegyzetben találhatóak.³¹

3.2.5 Interjúk a Tatrai Nemzeti Park (SK) látogató-preferenciáinak felmérésére

Módszertan: interjúk

Leírás

A Magas-Tátra Nemzeti Park (TANAP) Szlovákia első nemzeti parkja, és - Lengyelországban fekvő részével együtt - 1993 óta a Magas-Tátra az UNESCO bioszféra-rezervátumai közé tartozik. A TANAP változatos hegyi és magashegyi flórával rendelkezik, jellegzetes növényfaja például a törpefenyő. Ritka állatfajok számára is élőhelyet jelent a park, mint például a sasnak, a medvének, a zergének vagy a mormotának.

Szlovákia legmagasabb pontja a Magas-Tátra egyik csúcsa: a Gerlachovský štít (2 655 m). Az ország jelképe ugyanakkor a Kriváň-hegység. A parkban több mint 100 alpesi tó és több vízesés található. A Tátra legnagyobb és legmélyebb tava a Velké Hincovo, míg a legmagasabban a Modré tó (2 192 m tengerszint feletti magasság) helyezkedik el. A leglátogatottabb tavak a Štrbské pleso és a Popradské pleso. A park leglátogatottabb pontjain 2015-ben kutatást végeztek a túrázók „szociális normáival” kapcsolatosan, az általuk kívánatosnak tartott környezeti és társadalmi körülményeket vizsgálva. A TANAP látogatóira vonatkozó információkat főként kvantitatív (mennyiségi) formában kutatták (az éjszakai tartózkodás, a parkoló és a felvonójegyek száma stb.). A TANAP látogatóinak teljes száma csak becsülhető volt, mivel komplex rendszer a látogató-regisztrációra nem állt rendelkezésre. A szociális normákra vonatkozó információ azonban hasznos a fenntartható turizmus stratégiáinak megvalósításához, amelyek mind a látogatók elvárásainak, mind a természetes megőrzés céljának megfelelnek.

³¹ M. Bielański, P. Adamski és Z. Witkowski: “Usefulness of GPS tracking in monitoring skitourers’ activity in Tatra National Park, Poland”, http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/2014-Bielanski_et_al_Usefulness_of_gps_tracking.pdf

Fig. 28 - Tájkép a Magas-Tátra Nemzeti Parkból³²

Módszertan

A felmérést véletlenszerűen kiválasztott látogatókon végezték el, akiket névtelen, helyszíni interjúban való részvételre kértek föl. A felmérés május vége és szeptember között 65 napig tartott, beleértve a hétvégéket és a munkaszüneti napokat (9:00-17:00). A kérdőívet úgy alakították ki, hogy a nemzeti park vezetői információt kapjanak a látogatókkal kapcsolatos különböző témákról. A turisták társadalmi normái mérhetők a látogatóktól kapott válaszok összesítésével és az átlag, vagy a medián értékek kiszámításával. A fényképeken mutatott környezeti állapotra adott látogatói reakciókat egy grafikonon ábrázolták. A fényképeket Likert-típusú skálán értékelik, ahol a kiértékelés feltételei a vízszintes tengelyen jelennek meg (például a fényképen lévő személyek száma) és a függőleges tengelyen a Likert-típusú skála. Ezt követően az egyes fényképek átlagos pontszámát egy grafikonon jeleníti meg. Az így kapott vonal (az átlagos pontszámokat összekötve), a normálgörbe az elfogadható feltételeket (pozitív pontszámok) jelöli, amíg a normatív standardok a minimálisan elfogadható feltételeket, (ahol a normálgörbe a vízszintes tengelyt metszi) és a látogatók számára elfogadhatatlan állapotot (negatív pontszámok). A társadalmi normával kapcsolatos konszenzus szintjét (az adatok görbét meghatározó pontok körüli szóródását) "kikristályosodásnak" nevezzük. Annak érdekében, hogy a TANAP olyan normálgörbéket hozzon létre a zsúfoltságra és a növényzet kipusztulására adott reakciók vizsgálatára, fényképeket készítettek a turistákkal zsúfolt Skok vízesről és a Studený-patak vízeséséről. Hasonlóképpen, fotósorozatot hoztak létre a Mlynická-völgyben bekövetkezett, taposás által okozott vegetációs veszteségről. Hosszú kérdésformátumot használtak (pl. megkérdeztük a válaszadókat, hogy értékeljék minden egyes fénykép esetén azok elfogadhatóságát) egy hétpontos Likert-típusú skálán, ahol +3 = nagyon elfogadható feltétel (optimális) és -3 = nagyon elfogadhatatlan feltétel. A kapott eredményeket grafikonon ábrázolták: az előnyös (optimális) feltételeket, a normatív standardokat (minimális elfogadható feltételek), az elfogadható feltételek körét, és végül a kezelést igénylő elfogadhatatlan feltételeket. A normál-kikristályosodás esetében a képpontonkénti pontszámok

³² <https://pixabay.com/it/tatry-alti-tatra-il-parco-nazionale-2768121>

szórását számították. Ezen kívül megkérdezték a válaszadóktól, hogy hány emberrel találkoztak a túrájuk során, amit a vizuális szimulációk eredményeivel hasonlítottak össze.

Eredmények

Fig. 29 - A látogatóknak választási lehetőségként bemutatott két fotó.³³

Az ilyen jellegű kutatások célja, hogy segítségével a védett területek vezetői a látogatók által kívánatosnak tartott feltételeket alakítsanak ki a parkokban, amely az ökológiai tűrőképesség, valamint a természet megőrzésének céljait is kielégítik. A látogatók preferenciáinak ismeretében a park számos olyan kezdeményezéssel is élhet, amelyek a terület más részei felé irányítják a turistákat. Ezen túlmenően, a turisztikai igények és a természeti igényeinek összehasonlításával a park vezetősége minden olyan intézkedést végrehajthat, amely az egyensúly és a megőrzési célokat szolgálja.

További információ erről a módszerről a lábjegyzetben található.³⁴

³³ <http://slovakia.travel/en/national-park-of-high-tatras>

³⁴ E. Streberová és L. Jusková: "Standards of quality for outdoor recreation in Tatra National Park: a contribution to integrated visitor monitoring and management" in eco.mont - Volume 7, Number 1, January 2015, <http://www.austriaca.at/0xc1aa5576%200x0031dc91.pdf>

3.2.6 Felméréssel kombinált GPS-nyomkövetés az UNESCO Világörökség Průhonice Parkban (CZ) a látogatók kategorizálásához

Módszertanok: felmérések és GPS-nyomkövetés

Leírás

1992 óta az UNESCO Világörökség részét képező Průhonice Park az egyik legjelentősebb nemzeti történelmi park a Cseh Köztársaságban. Körülbelül 250 hektáros, 30 km-nyi ösvénnyel rendelkező park kitűnő adottságokkal rendelkezik: mindössze 15 km-re Dél-keletre fekszik Prága városközpontjától, így könnyen elérhető és tökéletes célpont mind a hazai, mind a nemzetközi látogatók számára. A park, amellett, hogy az ország egyik legegységibb és legérdekesebb tájképével rendelkezik; az ökológiai és a kulturális értékek különleges kombinációjával, a szabadtéri szabadidő-tevékenységek tárházát is kínálja a turistáknak.

Módszertan

A kutatás két módszert kombinált össze: a kérdőíveket és a GPS-nyomkövetést. A munkafázisokat tekintve három szakaszra osztható a projekt: adatgyűjtésre, a felmérés elemzésére és adatszintézisre.

Fig. 30 - A Prágához közeli Pruhonice kastély, Cseh Köztársaság.³⁵

Tizenegy véletlenszerűen kiválasztott napon 2012 júniusában a látogatókat felkérték, hogy a belépést megelőzően vegyenek részt egy kutatásban a park főbejáratánál. Ha a látogatók úgy döntöttek, hogy

³⁵ <https://www.prague.eu/en/object/places/2350/pruhonice-park-pruhonicky-park>

részt vesznek, megismertették velük a kutatási célokat, és arra kérték őket, hogy töltsenek ki egy kérdőívet, amely 5 és 10 percet vett igénybe. Ezt követően átadtak egy GPS-eszközt a válaszadóknak, és megkérték őket, hogy vigyék azt magukkal a látogatásuk ideje alatt. Miután befejezték a látogatást, a GPS-egységeket visszakérték, és az összes adatot rögzítették egy Földrajzi Információs Rendszerbe (GIS), hogy elvégezhesék az összes szükséges térbeli és időbeli elemzést. Összesen 112 látogatói felmérés készült el. Ezután a GPS-adatállományt összekapcsolták a hozzájuk tartozó kérdőívekkel, pontosabban a látogatói profil társítva lett a látogatással kapcsolatos információkkal, mint például a legnépszerűbb meglátogatott helyek a parkban, az előnyben részesített útvonalak, az egyes látnivalóknál eltöltött idő mennyisége, valamint a túra hossza és sebessége. Végül az eredményeket összevetették a Průhonice Park GIS-készletével, amely a különböző értékeket, látnivalókat és létesítményeket tartalmazta.

Eredmények

Az eredmények megmutatták, hogy a Průhonice Park leglátogatottabb pontja a főbejáráthoz közel eső terület, a látogatók nagy többsége 1-2 órát tölt a területen és átlagosan 4,2 km-t tesznek meg látogatásonként.

Fig. 31 - A Průhonice Park összfel. ³⁶

³⁶ <https://www.prague.eu/en/object/places/2350/pruhonice-park-pruhonicky-park>

A kutatás azt mutatta meg, hogy a legmagasabb látogatottsággal a kiemelkedő kulturális és természeti látnivalók rendelkeztek, mint például a várkomplexum, a Podzamecký-tó, az alpesi és a botanikus kert. Ebből kifolyóan lehetséges volt a park különböző területeinek azonosítása zsúfoltságuk, és az emberi tevékenység által potenciálisan okozott ökológiai hatások alapján. Ezeket aztán összekapcsolták a különböző látogatói profilokkal annak érdekében, hogy képet kapjanak a különböző látogatói csoportok egymástól eltérő igényeiről.

Ez lehetővé teszi a természet védelmét, vagy helyreállítását célzó beruházások megvalósítását, valamint a turisták preferenciáinak, igényeinek kielégítését.

További információ erről a módszerről a lábjegyzetben található.³⁷

³⁷ L. Monteiro, K. Svobodova, P. Sklenička: „Monitoring the patterns of visitor use at World Heritage sites”, http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/2014-Monteiro_Monitoring_the_patterns_of_visitor_use.pdf

3.2.7 A Saint Gallen-módszer a határokon átnyúló stratégiai turisztikai áramlások elemzésére a Maritime Alpok Natúrparkban (IT) és a Mercatour Nemzeti Parkban (FRA)

Módszertan: Szent Gallen-módszer

Leírás

Fig. 32 - Tájkép az olaszországi Maritime Alps Natúrparkból.³⁸

A természetvédelmi szakemberek a Szent Gallen-módszert hívták segítségül a Határokon Átnyúló Együttműködések “Interreg V-A Franciaország-Olaszország (Alcotra) 2014-2020” projekt részeként kidolgozott Mediterrán Alpok Stratégiai Turisztikai Tervhez a Maritime Alps Natúrpark és a Mercantour Nemzeti park között.

³⁸ <http://en.parcoalpimarittime.it/>

Fig. 33 - A franciaországi Mercantour Nemzeti Park egyike a leggazdagabb ökoszisztémáknak.³⁹

A projekt kivitelezéséhez szükség volt a turistaáramlatok stratégiai elemzésére a piaci szegmensek, a legmegfelelőbb idegenforgalmi termékek és marketing-tevékenységek megtalálásához. E cél elérése érdekében a kutatást tervező szakemberek a Szent Gallen-módszert alkalmazták, amely lehetővé teszi a látogató-áramlások azonosítását. Ebben segítségül hívták azokat a szereplőket, akik a legjobban ismerik ezeket: a turisztikai szolgáltatókat. A turisták áramlásának feltérképezése stratégiai jelentőséggel bír a desztináció szempontjából. Ez a módszer szintén lehetővé teszi, hogy figyelmet fordítsunk az idegenforgalom típusára, ebben az esetben a fenntartható turizmusra, azonosítsuk a megvalósítás módját.

Módszertan

A Saint Gallen-módszer megvalósítása érdekében az érintett szereplők úgy határoztak, hogy turisztikai szolgáltatók széles körét bevonják, helyet biztosítva az idegenforgalom különböző szektorainak, úgy mint a szálláshely szolgáltatóknak, az éttermeknek, a túravezetőknek, a közlekedés és a kereskedelem szereplőinek, a turisztikai ügynökségeknek, továbbá az önkormányzati tisztviselőknek.

³⁹ <http://www.mercantour.eu/index.php/nature-et-culture/vallees-et-villages/vallee-du-haut-verdon>

Fig. 34 - Az érintett felek megbeszélése

Több fókuszcsoportra osztva a fenti szereplőket, kiosztották számukra a terület különféle méretarányú térképeit, hogy lehetővé tegyék mind a "makró" áramlások (mint például a távolsági útvonalak, vagy a kerékpáros túrák), mind pedig a "mikro" turistafolyamok feltérképezését, azaz azokat, amelyek a terület kis részeit érintik, és konkrét tevékenységekhez kapcsolódnak. Ilyen "mikro" áramlatok lehetnek a várak látogatása, a sziklamászók körében népszerű sziklák látogatása, események stb.)

A résztvevők minden egyes áramlás esetében ismertették az érintett földrajzi helyekkel kapcsolatos fontos információkat; a turisták által igényelt erőforrásokat és szolgáltatásokat, illetve az ezeket prezentálni képes operátorokat és szereplőket. Szintén megosztották tapasztalataikat az adott látogatói áramlattal kapcsolatos kihívásokról, és a lehetséges beavatkozási lehetőségekről, amelyekkel javítani lehetne a turisztikai élményt. Minden egyes áramlás kapcsán arról is beszámoltak, hogy milyen stratégiai célok lehetségesek a turisztikai termék fejlesztése érdekében. Ezután hasonló módon, térképek segítségével homogén termékplatformokat hoztak létre a kerékpáros túrák, túraútvonalak beazonosítására.

Eredmények

Ezzel a módszerrel 75 különféle szektort képviselő és más-más szakértelemmel rendelkező turisztikai szolgáltató osztotta meg tudását. Ennek során 130 stratégiai áramlást sikerült összegyűjteniük, amelyek aztán lehetővé tették hat "termékplatform" építését, amelyek három makro-csoportba voltak sorolhatóak: Szabadtéri (hegyi- és aktív & család), Természet (turizmus és természeti wellness) és Örökség (vidék, történelem és kultúra).

Minden termékplatform esetében részletes adatlapokat készítettek a főbb tapasztalatokról. Minden lap tartalmazta az áramlások elemzésből nyert információkat: potenciál, problémák, beavatkozási pontok és a rendszer vezetői vagy a projektben résztvevők.

Valamennyi platform esetében, a marketingfolyamat részeként különböző cselekvési tervek, feladatokat és felelőségeket állapítottak meg. Ezek elvégzésével egy vagy több szereplő lett megbízva, akik rendelkeztek a feladat végrehajtásához szükséges készségekkel és kapacitásokkal.

Voltak olyan termékek is, amelyek stratégiai szintű beavatkozásokat igényeltek, és amelyekhez központi koordinációra volt szükség egy magasabb szintű testület kezében.

A platformok olyan tervezési keretek, amelyekben a releváns információk: a kulcsszereplők és a promóciós tevékenységek összegyűjtésre, rendszerezésre kerülnek annak érdekében, hogy a desztináció döntéshozói képessé váljanak az alábbi célok megvalósítására:

1. a kívánt turisztikai termék kifejlesztése,
2. a turisztikai élményszerűség fokozása strukturális intézkedésekkel, a turistaáramlattal kapcsolatos szolgáltatásokkal,
3. a marketingtevékenység hatékonyabbá tétele,
4. a turisztikai termék ismertebbé tétele különböző online és offline csatornákon keresztül,
5. minden egyes termék számára a legmegfelelőbb csatorna megtalálása a keresleti oldalhoz.

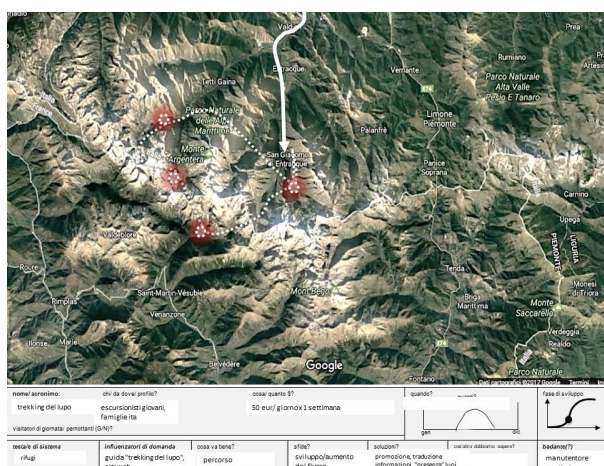

Fig. 35 - Az érintett felek által azonosított egyedi turistaáramlat Entracque városához közel.

Fig. 36 - Az érintett felek által azonosított összes turistaáramlat Entracque városához közel.

További információ erről a módszerről a lábjegyzetben található.⁴⁰

3.2.8 A Pallas-Yllästunturi Nemzeti Park (FIN) legkedveltebb helyeinek azonosítása a közösségi média segítségével

Módszerter: közösségi média

⁴⁰ Interreg ALCOTRA Project and Mercantour National Park: "Piano Turistico Strategico delle Alpi del Mediterraneo", <http://it.marittimemercantour.eu/media/b7d23fa.pdf>

Leírás

Az a felismerés, hogy a felhasználók által a közösségi média felületén létrehozott tartalom fontos kiegészítő forrás lehet a hagyományos turisztikai adatok mellett, gyorsan terjed. A helyalapú közösségi média folyamatosan szolgáltatja a különböző platformok felhasználói által generált online adatokat a meglátogatott helyekről és élményekről. Ezek az adatok potenciálisan gazdagíthatják a meglévő adatgyűjtési módszereket a turisták térbeli-időbeli aktivitási mintáinak és hely-alapú tapasztalatainak feltérképezésére. Esettanulmányként a Pallas-Yllästunturi Nemzeti Parkot (PY), a legnépszerűbb finn nemzeti parkot használva, a kutatók megvizsgálták a közösségi média adatainak potenciálját a védett terület látogatásával kapcsolatos releváns információk szempontjából. A Pallas-Yllästunturi Nemzeti Park a Nyugat-lappföldi Nagy Fennsíkok láncának nagy részét felölelő védett terület, erdőkkel és mocsarakkal. A Nemzeti Parkban közel 100 km-es fennsík-lánc található.

A tanulmány célja a közösségi média adatainak és a hagyományos nemzeti park látogatói felmérések eredményeinek összehasonlítása volt. Ezen kívül a közösségi médián talált adatokból kiegészítő információkat próbáltak összegyűjteni a park látogatási mintáiról és a turisták tevékenységeiről. A módszer gazdaságosnak és hatékonynak bizonyult.

Módszertan

Fig. 37 - Finnország harmadik legnagyobb nemzeti parkja Lappföldön található.⁴¹

A földrajzi címkékkel ellátott közösségi média-bejegyzések adatait az Instagram API-ról (www.instagram.com/developer) gyűjtötték össze, 2016 tavaszán. Az adatgyűjtést a Python programozási nyelvre írt testreszabott eszköz segítségével végezték el.

⁴¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Pallas-Yll%C3%A4stunturi_National_Park

A Pallas-Yllästunturi Nemzeti Park 10 km-es pufferzónájában a 2014. január és 2016. május közötti időszakban geotag-elt valamennyi nyilvánosan elérhető bejegyzést szerezték be az API-tól, 2x2 km-es cellák középpontjaival (gyűjtőközpontok) bemeneti koordinátákként a lekérdezésben. Az elemzésnél a Nemzeti Park határain, illetve annak 100 m-es körzetén belül geotag-elt összes bejegyzést figyelembe vették, és ezek később manuális osztályozásra kerültek.

Az Instagramon közzétett képek tartalmát manuálisan csoportosították a kép fő témája szerint:

- Relevancia a kutatás szempontjából;
- A következő hat kategóriába tartoznak: ábrázol, vagy sem látogatókat, tevékenységek, tájkép, állatok, vagy infrastruktúra.
- Ezen kategóriák alosztályozása, például egy személy, pár, csoport, tevékenységet végző emberek stb.

Eredmények

A védett terület látogatottsági felmérései és az ugyanazon területről származó közösségi média-bejegyzések közötti összehasonlítás azt mutatja, hogy a park legnépszerűbb területei beazonosíthatóak a közösségi média adatai alapján. A közösségi médiaadatok bizonyítottan képesek tükrözni a parkban a látogatók számának havi változását, és tükrözni a tevékenységek időbeli mintáit is. A közösségi média tartalma a legnépszerűbb tevékenységekhez tartozó időbeli mintákat is feltárta; télen a legnépszerűbbek voltak a havas sportok, nyáron túrázás. A vizsgált tevékenységek mellett a szociális médiaadatok a megfigyelt környezet szezonális tulajdonságait is tartalmazzák, például a hó jelenlétét, avagy hiányát a tájban.

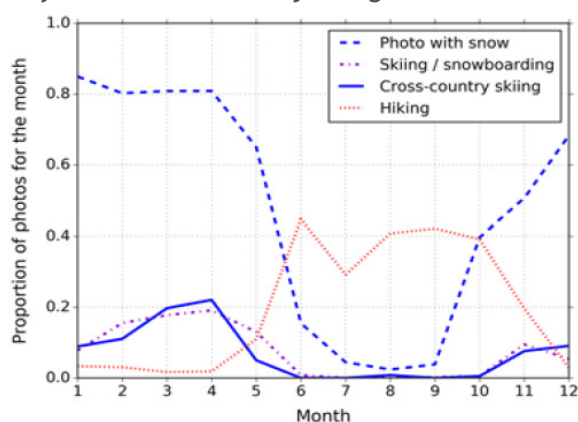

Fig. 38 - Legnépszerűbb tevékenységek a parkban a közösségi médiaadatok alapján.

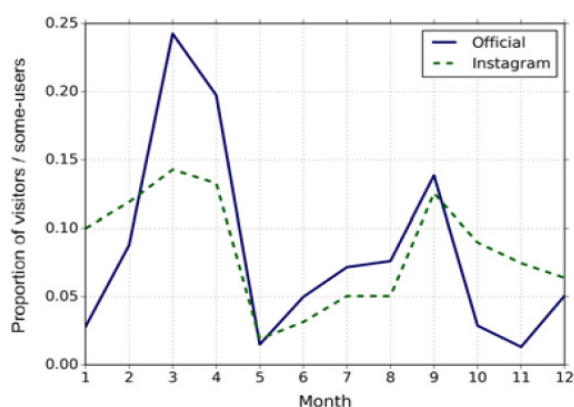

Fig. 39 - Hivatalos látogatószámlálási adatok és aktív Instagram felhasználók.

Ebben a tanulmányban a kutatók megállapították, hogy a közösségi médiaadatok hasznos eszközként szolgálhatnak a látogatók megfigyeléséhez és a védett területek kezelőinek tájékoztatásában. Gyors és költséghatékony alternatívát biztosíthatnak a hagyományos felmérésekhez képest, folyamatos és ismételhető módon. A közösségi média folyamatos megfigyelése például lehetővé tenné a természetvédelmi hatóságok számára, hogy jobban megértsék a látogatói preferenciák térbeli-időbeli változásait; a látogatók profiljainak és társadalmi-gazdasági háttérének értékelését; a látogatók érzéseinek megértését a tartalomelemzés segítségével; és a népszerűvé váló új tevékenységek korai azonosítását, amelyek más módon - hagyományos felmérésekkel - nem megismerhetők.

Jegyzetek

A közösségi média alkalmas arra, hogy segítségével megbecsüljük a látogatószámot, amennyiben sok adat áll rendelkezésünkre. Szintén alkalmas a turistaáramlatokkal kapcsolatos tudásunk bővítésére az év folyamán. A közösségi média szintén alkalmas online felmérések elvégzésére, ha ismerjük a célcsoportunk tartózkodási helyét.

További információk erről a módszerről itt találhatóak.⁴²

3.2.9 A látogatók számának és a szabadidős tevékenységének megfigyelése gyorsított videófelvétel használatával a Donau-Auen Nemzeti Parkban (AT)

Módszertan: videó kamerák

Leírás

A Donau-Auen Nemzeti Park Ausztria keleti részén található, Bécs városától a Duna mentén a szlovák határig. 1996-ban a területet nemzeti parknak nyilvánították. A Nemzeti Park területe mintegy 9300 hektár. A Lobau, a Nemzeti Park bécsi része 2400 hektár területtel rendelkezik. Több évtizede óta a Lobau a bécsi lakosság és a környező közösségek lakóinak hagyományos rekreációs területe. A látogatószámlálás eredményeképpen a Lobau-ban évente mintegy 0,60 millió (2007) látogatást tettek.

Fig. 40 - A Donau-Auen Nemzeti Park látképe⁴³

⁴² V. Heikinheimo, E. Minin, H. Tenkanen, Anna Hausmann, J. Erkkonen és T. Toivonen: "User-Generated Geographic Information for Visitor Monitoring in a National Park: A Comparison of Social Media Data and Visitor Survey", MDPI Open Access Journals, <http://www.mdpi.com/2220-9964/6/3/85>

⁴³ http://www.orth.at/Seiten/050_Kultur/02_NationalPark/00_NationalP_ENGL.html

Módszertan

A videó megfigyelő egység egy időjárásálló fekete-fehér videokamerát tartalmaz, beépített fűtéssel és két időzített videó felvevővel. A vandalizmus elkerülése érdekében a videokamerát egy, a látogatók számára nem hozzáférhető, bekerített épülethez rögzítették. A gyorsított videó felvevő napközben 1,6 másodpercenként rögzítette az ösvényt. A fekete-fehér képű kamera alacsony felbontása, illetve a látogató és a kamera közötti minimális távolság biztosítja az anonimitást. A szakemberek az adatokat MS Excel táblázatkezelőben rögzítették dátum, nap, a látogatás pontos ideje, a mozgás iránya, személyek száma, csoportméret, tevékenységtípus és kutyák száma szerint.

Fig. 41 - Videó kamerák működés közben⁴⁴

Eredmények

Megfelelően felépített megfigyelési stratégia segítségével a védett területek vezetői képesek lehetnek azonosítani:

- A látogatók számát, az általuk okozott terhelést
- A látogatóforgalom időbeni eloszlását
- A látogatóforgalom térbeli eloszlását a parkon belül
- Az útvonalak, ösvények használatát
- Az időjárás hatását

⁴⁴ <https://pixabay.com/it/fotocamera-rotante-monitoraggio-1316677>

Mi több, a parkok vezetése megfigyelheti az egyedi látogatói csoportok, mint például a kutyás, vagy kerékpáros turisták, stb. sajátos igényeit, viselkedését.

További információk erről a módszerről a lábjegyzetben találhatóak.⁴⁵

3.2.10 A turistaáramlás becslése helybélyeggel ellátott fotók és a gravitációs elmélet alkalmazásával az UNESCO Világörökség Dolomitokban (IT)

Módszertan: statisztikai modellalkotás

Leírás

Az Észak-kelet Olaszországban található Dolomitok 2009-ben kapták meg az UNESCO Világörökségi védettséget a hegyvidék esztétikai és geomorfológiai értékeinek köszönhetően. A kilenc különböző egységből álló terület teljes területe 141 903 ha, és további 89 267 ha puffertérülétként szolgál. A védett terület 18 darab 3000 méteres csúccsal büszkélkedik, függőleges falak és mély völgyek jellemzik. A Dolomitokban a turisták több száz kilométernyi, jól karbantartott ösvényhálózatot találhatnak, amelyeket minden évben több százezren látogatnak meg. A látogatottság ugyanakkor nagymértékben különbözik mind az egységek között, mind azokon belül. A látogatók többnyire júliusban és augusztusban koncentrálódnak, míg júniusban és szeptemberben sokkal alacsonyabb a forgalom. Az UNESCO WHS nem rendelkezik szisztematikus felügyeleti programmal, bár bizonyos helyeken látogatószámológok telepítésével mérik a turista-áramlást.

⁴⁵ A. Kahler és A. Arnberger: "A comparison of passive infrared counter results with time lapse video monitoring at a shared urban recreational trail", http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/kahler_albert_arnb-2008-a_comparison_of_pass.pdf

Fig. 42 - Tájkép a Dolomitokban.⁴⁶

Módszertan

Ez a technika GIS-alapú módszertant alkalmaz arra, hogy megbecsülje a látogatók áramlását a területeken a geotaggal ellátott fényképek használatával a népszerű úticélok azonosítására. Továbbá egy gravitációs modellt is használ, amely képes a turistaszámot megbecsülni a kiindulási és a végcél-pontok függvényében, az egyik pontról a másikba való eljutást figyelembe véve.

Gravitációs modell: az ebben a példában alkalmazott feltételezések azt mutatják, hogy a látogatók általában különböző kiindulási pontból (parkolóhelyek vagy buszmegállók) indulnak több célállomásra (természeti látnivalók, hűtők stb.).

Ezen túlmenően ennek a mozgásnak a volumene:

- egyenesen arányos a turisták jelenlétével a kiindulási pontban és a desztináció vonzerejével,
- fordítottan arányos a kiindulási pont és a célállomás közötti távolsággal (metrikus érték, szükséges erőfeszítés stb.).

Ezen egyenlet alkalmazása nem egyértelmű a védett területek vezetői számára a látogatói mozgások sajátos jellemzői miatt a természeti területeken: az útvonalak széles skálája; a lehetséges hozzáférési pontok és célállomások sokfélesége; és a terep összetettsége. A megközelítés különösen négy fő kihívást jelent:

- a kiindulási pontok és a célállomások azonosítása (ehhez a tanulmányhoz kiindulási pontokként az utakat, valamint a hegyi felvonóállomásokat azonosították);
- a kiindulási pontok népszerűségének becslése (a kiindulási pont településén lévő szálláslehetőségek száma és a szomszédos települések száma) és célállomások (a földrajzi címkével ellátott fényképek sűrűsége);
- az utazási idők becslése, azaz az indulási ponttól az érkezési pontig terjedő idő, az útvonal jellemzőitől függően.
- a modell paramétereinek kalibrálása.

A tanulmányozott területen található helybéllyel ellátott fénykép adatbázis 3656 képet tartalmazott a Google Panoramio®-on, és a Google Earth®-en közzétéve. A fényképeket külön-külön letöltötték és földrajzi megfelelőségüket ellenőrizték.

⁴⁶ <https://pixabay.com/it/dolomiti-montagne-italia-alto-adige-2348579/>

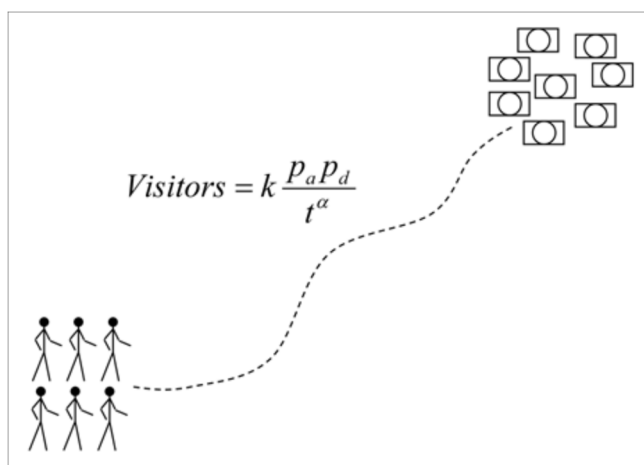

Fig. 43 - Egy ösvényen áthaladó turisták száma feltételezhető módon arányos a kiindulási ponton jelen lévő emberek számával és a célállomás népszerűségével, illetve fordítottan arányos a két pont közötti távolság megtételéhez szükséges idővel.⁴⁷

Eredmények

Ennek az elemzésnek a fő végeredménye egy térkép, amely megmutatja, hogy melyek az ösvényhálózat különböző szakaszaiban a várható zsúfoltsági szintek. Jóllehet a térképen feltüntetett számok nem képviselik a valós számokat, helyes képet adnak a várható látogatói áramlásokról. Ez hasznos lehet a parkolási menedzsment számára annak meghatározására, hogy mikor melyik túlszűrt területéről van szükség a látogatók átirányítására a standardok betartása érdekében.

Az ebben az esetben alkalmazott módszertan előnye az egyszerűség és a terepmunkából származó adatok minimális követelménye. Ezért alkalmas nagy kiterjedésű területeken, ahol az adatgyűjtés költséges és időigényes lehet.

További információk erről a módszerről a lábjegyzetben találhatóak.⁴⁸

3.2.11 A bioakusztika használata az emberi tevékenység kimutatására a környezetben

Módszertan: bioakusztika

Leírás

Ezt az esettanulmányt a LIFE+ Program AMIBIO „Automatikus Akusztikus Monitorozás és a Biológiai Sokféleség Regisztrálása” keretében dolgozták ki. Célja, hogy az emberi tevékenységeket a környezetben hangkibocsátás elemzésével felismerje. Ezzel a módszerrel a kutatók olyan technikát

⁴⁷ http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/mmv6_392_393.pdf

⁴⁸ F. Orsi és D. Geneletti: “On the use of geotagged photographs and GIS analysis for detecting travel patterns in protected areas”, http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/mmv6_392_393.pdf

akartak létrehozni, amely képes távfelügyelettel, kis beavatkozással járó akusztikai megfigyelés végzésére.

Munkájuk célja az volt, hogy az egyetlen mikrofon segítségével érzékelhetővé tegyék az emberi tevékenységek hangjait, mint például a beszéd, a lövés, az autó és motorkerékpár használat. Ráadásul a madárének, az eső és szél hangjai is rögzíthetőek.

Módszertan⁴⁹

Parameterizáció

A parameterizáció a következő három akusztikai paraméter alapján történik:

- a) Mel Frequency Cepstral Coefficients (MFCC)
- b) MPEG-7 Audio Standard Low Level Descriptors
- c) Perceptual Wavelet Packet integration (PWP)

Hangfelismerés

A hangfelismerés azon a feltételezésen alapul, hogy minden hangforrásnak megfelelő akusztikus mintája van, és sajátos energia-, illetve frekvenciatartománya. Ezt az utánozhatatlan mintát statisztikai mintázatfelismerő algoritmus segítségével lehet felismerni és modellezni. Ehhez a vizsgálathoz a HMM megközelítést követték, amelyben minden egyes állapotot Gauss keverékmódel (GMM) és egy átlós

kovariancia

mátrix

modellez.

Fig. 44 - Példa a bioakusztikus felvevő elhelyezésére.⁵⁰

⁴⁹ Ntalampiras S., Potamitis I., Fakotakis N.; Acoustic Detection of Human Activities in Natural Environments, Journal of Audio Engineering Society, 2012

Annak érdekében, hogy megtalálják a legmagasabb osztályozási pontosságot biztosító topológiát, a szakértők két fázisból álló kísérletet terveztek. Kezdetben az MFCC-ket használták, és egy egyszerű kísérletet hajtottak végre két különböző osztályozási topológia tekintetében:

- Az első egyfokozatú, a második pedig egy hierarchikus sémát használ, amely először megkülönbözteti az emberi jelenlét esetén megjelenő hangokat az összes többitől.
- Ezután egy másik szakasz következik, ahol az új hangesemény pontos típusát meghatározzák.

A kétlépcsős megközelítés kísérletezésének oka, hogy leszűkíti a problémát, valamint az, hogy ez összhangban van az eredeti célunkkal, vagyis az emberi tevékenységhez kapcsolódó hangesemények azonosításával. A hangfelismerő rendszerek egyik legnagyobb problémája a teljesítményük csökkenése a kategóriák száma növekedésével. A kétlépcsős topológia használatával a rendszer által azonosítandó kategóriák legnagyobb száma négy, míg az egylépcsős topológia esetében a megfelelő osztályok száma hét.

Eredmények

Az emberi tevékenységek, mint például egy területre való behatolás, vadászat, stb. észlelése fontos szerepet játszik a természetvédelemben. A fent elemzett módszertan az emberi jelenlét automatikus akusztikus észlelését mutatta be.

További információk erről a módszerről a lábjegyzetben találhatók.⁵¹

3.2.12 A VERP elvek azonosítása fókuszcsoport segítségével a Gesaeuse Nemzeti Parkban (AT)

Módszertan: fókuszcsoport

Leírás

A Nemzeti Park az Ennstaler Alpokban található, amely az Észak-Keleti Mészkő-Alpok része Ausztriában. A 11 054 hektár területű Gesaeuse Nemzeti Park a hat osztrák nemzeti park harmadik legnagyobbja. A tervezési terület mérete 12 400 hektár, míg a Natura 2000-es területek 14 500 hektárt tesznek ki. A Nemzeti Park 86%-át „Természeti Zónának” jelölték ki, ahol a táj szigorú természetvédelem alá tartozik. A többi úgynevezett „Természetvédelmi Zóna”, ahol mezőgazdasági művelés folyik.

⁵⁰ <http://www.frontierlabs.com.au/shop/bioacoustics/bioacoustic-audio-recorder.html>

⁵¹ S. Ntalampiras, I. Potamitis és N. Fakotakis: “Acoustic Detection of Human Activities in Natural Environments”, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.653.448&rep=rep1&type=pdf>

Fig. 45 - az Ennstaler Alpok Stájerországban, a Gesäuse Nemzeti Park, Ausztria.⁵²

Módszertan

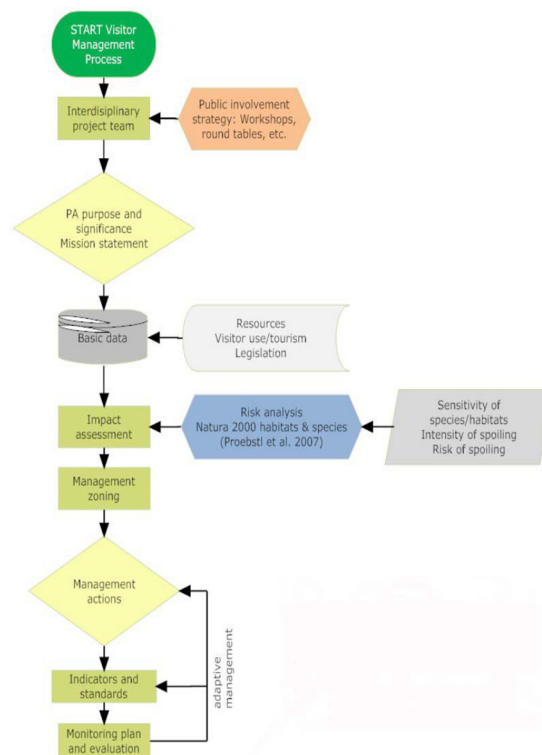

Fig. 46 - Látogató-menedzsment rendszer a Gesäuse Nemzeti Parkban (Source: ZECHNER, L. (2007): Visitor Management in the National Park Gesäuse. A Mixed Method Approach Including a Checklist. Thesis, Klagenfurt, 162 p).

⁵² https://www.flickr.com/photos/bernd_thaller/29401870764

A látogató-menedzsment koncepció elsősorban a VERP-en - *Visitor Experience and Resource Protection Framework* - alapul, amelyeket jelenleg számos amerikai nemzeti parkban használnak, de a Gesaeuse Nemzeti Park igényeihez igazították, figyelembe véve a védett terület jogi helyzetét, valamint az erőforrás- és a turisztikai háttér eltéréseit. Emellett be kell vonni a Natura 2000-es szabványokat is, amely kockázatelemzési koncepcióját alkalmazzák az élőhelyek és fajok védelme érdekében. A VERP olyan folyamat, amely a természeti erőforrások tűrőképességét elemzi és a látogatói élmények minőségével foglalkozik. Ez tartalmazza az erőforrások és a turizmus kívánatos jövőbeli szintjét, és meghatározza, hogy a látogatottság milyen intenzitása megfelelő, hol, mikor és miért.

Eredmények

A nemzeti park kezelési terve egy eszköz a stratégia megvalósítására és a célok elérésére, amely magában foglalja a menedzsment minden egyes aspektusát. Emiatt a látogatói menedzsment koncepciója figyelembe veszi a park minden más tervét, azaz a vadon élő állatok kezelését, a kutatásokat, az oktatást stb. Ezzel a módszerrel a park vezetői képesek:

- elemezni a látogatói élményeket és a park erőforrásait,
- felmérni a látogatók hatását a park érzékeny élőhelyeire és fajaira (kockázati elemzés),
- kijelölni a kezelési területeket és konfliktusokat,
- meghatározni az indikátorokat és a hozzájuk tartozó értékeket,
- meghatározni a beavatkozások módját,
- megfigyelni a forrásokra és a társadalomra vonatkozó indikátorokat.

Ezek az elemek hasznosak egy sikeres látogató-menedzsment terv megvalósításához, amely elősegítheti az ökoturizmus stratégiáit.

3.3 A kísérleti programokban részt vevő védett területek szükségleteinek és prioritásainak helyspecifikus elemzése (D.T1.3.1)

3.3.1 Bevezetés

A turizmus környezeti hatásai, természetvédelemre, biológiai sokféleségre, és nem ritkán helyi közösségek kultúrájára, általában társadalmára gyakorolt negatív hatásait a helyi fejlesztések bölcs megválasztásával lehet csak megelőzni. Az, hogy a turisztikai fejlesztések felelőssége globális hatásokkal bír, ma már senki nem kérdőjelezheti meg.

Az élővilág sokféleségét - az ipari környezetszennyezés, a közlekedés és a kommunális szemét mellett - a turizmus is egyre inkább veszélyezteti. A korábban a természet és helyi közösségek által utalt érintetlen vidékek a milliósámsra érkező „ökoturisták” megjelenésének következtében egyre kevésbé különböznek a hagyományosan kedvelt és már lepusztított térségektől. Az ENSZ környezetvédelmi programja (UNEP) már közel 10 éve rámutatott, hogy a védett területre látogató, természeti értékeket megtekinteni szándékozó megsokszorozódása bizonyos térségekben drámai a változás okozott. Kambodzsába és Laoszba a korábbi évtized látogatóinak hússzorosa érkezett, de Dél-Afrikába is hétszer

annyian látogattak el. Brazília, Nicaragua és Salvador térségébe a korábbi érdeklődők négyszerese érkezett, a Dominikai Köztársaság is 128 százalékos emelkedést mutatott ki.

Nem véletlen tehát, hogy az UNEP jelentése szerint a turizmus egyre fokozottabban van jelen a biológiai sokféleség pusztításában, hiszen éves szinten több mint 700 millió ember választja pihenésnek az utazást. Ebből a hatalmas mennyiségű emberáradatból egyre többen vágnak a természetbe „ökoturistaként”, és ebből adódóan a világ eddig háborítatlan részein is megjelenik a civilizáció a maga áldásos jelenségeivel, a kövesúttal, repülőtérrel, bevásárló centrumokkal, ajándékboltokkal, amelyek helyén nemrég még akár esőerdő volt.

De a turisztikai fejlesztések ezen túlmenően is hozzájárulnak a globális problémákhoz, hiszen a turizmus felelős az összes szén-dioxid-kibocsátás 8 százalékáért! Joggal merülhet fel a kérdés: vajon azok az országok vállaljanak nagyobb részt a felelősségből, amelyek magukhoz csábítják a turistákat, vagy azok, amelynek polgárai előszeretettel növelik utazgatással az ökológiai lábnyomukat?

A kutatók ma már pontosan számolják a turizmussal járó szén-dioxid-kibocsátást, és a Nature Climate Change-ben publikált eredmény szerint az jóval nagyobb mértékű, mint a korábban kalkulált 5 százalék, innen tudjuk, hogy a szektor az összes CO₂-kibocsátás 8 százalékáért felel. A Sydney-i Egyetem, a Queenslandi Egyetem és a kínai Nemzeti Cseng Kung Egyetem kutatói a turizmus teljes ellátási láncát - közlekedést, szállást, étkezést és italfogyasztást, szuvenír vásárlást, öltözködést, kozmetikumokat - vizsgálva 160 ország fogyasztási szokásait vizsgálva jutottak erre az eredményre.

2016-ban nem kevesebb, mint 1,2 milliárd ember utazott külföldre, és 6 milliárdan utaztak belföldön. A turizmus már így is 3 milliárd dolláros piaca az előrejelzések szerint évi 4 százalékkal növekszik, gyorsabban, mint például a nemzetközi kereskedelem.

A kutatás alapján a turizmushoz kapcsolódó CO₂-kibocsátás a vizsgált periódusban kb. négyszer olyan gyorsan nőtt, mint gondolták: 3,9 gigatonna szén-dioxid-ekvivalensről 4,5 gigatonnára (Gt), ami kb. 15 százalékos növekedést jelent. Az emelkedés elsősorban a közlekedésre, vásárlásra és étkezésre költött összeg növekedéséből adódott. A kutatók előrejelzése szerint a kibocsátás mennyisége már 2025-re 6,5 Gt-ra nőhet a szektorban, figyelembe véve, hogy az utazgatás a jövedelmek növekedésével párhuzamosan is egyre népszerűbb időtöltés, és feltéve, hogy ez idő alatt nem nagyon változnak az utazási szokásaink.

A turizmus állítja elő a világ nemzeti össztermékének 13 százalékát. 1950-ben még csupán 25 millió turista volt, de ez a szám a 2000-es évek elejére már 700 millióra duzzadt, 2016-ban 1,2 milliárd turista volt, akik kiszolgálásáról kb. 400 millió ember gondoskodik. A turizmuson belül a természetjárásra és a különleges helyszínekre elkalauzoló felfedező túrák iránt a legnagyobb az érdeklődés, és az ilyen utakra befizetők ártanak a legtöbbet a természetnek. A turisztikai bázisok létesítése érdekében őserdőket vágnak ki, utakat, repülőtereket építenek, miközben különösen a fejlődő világban megoldatlan a szennyvízkezelés és a szemétszállítás.

A világ 37 fejlődő államában a legfontosabb bevételi forrást a turisták kiszolgálásából származó pénz jelenti. S habár a CEETO program a világ legfejlettebbnek számító részein bonyolódik, éppen ezért létkérdés, hogy minden olyan esetleges negatív környezeti externáliát kiszűrjön pilot programjai során, amelyek akár globálisan, akár helyileg kockázatokat rejt.

3.3.2 Fejlesztési javaslatok a kísérleti programokban

Sölkttäler Natúrpark, Ausztria

A Sölkttäler Natúrpark a CEETO program keretében a kísérleti projektjét az AT 2209000-es Natura 2000-es területen hajtja végre. A kijelölés oka az Ibex, a *Glaucidium passerinum*, az *Aegolius funereus*, az *Aquila chrysaetos* jelenléte volt a területen.

A kísérleti program fő célja, hogy hozzájáruljon a természetvédelmi kezeléshez, és annak pénzügyi fenntarthatóságához, és lehetőséget teremtsen a helyi lakosság aktívabb részvételére. A kísérleti projekt megvalósításának további lehetséges előnye, hogy ennek révén javulna a régió gazdasági fenntarthatósága, hozzájárulna az infrastruktúra környezetbarátabbá tételéhez, továbbá jótékonyan hatna az információk elterjedésére és a tudatosság növelésére. A kísérleti projekt javítaná az ökoturisztikai termékek hozzáférhetőségét is.

A meglévő ökoturisztikai szolgáltatások fejlesztése és újak létrehozása során a helyi lakosság több lehetőséget kapna a helyi gazdasági fejlődésre. A kísérleti projekt jelentős előnyökkel járna a turizmus környezeti terhelésének csökkentése szempontjából, erősítve a tudatosságot, hozzájárulva a talajvédelemhez, a levegőminőség-védelmi erőfeszítésekhez, és a környezetbarátabb viselkedéshez helyi szinten. A természetvédelem tekintetében hozzájárul a védett fajok elterjedéséhez, a velük kapcsolatos tudás megszerzéséhez, és általánosan javítaná a természet megőrzéséhez, illetve a biológiai sokféleséghez kapcsolódó ismereteket. Ilyen módon csökkenteni lehetne a természeti erőforrások veszélyeztetettségét.

A kísérleti projekt szintén lehetőséget biztosítana a gazdasági növekedésre, a pénzügyi fenntarthatósághoz hozzájáruló bevétel-növekedéssel. A projekt előnyökkel járhat a helyi lakosság számára. A nagyszámú látogató által okozott helyi konfliktusok csökkenthetőek, és a fejlesztés bevételeket generálhat a szálláshelyadók és más szolgáltatók számára.

A kísérleti projektből a további eredmények várhatók: a fenntartható turizmus stratégiájának megtervezése, a park különböző területein való látogatottság kiegyensúlyozása, biológiai megfigyelési adatok, illetve a helyi érdekelték ismereteinek bővítése a park eszközeiről. A felügyeleti eszközök kiválasztása a megvalósítás egyszerűsége és a minőségi információk megszerzése alapján történik.

A jelenleg létező, a természetvédelemre vonatkozó szabályozásokat a kísérleti projekt végrehajtása során figyelembe kell venni, bár nincsenek aktuális információk a terület turisztikai kapacitásáról. Egyelőre nincsenek korlátok a desztinációba érkező látogatók számára vonatkozóan, mindazonáltal a kísérleti projekt részeként mérhető lesz az idegenforgalom élővilágra gyakorolt hatása, például botanikai felmérésekkel is.

A kísérleti projekt biztosítaná a helyi közösség bevonását, továbbá az együttműködést a helyi turisztikai szolgáltatókkal és más érdekelttekkel (például alpesi klubokkal). A helyi közösség már többnyire támogató, és kifejezte az igényét a turisztikai tervezésben, illetve fejlesztésben való részvételre. A projekt így valószínűleg a helyi közösség támogatásával és elégedettségével valósul meg, támogatni fogja az egyenlő hozzáférést, valamint a hátrányok és előnyök helyi szinten történő egyenletesebb elosztását.

A projekt sikeres végrehajtását a helyi alkalmazottak elkötelezettsége biztosítja, akik megkapták a releváns információkat az ökoturisztikai alapelvekről és más, ökológiai, biológiai és fejlesztési kérdésekről.

A kísérleti projektet megvalósító natúrpark olyan szakmai hálózatokban vesz részt, amelyek segíthetnek a projekt során szerzett információk és tapasztalatok további bővítésében. A jelenlegi pilot projekt a turizmushoz kapcsolódó egyéb tevékenységeket is magában foglalná és integrálná, mint például a helyi, vidéki vendéglátás, az agroturizmus (beleértve a lovas- és a borturizmust), a vadászati vagy a halászati turizmus, a vizuális művészettel kapcsolatos turizmus, a kreatív művészet, a kulturális, a történelmi turizmus, vagy az aktív turizmus. A szóban forgó védett terület megközelíthető autóval, kerékpárral, vagy lóháton, ezért jó lehetőségeket kínál a különböző ökoturisztikai szolgáltatások számára.

Egy lehetséges kísérleti program végrehajtása hozzájárul a turisták elégedettségének fokozódásához, növeli a turisztikai élményszerűséget, csökkenti az idegenforgalomból eredő környezeti kockázatokat, javítja a környezeti minőséget, bővíti a helyi munkalehetőségeket, a helyi termékek és szolgáltatások iránti keresletet, valamint elősegíti a látogatóbarát termékek fejlesztését.

A projekt tervezett célcsoportjai a családok, a gyermekcsoportok, az egyetemi hallgatók, a fiatalok, az idősek. A célcsoport vegyes, és széles körű marketingtevékenységgel érhető el.

A CEETO kísérleti program keretében tervezett tevékenységek magukban foglalják a látogató-áramlás menedzsmentjét, a turisták érzékenyítését a területre, a különleges élőhelyekre, a helyi kulturális és mezőgazdasági értékekre.

A leginkább érintett fajok a különböző fajok, amelyek egyben az érzékeny élőhelyek indikátorai, és amelyek megóvása az egész védett terület biológiai sokféleségét biztosítja.

A projekt időtartama 24 hónap.

Salzburg Lungau UNESCO Bioszféra-rezervátum, Ausztria

Salzburg Lungau UNESCO Bioszféra-rezervátum javaslatot tett egy ökoturisztikai kísérleti projekt végrehajtására a következő Natura 2000-es területeken: AT32-05021, AT32-07020, AT32-10001 és AT22000 területeken. Ezek a helyek a következő fajok miatt kerültek kijelölésre: *Saxicola rubetra*, *Lycaena helle*, *Lagopus*, *Aquila chrysaetos*, *Tetrao tetrix*, *Cinclus cinclus* stb., *Petula nana*, *Alauda arvensis*, *Eriophorum*, *Drosera*, *Ertrichium nanum*, *Swertia perennis* stb. A helyszínek különböző élőhelytípusokat foglalnak magukban, például mocsár, száraz gyepek, fajokban gazdag rét, illetve vörösfenyő-erdő, stb.

A kísérleti projekt legfontosabb célja az, hogy hozzájáruljon a természetvédelmi kezeléshez. A projekt lehetőséget teremtene a helyi lakosság nagyobb részvételére, valamint a környezeti nevelésre és a tudatosság növelésére. Az ökoturisztikai szolgáltatások bővülését és a meglévő szolgáltatások fejlesztését eredményezné. A projekt további környezeti előnyei közé tartozik a helyi idegenforgalom környezeti terhelésének csökkentése általában, a környezetbarátabb magatartás előmozdítása és a szennyezés csökkentése.

A projekt a védett és vadon élő állatok élőhelyeivel kapcsolatos további ismeretek és információk terjesztéséhez járulna hozzá, ezen keresztül pedig a fajok helyi megőrzéséhez is. Gyarapítaná a tudományos adatok mennyiségét a természeti értékekről és általában a biológiai sokféleségről, és csökkentené a természeti erőforrások veszélyeztetettségét.

A pénzügyi fenntarthatóságot illetően a kísérleti projekt hozzájárulna a gazdasági fejlődéshez azáltal, hogy alternatív jövedelemforrásokat hoz létre a helyi lakosság számára. Mint regionális gazdasági

folyamat, közvetett hatást gyakorol a helyi viszonyokra; pozitív változásokat idézhet elő azáltal, hogy az idegenforgalmi szolgáltatások általában sokszorosító hatást fejtenek ki más gazdasági ágazatokra.

A helyi lakosság számára a kísérleti projekt bevételeket eredményezhet a szálláshelyek, a vendéglátóipar és más helyi szolgáltatók által, és jó esély mutatkozik arra is, hogy közvetlenül hozzon létre munkalehetőségeket. Különböző jövedelemforrások biztosításával a projekt csökkentheti a társadalmi konfliktusokat, ugyanakkor elősegíti a fenntarthatóbb termőföld-használatot.

A kísérleti projekt várható eredményei közé tartozik a fenntartható turizmus stratégiájának helyi megtervezése, a park különböző területein való látogatottság kiegyensúlyozása, a biológiai sokféleség megőrzését célzó tevékenységek megtervezése, a biológiai megfigyelési adatok, valamint a helyi érdekeltek ismereteinek bővítése a park eszközeiről.

A kísérleti projekt eredményeit megfelelően tükröző mutatók kiválasztásakor a fő szempont az indikátornak a célok eléréséhez való hozzájárulása és a minőségi információk megszerzésének lehetősége.

A kísérleti projektet a védett területen a turizmus fejlesztésére vonatkozó valamennyi jelenlegi stratégiával, szabályozással és politikával összhangban hajtják végre, és remélhetőleg még hatékonyabb szabályozást is eredményezhet.

A helyi lakosság aktívan részt vesz a kísérleti projekt megvalósításában. A Bioszféra-rezervátum felelős a térség regionális fejlesztéséért; ezért már jelenleg is szorosan együttműködik a helyi közösségekkel és számos érdekelt féllel (idegenforgalmi ágazat, gazdálkodók és mások). Az érintett felekkel való jól megalapozott kapcsolatok fontos eszközök, amelyek segíthetnek a CEETO projekt sikeres végrehajtásában. Bár a helyi lakosság jelenleg a tervezett projekttel kapcsolatban főként semleges, lehetőséget kapnak arra, hogy jobban részt vegyenek benne.

A projekt keretében a Bioszféra-rezervátum a helyi lakosok számára képzési programot kíván indítani. A figyelemfelkeltés, érzékenyítés, a természetvédelemre vonatkozó tudásátadás, a fenntarthatóság, természet tisztelete, és jelentősége az emberek és az egészség szempontjából lesz a projekt ezen részének fő iránya. A cél, hogy a helyi lakosok modellként szolgálhassanak a turisták számára a természetben való helyes viselkedésre vonatkozóan. Valós, fenntartható természeti élmények létrehozására van szükség a turisták számára, amelyek „a természetben és a természettel való élés” témájára épülnek (vezetett túrák, rendezvények stb.).

A kísérleti akció fő témája a fenntartható turizmushoz kapcsolódó ismeretek gyarapítása és a tudás átadása. A Bioszféra-rezervátum címet 2012-ben ítélték oda a védett területnek, de ez máig nem igazán tudatosodott a helyi lakosság körében. Tehát először növelni szükséges a régió és a helyi lakosság tudatosságát a védett területekkel kapcsolatban, hogy el tudják magyarázni a látogatóknak a helyes viselkedést a természetben.

További pont a határokon átnyúló tevékenység; a kísérleti projektet a Sölk-täler Natúrparkkal együttműködve hajtja végre a Bioszféra-rezervátum.

A Bioszféra-rezervátum munkatársai oktatást kaptak az ökoturisztikai alapelvekről, az ökológia és a biológia fontos területeiről, hiszen az elkötelezettség és a szakértelem az ökoturisztikai projektek hosszú távú sikerének a kulcselemei.

A védett terület széles körű szakmai hálózatának köszönhetően a kísérleti projekt pozitívan befolyásolhatja más érdekeltek tevékenységét helyi, nemzeti és uniós szinten is.

A projekt tervezett időtartama 24 hónap.

Dél-kelet Rügen Bioszféra-rezervátum Igazgatóság, Németország

A Dél-kelet Rügen Bioszféra-rezervátum Igazgatósága - a CEETO projekt keretében végrehajtandó - kísérleti projektje a következő Natura 2000 területeket fogja érinteni: DE 1647-401, DE 1649-401, DE 1747-402, DE 1648-302, DE 1647 -303, DE 1747-301, DE, 1646-302, DE 1547-303, FFH-Marín 5. Ezek a helyek a következő élőhelytípusokat foglalják magukban: lagúnák a tengerparti területen (tengerparti tavak), Balti-tengeri sziklás part, dűnék, száraz gyepek és mocsarak.

A kísérleti projekt legfontosabb célkitűzései a természetvédelmi kezeléséhez való hozzájárulás, a természetvédelem finanszírozási képességéhez való hozzájárulás, a kapacitásépítő hatás, valamint a helyi lakosság nagyobb részvételének előmozdítása. A projekt szintén hozzájárulna a gazdasági fenntarthatósághoz, és segíthet a zöld infrastruktúra fejlesztésében, ugyanakkor előmozdítaná az információk terjedését és a tudatosság növelését. A projekt eredményeként az ökoturisztikai termékek körét fokozódna, új, illetve továbbfejlesztett ökoturisztikai szolgáltatások állnak majd a helyi közösség rendelkezésére, az ő aktívabb bevonása mellett.

A projekt környezetvédelmi pozitívumai közé tartozik az idegenforgalom környezeti terhelésének csökkentése, a környezetbarát közlekedési és mobilitási lehetőségek fejlesztése, a tudatosság növelése, valamint a helyi levegőminőség javítása.

Ami a közvetlen természetvédelmi előnyöket illeti, a projekt növelné a védett élőhelyekről és az ökoszisztémákról rendelkezésre álló ismereteket, és pozitív hatással lenne a fajok védelmére is. A projekt elősegítené a gazdasági fejlődést, és növelné a különböző szereplők közötti gazdasági együttműködést.

A javasolt projekt hozzájárulhat a professzionális turisztikai szolgáltatások bővítéséhez és az érdekelt felek együttműködéséhez, csökkentheti a társadalmi konfliktusokat, hozzájárulhat a helyi demokrácia fejlődéséhez, és elősegítheti a fenntartható földhasználatot is.

A tervezett projekt eredményeként a következő eredmények várhatók: a fenntartható turisztikai stratégia tervezése, a biológiai sokféleség megőrzésére irányuló tevékenységek tervezése, a látogatók számának job megismerése, a helyi érdekelt felek ismereteinek bővítése a park eszközeiről, illetve a park kommunikációs tevékenységeinek fejlesztése.

A helyi közösség részt fog venni a kísérleti programban a „Bioszféra partnere” elnevezésű kezdeményezésen keresztül, amely a „Fenntartható Turizmus Európai Kartája” az első tanúsítási folyamatának része. Ebben a helyi szereplők aktívan részt vesznek a park természetvédelmi tevékenységében, segítve annak szervezeti és részvételi szempontból történő megismerését. Ezt a meglévő együttműködést fogja előmozdítani és megerősíteni a kísérleti tevékenység végrehajtása. Továbbá a meglévő partnerek hálózatán keresztül új szereplők érhetők el például a kreatív művészetek, a kulturális, a történelmi turizmus, az aktív turizmus, a fesztivál turizmus és a helyi halászat, a „Ländlich Fein”, a helyi mezőgazdasági élelmiszerek, illetve a falusi turizmus révén Mecklenburg Nyugat-Pommerániában (Landurlaub).

A tervezett kísérleti projekt célcsoportja vegyes; a széles körű és hatékony tájékoztatás érdekében különféle marketingtevékenységek fognak zajlani.

A Bioszféra-rezervátum legfőbb célja, hogy hatóságként tegyen a turizmus fenntarthatóvá tételéért a térségben, a különböző érdekeltek körében a helyes gyakorlatokkal kapcsolatos tudáscsere megteremtéséért és a fenntartható turizmusfejlesztésért. Így a Bioszféra-rezervátum a kísérleti projekttel tovább bővítené hálózatát és erősítené a különböző érdekelt felek és szereplők közötti

együttműködést. Tervben van a meglévő fenntartható turisztikai tevékenységek együttes marketingstratégiáját összeállítása, és a helyi közösséggel együtt 3-7 új fenntartható utazási csomag kidolgozása. Ezen kívül a projekt tájékoztatná az idegenforgalmi szolgáltatókat a fenntartható turizmus címkékről, továbbá a védett terület hotel- és kiszolgáló személyzete számára képzést hozna létre a fenntarthatósági témákról, valamint a helyi kulturális örökségről.

A fenntartható utazás minden szinten kiemelt fontosságú, ezért a projekt növelni akarja a sziget szolgáltatóinak, utazásszervezőinek és turistáinak tudatosságát arról, hogy hogyan néz ki a fenntartható turizmus.

Ennek eredményeként a projekt javítaná a különböző iparági szereplők közötti együttműködést, és ez által közös tevékenységekhez vezetne. Továbbá javítaná a szolgáltatási minőséget és a szervizszemélyzet képzését. Ez növelné a fenntartható és ökoturisztikai kínálatot, és javítaná a fenntartható turizmus marketing kezdeményezéseit. A kísérleti program a tudatosság-növelés révén fokozni fogja a meglévő száraz gyepek, dűnék, strandterületek és erdők, továbbá az ezeken a területeken található különleges növények, valamint az olyan állatok, mint pl. a szürke fóká védelmét.

A kísérleti program javítja majd a természetvédelmi kezelést mind a szárazföldi, mind pedig a vízi ökoszisztémák védelme érdekében. Ez közvetlenül és közvetve befolyásolja az (1) a fenntartható erdőgazdálkodását, (2) a termőföld pusztulásának megakadályozását és a biológiai sokféleség csökkenését, (3) a tengeri erőforrások megőrzését és fenntartható használatát, (4) az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek fejlesztését a fenntartható fejlődéssel és az éghajlatváltozással kapcsolatosan, (5) a helyben előállított termékek képviselőit, és ez által a helyi erőforrások fenntartható használatát.

A tervezett projekt időtartama 5 hónap.

A megvalósíthatóság szempontjából a projekt legfontosabb kihívása, hogy elegendő pénzügyi forrást találjon a tervezett tevékenységek hatékony finanszírozásához. Fontos, hogy a javasolt tevékenységek megvalósíthatóak és világosak legyenek a támogató partnerek számára a megbeszéltek elérése érdekében. Ezért a célokat úgy kell kijelölni, hogy azok megvalósíthatóak legyenek a Bioszféra-rezervátum és partnerei hatáskörében.

A projektpartner fő tevékenysége közintézményként egy hálózat létrehozása és a partnerek, szereplők tájékoztatása a fenntarthatósági kérdésekről, az idegenforgalmi tevékenységek irányításában közvetlenül nem vesz részt.

Emilia-Romagna Régió - Védett területi, Erdészeti és Hegyi Fejlesztési Államtitkársága, Olaszország

Emilia-Romagna Régió Védett Területi, Erdészeti és Hegyi Fejlesztési Államtitkársága a CEETO program keretében a SIC-ZPS IT4040001 és a SIC-ZPS IT4040002 Natura 2000-es területeken hajtja végre kísérleti projektjét.

A tervezett program célkitűzései a következők: a projekt hozzájárul a védett terület természetvédelmi kezeléséhez és jövedelemtermelő képességének növekedéséhez. Ez hozzájárulna a kapacitásnöveléshez és a helyi lakosság fokozott részvételéhez, valamint a gazdasági fenntarthatósághoz. A projekt elősegítheti a zöld, környezetbarátabb megoldások használatát a közlekedésben és az infrastruktúrában, bővítheti az információk terjesztésének lehetőségeit és növelheti a tudatosságot, szélesítheti az ökoturisztikai termékek és szolgáltatások színvonalát és minőségét.

A projekt általában csökkenti a turizmus környezetre gyakorolt nyomását, javítaná a helyi hulladékgazdálkodási szolgáltatásokat, hozzájárulna a környezetbarát infrastruktúra előmozdításához, és csökkentené a szennyezés kockázatát. A kísérleti projekt szintén hozzájárulna a terület élőhelyeinek és a rajtuk élő védett fajok megőrzéséhez, és támogatná a fajokról történő adatgyűjtését, ugyanakkor csökkentené a természeti erőforrások veszélyeztetettségét.

A javasolt projekt hozzájárulna a pénzügyi fenntarthatósághoz a rendelkezésre álló pénzügyi erőforrások jobb kihasználásával, kiegyensúlyozottabb fejlesztéssel, és az alternatív jövedelemforrások növelésével, amelyek további fejlesztésekhez vezethetnek.

A projekt hozzájárulhat a nagyszámú látogató által okozott helyi konfliktusok megszüntetéséhez, vagy enyhítéséhez; ez közvetetten munkahelyeket teremthet, és további bevételeket generálhat a különböző szolgáltatók számára. A projekt hozzájárulna a fenntartható földhasználathoz is, és elősegítené a különböző érdekeltek közötti együttműködést.

A projekt végrehajtása a vonatkozó jogszabályokkal és politikákkal összhangban történik, és ez segíthet a szabályozások jobbá tételében is a jövőben. Jelenleg nem áll rendelkezésre információ a terület turisztikai tűrőképességéről, de a projekt részét képezi az idegenforgalmi tevékenységek megfigyelése. Videó megfigyelés fogja segíteni a turistaáramlatok kívánatos számának és útvonalainak meghatározását.

A projekt várható eredménye, hogy hatékonyabbá válik a védett terület működése, és fenntarthatóbb finanszírozást hozhat létre a természetvédelmi célok eléréséhez.

A kísérleti projekt magában foglalja a látogatottság ellenőrzését, illetve megfigyelésére szolgáló rendszert, amely révén nemcsak a turisztikai szolgáltatás minőségét lehet javítani, de az élőhelyre gyakorolt nyomást is csökkenteni lehet. Ez a rendszer elősegítené a terület védelmét, és közvetlenül segíthetne az élőhelyek és fajok védelmében.

A tervezett projekt időtartama 12 hónap.

Medvednicai Natúrpark, Horvátország

A Medvecnica Natúrpark a CEETO program keretében a HR2000583 Natura 2000-es területre vonatkozóan tervezi a kísérleti projektjének végrehajtását. A területet a *Rhinolophus hipposideros*, *Bombina variegata*, *Rosalia alpina* fajok miatt jelölték ki védettségre.

A projekt fő célja, hogy hozzájáruljon a természetvédelmi kezeléshez, javítsa az oktatást és a környezettudatosságot. A projekt kiterjesztené és javítaná a rendelkezésre álló turisztikai szolgáltatások körét.

A projekt további előnyei: a turisztikai infrastruktúra CO₂-kibocsátásának csökkentése, tudatosság-növelés, a vízkészletek védelme és a levegőminőség javítása.

A javasolt projekt hozzájárul az élőhelyek és fajok megőrzéséhez is, segít a természetvédelemről és a biológiai sokféleségről szóló ismeretek összegyűjtésében, és csökkenti a természeti erőforrások veszélyeztetettségét. A projekt hatékonyabban fogja felhasználni a rendelkezésre álló erőforrásokat. Míg a gazdasági fejlődés csak közvetetten, regionális szinten várható, a projekt mégis olyan környezetet fog létrehozni, amelyben a gazdasági együttműködés javulhat, és amely megalapozza az érintett szereplők bevételeinek növekedését és hozzájárul a jövőbeni fejlődéshez.

A helyi lakosság bevonása a turisztikai projektek hosszú távú sikerének kulcsfontosságú eleme. Ez a kísérleti projekt segíti az alternatív jövedelemforrások létrehozását a különböző turisztikai szolgáltatók

számára, például ajándéktárgyak értékesítése és egyéb kereskedelmi tevékenységek révén. A projekt közvetetten segíti a foglalkoztatási lehetőségek bővülését és ez által serkenetheti a gazdasági növekedést. A projekt elősegíti az érdekelt felek közötti együttműködést, és segíti a turisztikai szolgáltatások hálózatának kialakulását.

A projekt a térség idegenforgalmi tevékenységeinek jobb nyomon követését eredményezi azáltal, hogy információkhoz segíti a védett területe vezetőit a park látogatóival, azok szokásaival és szükségleteivel, valamint a turisták számával kapcsolatban. A projekt egy másik várható eredménye a park különböző területein való kiegyensúlyozottabb látogatottság, valamint a jobban kezelhető és ellenőrizhető turisztikai áramlás. Több megfigyelési adat áll majd rendelkezésre, amely visszajelzésként szolgál, és amely az adaptív természetvédelmi és turisztikai kezeléshez járul hozzá. A helyben érdekelt felek is több ismerethez jutnak a védett terület természeti értékeiről.

A kísérleti projekthez tartozó megfigyelési eszközök kiválasztásánál a következő tényezőket kell figyelembe venni: hatékonyság és rendelkezésre álló költségvetés, a végeredmény jó gyakorlattá tud válni, valamint az összegyűjtött adatok felhasználhatósága nagyobb méretű statisztikai felmérésekben.

A helyi lakosság bevonására korlátozott lehetőségek állnak rendelkezésre, mivel a kísérleti cselekvési terület lakatlan. A síkzrpont érintett szereplői ugyanakkor részt vesznek a megvalósításban.

A projekt megvalósításában résztvevő natúrparki személyzet már kapott képzést az ökoturizmus és a természetvédelem területén. Elkötelezettségük és szakértelmük kulcsfontosságú a tervezett kísérleti tevékenység megvalósításában.

Jelenleg nincsenek korlátozások a védett terület maximális látogatói számára vonatkozóan, bár hosszú távon ez szükségessé válhat, ha a teherbíró képesség veszélybe kerül.

A projektnek több célcsoportja van, és különböző marketingtevékenységek segítenek elérni ezeket. A terület fontos desztináció a síelők számára, de a nyári szezonban a kerékpárosok, túrázók és más látogatók is érintettek lehetnek.

A kísérleti projekt célja egy újfajta turisztikai irányítási modell megvalósítása a Medvednica Natúrparkban, amelyet Zágráb városának közelsége jellemez. Ez állandóan növekvő látogatói és urbanizációs nyomást okoz. Elsődleges fontosságú az innovatív megoldások megtalálása a terület idegenforgalmának fenntartható kezelésére.

Prioritás, hogy a síterület intelligens monitoring rendszerének létrehozása. Ennek kialakítása érdekében először meg kell határozni az indikátorokat, és a területre vonatkozó alapkutatást is el kell végezni.

Strunjani Tájvédelmi Körzet, Szlovénia

A Strunjani Tájvédelmi Körzet a CEETO projekt keretében a 3000249-es és az 5000031-es Natura 2000-es területeken hajtja végre saját turisztikai kísérleti (pilot) projektjét. Az érintett élőhelyek a 1170-es számú tengeri zátony, és a 1210-es számú partvonal vegetációja, növényzettel borított tengeri sziklák a Földközi-tenger partján endemikus *Limonium* spp. 1240, *Cystoseira* sp. társulások (nem Natura 2000-es, hanem nemzetközi és helyi szinten is védett). Az érintett fajok közé tartozik a *Phalacrocorax aristotelis Desmarestii* A392, *Sterna sandvicensis* A191, *Pinna Nobilis* (nem Natura2000, de nemzeti és nemzetközi szinten védve), *Cymodocea nodosa* (nem Natura2000-es, de nemzetközi szinten védett), *Nanozostera noltii* (nem Natura2000-es, hanem nemzetközi szinten védett) *Zostera* kikötő (nem Natura 2000-es, hanem nemzetközi szinten védett).

A tervezett kísérleti program legfontosabb célja az, hogy hozzájáruljon a természetvédelmi kezeléshez. További célkitűzések közé tartozik a helyi lakosság aktívabb bevonása, a környezetbarátabb infrastruktúra kialakítása, a tudatosság-növelő tevékenységek bővítése, az új turisztikai szolgáltatások fejlesztése, bővítése és a meglévő turisztikai szolgáltatások fejlesztése. A projekt további előnyei lehet az idegenforgalom helyi környezeti terhelésének csökkentése, a környezetbarátabb közlekedési infrastruktúra, a tudatosság növelésének lehetőségei, a vízkészlet helyi védelméhez való hozzájárulás és a környezetbarátabb magatartás elősegítése.

A természet megóvása szempontjából a projekt hozzájárul az élőhelyek és fajok megőrzéséhez, és csökkenti a természeti erőforrások veszélyeztetettségét. A gazdasági előnyök tekintetében a kísérleti projekt növelheti a turisztikai szolgáltatásokból származó bevételeket, ugyanakkor hozzájárul a rendelkezésre álló pénzügyi források hatékonyabb felhasználásához. Az érdekelt felek közötti együttműködés fokozása és a jövedelemforrások diverzifikálása révén a projekt kiegyensúlyozottabb és stabilabb gazdasági fejlődést eredményezhet.

A projektben ott rejlik annak lehetősége, hogy csökkentse a nagyszámú látogató által okozott helyi konfliktusokat, és közvetlenül is létrehozzon munkalehetőségeket. A különböző, helyi turisztikai operátorok szolgáltatásainak javulása és bővülése várható, továbbá az, hogy fokozódik a különböző társadalmi szereplők közötti együttműködés. A projekt lépéseket tesz a fenntarthatóbb földhasználat felé is.

A kísérleti projektből várható további eredmény a látogatók kiegyensúlyozottabb eloszlása a park különböző területei között, és a biológiai sokféleség megőrzését célzó tevékenységek alaposabb tervezése.

A kísérleti projekt keretében a védett terület vezetése a kísérleti programterületre vonatkozóan egy katalógust szeretne létrehozni, amelyből a turisták kiválaszthatják azokat a tevékenységeket, amelyekhez kedvet éreznek. A katalógus tájékoztatást adna a terület vezetőinek is arról, hogy a látogatók milyen tevékenységeket kívánnak végezni, ezek mértékéről a parkban, következésképpen a menedzsment képet kap a területre gyakorolt látogatói terhelésről.

Izola önkormányzata, amely a kísérleti projekt területét birtokolja, részt vesz a kivitelezésben. Szükség van az együttműködésre, mivel a kísérleti területen végzendő munkálatok tervezését össze kell hangolni. A helyi közösség úgyszintén részt vesz a tengerparti projektben; mert bár a tenger állami tulajdonban van, a helyi közösség pozitív visszajelzései szükségesek a tervezett kísérleti projekt kivitelezéséhez.

A projekt egyes lépései kapcsolódhatnak más vidékfejlesztési- és kulturális tevékenységekhez, mint például az agrár-turizmus (beleértve a lovas- és borturizmust is), a kulturális, történelmi és aktív turizmus.

A kísérleti projekt várható eredményei közé tartozik a turisták elégedettségének fokozódása, az idegenforgalom által okozott negatív környezeti hatások csökkentése, a helyi munkalehetőségek bővülése, a helyi termékek és szolgáltatások iránti növekvő kereslet, valamint a területi egyenlőtlenségek mérséklődése.

A javasolt kísérleti projekt elsődleges célja a védett terület fenntartható turizmusának előmozdítása, a tengerre, illetve a védett terület egészére gyakorolt nyomás csökkentésére irányuló tervvel. Ennek részeként sor kerül hajótúrák szervezésére és fogadására a védett terület tengerpartján, illetve a szárazföldön zöld infrastruktúra létrehozására a turisták fenntartható látogatásának és oktatásának céljából.

A kísérleti program további célja, hogy együttműködést valósítson meg minden helyi szereplővel, és egy modellt alkosson az együttműködésre az ismeretterjesztési célú zöld infrastruktúra létrehozásával.

A látogatói áramlás kezelése révén a védett terület bizonyos zónáiban a turisztikai terhelés csökkenthető a természeti értékek megőrzése érdekében.

A kísérleti projekt tervezői egy ideiglenes ökológiai kikötésre vonatkozó projektdokumentációt nyújtanak be, amely az idegenforgalmi szezonban működik majd, ami segíthet a tengerfenék biológiai sokféleségének megőrzésében.

A javasolt kísérleti projekt kivitelezésének időtartama 24 hónap.

4 Összefoglalás

4.1 Javaslatok a CEETO kísérleti programok végrehajtására

A kutatásunkból a pilot programok potenciális lebonyolítói és azok érintettjei körében érezhetően jelen van a gondolat, hogy a turizmus fejlesztése bölcs, hosszútávon gondolkodó irányítást és ellenőrzést kíván. A pilot programok megvalósítása során szem előtt kell tartani és elsőbbségben kell részesíteni a környezet- és természetvédelem előírásait és a helyi közösségek érdekeit. Helyieken túlmenően a sikeres Interreg programok érdeke és a következő nemzedékek joga a táji adottságok fenntartható használatához való hozzájárulás. A turisztikai szervezeteknek, a természetvédelemnek és a turistáknak egyaránt van felelőssége a társadalmi és környezeti kérdésekben és éppen ezért széles látókörrrel, a kölcsönhatások, és a közvetett hatások vizsgálatára is ki kell terjedni a megelőző vizsgálatoknak. Örömteli, hogy minden érintett régióban előkerül a válaszok között a felismerés, hogy természetvédelmi és környezetvédelmi szemléletre, intézkedésekre van szükség a pilot programok megvalósítása kapcsán. A pilot programoknak vissza kellene szorítani a kemény turizmust, a hamis zöld minősítéseket, mérsékelni a tömegességet, a szezonalitást és a luxust. Fontos hosszabb távon a turisztikai hatások minősítésének, monitoringjának a kiépítése. Helyi közösségek bevonásával, érintettségével bizottságok felállításával kellene hitelt adni szolgáltatások zöld minősítéseknek, és növelni a környezetbarát szolgáltatások, a zöld hotelek és a szelíd turizmus arányát, támogatni, fejleszteni az ökoturizmust, a természetjáró turizmuson belül a túrázást, kenuzást, kerékpározást, ahol a nem veszélyeztetett természeti értéket, ott a lovaglást és akár az agro- és vadász turizmust is, helyileg zöldíteni kellene a gyógy- és kulturális turizmus lehetőségeit is. A védett területek megtekintésére irányuló turizmus során mindenképpen figyelni kell arra, hogy a bevételek a védett értékek megőrzésére is fordítódjanak, és járuljanak hozzá a természetvédelmi feladatellátáshoz is.

A pilot programokkal célzott szelíd turizmus fejlesztése során elsődlegesen a környezet- és természetvédelmi alapelvek figyelembevétele legyen jellemző. A fejlesztés során a programok lebonyolításakor mindenkor vegyék figyelembe a partnerek táj, az állandó lakosok és a turisták igényeit, érdekeit, mégpedig úgy, hogy biztosítsa a táj gondozásának és védelmének elsőbbségét.

Tájvédelem, tájgondozás, környezet- és természetvédelmi felügyelet maradjon, elsődleges a fejlesztések működjenek együtt a természetvédelmi kezelőkkel és a tájhasználatban érdekelt tájhasználókkal. A fejlesztések során kerülni szükséges a „zöldmezős“ beruházásokat, takarékoskodni kell a földterülettel. Ne új, feltöretlen természeti területeket építsenek be, a még meglévő védendő területeket minden körülmények között meg kell őrizni, így a táj terhelhetőségének megállapítása után célszerű csak a fejlesztéseket megvalósítani és a terhelés korlátozását megvalósító fejlesztéseket szabad csak kivitelezni. Pl. a turisták idő- és térbeli korlátozása az elővételnél kiadandó jegyek szabályozásával, időtartamok meghatározásával, a parkolóhelyek méretezésével, területi elzárásokkal. Ezen túl minden kutatási eredmény rámutat: a lakosságot be kell vonni a tervezésbe, hasznosítani az ötleteiket, figyelembe venni az igényeiket, jogait. A pilot programokkal meg kell valósítani a nem motorizált turizmus támogatását, előmozdítását. Arra kell ösztönözni, ill. kényszeríteni különösen az autósokat, hogy járműveiket a leghamarabb rakják le, és a nélkül töltsék el az idejüket a pilot programok szolgáltatásával. Jó, ha a pilot programok hozzájárulnak a környezet- és természetvédelmi ismeretekhez, de épp úgy fontos a gyalogos turizmus, az zöld közlekedés és akár a tömegközlekedés

fejlesztése. Ezen túl öröndetes sétálóövezetek, parkok, a kerékpáros utak és szolgáltatások fejlesztése, útlezárások, akár parkolási tilalom megvalósítása.

A pilot programokkal csökkenteni kell a turizmus idényszerűségét, pl. egész évben igénybe vehető kínálat és szolgáltatások, a holt időszakokra programok tervezése. Javítani kell helyi szinten a turisztikával kapcsolatos kutatások színvonalát, elősegíteni a monitoring kiépítését a természetvédelmi, helyi gazdasági és közösségi, kulturális hatások vonatkozásában. Fontos lehet a pilot programokban az alkalmazottak jobb kiképzése, a környezet- és természetvédelem, a fenntartható fejlődés, a szelíd turizmus stb. tanítása minden turisztikai szakmában. A pilot programokban is jelenjen meg a jó tájékoztatás és az etikus, helyes reklám.

A szelíd és a környezetvédelmi minősítéssel rendelkező szolgáltatások népszerűsítése, a hazug marketingfogások tiltása, és a helyi együttműködések fejlesztése.

A pilot programokkal célzott szelíd turizmus megvalósítása környezettudatos gondolkodást igényel, és a környezetvédelem életforma, amit az érintettekkel megértetni szükséges. Fontos megérteni, hogy a pilot programok közcélokat kell, hogy szolgáljanak elsődlegesen természetvédelmi és helyi közösségek szempontjából, és önmagában az ökoturizmus sem lehet „vakon” fejlesztendő cél, a turizmus és az értékmegőrzés nem minden esetben egyeztethető össze. Helyenként igen eltérőek a környezet-termesztet védelemmel való összehangolásra tett kísérletek eredményei az ökoturizmus esetében is, és több kutatásban adott válaszból érződik itt-ott koherencia zavar. A válaszok pozitív kicsengése ellenére arra intenek, hogy körültekintően és kritikusak legyünk a megvalósítás során, egyedileg bíráljuk el az egyes eseteket, és egyedi mérlegelés után kell döntenie a fejlesztése vagy korlátozása mellett. Ezt a döntést a természetvédelemnek kell meghoznia, melynek felügyelete nélkül nem is folyhat ökoturizmus. Ahol nem éri el célját, ahol az ökoturizmus nem képes hozzájárulni a természet védelméhez, ott nincs létjogosultsága. Az ökoturizmus és a jó pilot programok minimálisra csökkenthetik a környezetterhelést, de gazdasági célok csak a természetvédelem felügyelete alatt engedhetők meg, és nem veheti át a fő motivációt. A bevétel egy részét mindig vissza kell forgatni a természetvédelem költségeire. A kutatás során világossá vált: minden pilot program helyszínén meg van az esélye annak, hogy a védett területeket célzó turizmus megvalósítható anélkül is, hogy a tömegturizmushoz hasonló következmények lépjenek fel. Ha van lehetőség számottevő bevételre, akkor az elősegítheti a hatékony természetvédelmet, és jövedelemteremtő lehet a térségben. Éppen ezért célszerű mérlegelni a pilot programok megvalósítás azokban az esetekben, ahol jövőbeni bevételek hozzá fognak járulni a természeti értékek megőrzéséhez.

4.2 A kísérleti (pilot) programok során elkerülendő kockázati tényezők

- Csak és kizárólag olyan kísérleti programok valósuljanak meg, melyek a fenntartható fejlődés elveivel együtt természetvédelmi szemlélettel és bölcs, fenntarthatóságot segítő vidékfejlesztési törekvésekkel is párosulnak, és egyaránt hozzájárulnak a természetvédelmi kezelésekhez, a turisztikai attrakciót jelentő természeti értékek megmaradásához, a természetvédelem finanszírozhatóságához, amelyek fenntarthatósági szempontokkal van kapacitásbővítő/fejlesztő hatása, amelyek a helyiek nagyobb részvételének lehetőségét teremtik meg, amelyek javítják a kihasználhatóságot és a gazdasági fenntarthatósághoz járulnak hozzá, amelyek zöldebb, környezetbarátabb megoldásokkal fejlesztenék a szolgáltatásokat, amelyek javítják a bemutathatóságot, bővítik az ismeretterjesztési és szemléletformálási lehetőségeket.

- A fejlesztések, a kísérleti programok megvalósítása semmilyen formában, sem közvetlenül, se közvetve ne járuljon hozzá az élővilág károsításához. Vegye figyelembe az élőhelyek feldarabolásának (az utak életföldrajzi értelemben vett akadály jellegének) káros hatását, a gyomfajok terjedését (behurcolás, vonal menti elterjedés, szegélyhatás), az állatgázolás (főleg rovarok, de gerincesek is: kétéltűek, hüllők, madarak, kisemlősök vonatkozásában) és főképpen a állatok zavarását (zajhatással, megfigyeléssel stb.).
- A fejlesztés helyszíne semmiképpen ne kockáztasson védett természeti értéket, ne valósuljon meg tájképrombolás (utak, parkolók, benzinkutak, a zöldfelületek csökkentése), ne járjon háttérpar-növekedéssel (nyersanyagbányászat, energiaipar, fém- és vegyipar) és ne járuljon hozzá globális környezeti és társadalmi probléma előmozdításához sem.
- Kerülendő a légi közlekedés fokozása. Elsősorban marketing szempontokkal lehet megelőzni, és ezáltal megelőzhető a légkörszennyezés (a háttérparral együtt), mérgező anyagok légkörbe juttatása, globális éghajlatváltozáshoz, felmelegedés elősegítéséhez való hozzájárulás, a helyi ill. városklíma szélsőségesebbé válása (az aszfaltburkolat kiterjesztése a zöldfelületek rovására, zajszennyezés, rezgés stb. Törekedni kell olyan optimális látogató kör megtalálására, amely meglévő infrastruktúrát használ, nem növel káros anyag kibocsátást és lehetőleg zöld közlekedési módként alkalmazható.
- Az időszakos látogatást célzó programok ne okozzanak lökészerű környezetterhelést: ne járjanak fokozott vízhasználattal és szennyvíztermeléssel, a vízkitermelés által okozott vízháztartás-változás, fokozott energiafelhasználás, hulladéktermelés stb. ne valósuljon meg.
- A kísérleti programok minél inkább építsenek helyi szereplőkre, helyi szolgáltatókra, helyi élelmiszer-előállítókra, helyi termékekre, és járuljanak hozzá a természetvédelem finanszírozása mellett a helyi közösségek megmaradásához is.
- A programok ne valósítsanak meg megnövekedett hatású, és intenzív vagy nem fenntartható földhasználatot, a be- és kiépítéseket és a tájatalakítások révén felszínformák átalakításhoz ne járuljanak hozzá, a táj széttöredezése, az élettelen természeti értékek és az élőhelyek megkárosítása, kifosztása, tönkretétele mindenképpen kerülendő. Ezzel együtt a turisztikai létesítmények, a beépítések és a turisták területfoglalása, mozgása és viselkedése által okozott károk az élő természeti értékekben, mint az erdőirtás, az élőhelyek beszűkülése, a társulások megváltozása, a biológiai sokféleség és a populációk egyedszámának csökkenése, szelektív fajpusztulás, genetikai leromlás, tájidegen és gyomfajok terjedése, az állatok viselkedésének zavarása kifejezetten kerülendő.

A pilot programok előkészítését segíteni szándékozó kérdőíves kutatás rámutatott: minden érintett partnernél megvan a lehetőség egy eredményes, sikeres, szakmailag megalapozott, jó pilot program megvalósítására. Minden partner szemléletileg, szakmai felkészültsége tekintetében alkalmas egy ilyen pilot program megvalósítására, és mindezekon túl a helyi közösségek is támogatóak, nyitottak egy ilyenre. Ugyanakkor mindenhol van kockázat, minden fejlesztés rejt veszélyeket, így a körültekintés, a széles látókör, a várható kockázatok megelőzésének fontossága minden program esetben szükséges. A fejlesztések, a pilot programok lebonyolítása során a CEETO program partnereinek több területre kiterjedő kutatások alapján figyelembe kell venniük: a turizmus fejlesztése, főleg a védett területekre irányuló turizmus fejlesztése nem CÉL, csupán ESZKÖZ, egy lehetőség a helyi közösségek védelme és támogatása érdekében és a védett értékek megőrzése és védelme érdekében.

5 Utószó

A fenntartható turizmus támogatói a védett területeken úgy vélik, hogy az idegenforgalom kialakítása és helyes értelmezése segíthet a turizmus negatív emberi és környezeti hatásainak mérséklésében, valamint képzett és motivált emberi közösségek kialakításában, amely támogatja a környezetvédelmet. Más szóval: a biológiai sokféleség megőrzése és fenntartható használata olyan intézkedésekkel, amelyek a rövid távú igényeket a hosszú távú előnyökkel egyeztetik össze.

Ez a kézikönyv megvizsgálta a különböző nemzeti és természeti parkok és más utazásszervezők erőfeszítéseit és irányítási eszközeit annak feltárására, hogy a fenntartható turisztikai termékek - együttműködés és nyitottság révén - befolyásolhatják-e a turisták viselkedését és támogathatják-e a környezetvédelem. Megpróbáltuk megosztani a fenntartható turizmus jó gyakorlatait és elveit, amelyeket a védett területek vezetői hasznosíthatnak.

Az eredmények azonban arra utalnak, hogy a pontos módszereket mindig a helyi adottságokhoz kell igazítani; a helyszínen rendelkezésre álló társadalmi, politikai, kulturális, környezeti, földrajzi háttérhez, körülményekhez és üzleti kapacitásokhoz. Ha a fenntartható turizmust körültekintően alkalmazzák, pozitív változásokat érhet el a látogatók környezeti ismereteinek növelésében, attitűdjeiben és viselkedésében, valamint konstruktív hatást gyakorolhat a helyi társadalomra és a gazdasági fejlődésére.

Bár a világ különböző országaiban egyedülálló jellemzők vannak, nem kétséges, hogy a kézikönyvben megfogalmazott tapasztalatok egy része más helyekre is átvihető, ahol a nemzeti parkok vezetői az intézkedések révén képesek a biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható használatának fokozására. A konfliktusmegoldás, a részvétel, a motiváció és a meggyőződésből fakadó törekvés a közös célok elérésére nagy jelentőséggel bír.

6 Bibliográfia

- Anna Iványi: Linkages between biodiversity and tourism - an introduction, 2011, http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf
- World Tourism Organization (UNWTO) (2017), World Tourism Barometer, Volume 15, June 2017.
- World Travel & Tourism Council (WTTC) (2017), Travel & Tourism Global Economic Impact & Issues 2017.
- Tourism, Biodiversity and Sustainable Development: Assessing tourism: impacts in Asia and Pacific, O. P. Kandari Gyan Publishing House, 2004, page 210.
- Europe's environment: the third assessment (European Environment Agency, 2003) accessed: 2018.01.04. <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/tourism-travel-by-transport-modes>
- Tourism Concern & WWF, 1992, <http://www.earthsummit2002.org/toolkits/women/ngo-doku/ngo-comm/csd/csd19994.html>
- Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management, Eagles, Paul F. J., Haynes, Christopher D., McCool, Stephen F., 2002. http://cmsdata.iucn.org/downloads/pag_008.pdf
- UNWTO World Tourism Barometer, EXCERPT, Volume 15, december 2017, http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom17_06_december_excerpt_.pdf http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom17_06_december_excerpt_.pdf
- Haris Hadžihajdarević (Public Company Una National Park), Andrea Štefan (WWF Adria), Zrinka Delić (WWF Adria), Ana Krvarić (WWF Adria), Case study.
- Sergio Cappucci (ENEA) and Paolo Pigliacelli (Federparchi), Case study.
- Filippo Lenzerini (external expert - Federparchi), Diego Albanese, (project coordinator - Federparchi) - Inventory of planning/management/monitoring tools applied within the protected areas and success stories for sustainable tourism
- Tina Primožič, <http://www.kpss.si/en/intro>; <https://share.upr.si/fhs/PUBLIC/diplomske/Primozic-Tina.pdf>.
- Sečovelje Salina Nature Park, About Park, (accessed: 2018.01.05.) <http://www.kpss.si/en/the-park>
- <https://www.best-from-slovenia.si/tourismdirectory/listing/secovlje-salina-nature-park> (accessed: 2018.04.15.).
- Una National Park, <http://nationalpark-una.ba/en/>

- Exmoor National Park, Enjoying stargazing, <http://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/enjoying/stargazing><http://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/enjoying/stargazing>
- Sumak Travel & Cafédirect Producers' Foundation team up to offer Fair Trade Adventures, (2018.16.04) <http://www.ecotourism.org/news/sumak-travel-cafe%20direct-producers-foundation-team-offer-fair-trade-adventures>
- Roberto Lizano: Embracing the Indigenous Identity in Costa Rica through Tourism (2018.16.04) <http://www.ecotourism.org/news/embracing-indigenous-identity-costa-rica-through-tourism>
- Contributing to a better local community life (accessed: 2018.13.01.) https://natureforpeople.org/wwf_examples/local_una/
- Changing Planet, Galápagos Tourism Backfires, Jonathan Tourtellot (accessed: 2015.01.05.) <https://blog.nationalgeographic.org/2015/01/05/galapagos-tourism-backfires/>
- Sustainable Tourism 4/5: Managing Ecotourism in Galapagos (accessed: 2018.26.04.)
- <http://www.discoveringgalapagos.org.uk/discover/sustainable-development/sustainable-tourism/managing-ecotourism-in-galapagos/>
- Andrea Štefan and Ana Krvarić (WWF Adria), Nikolina Baković and Vesna Petešić (Public Institution "Telašćica Nature Park"), Jelena Matoković and Bruna Đuković (Public Institution "Lastovo Islands Nature Park"), Case study.
- Fodor's: Don't go to Galapagos in 2018, 2017.7.12. (accessed:2018.17.04.) <https://www.cnhtours.com/news/2017/12/7/fodors-dont-go-to-galapagos-in-2018/><https://www.cnhtours.com/news/2017/12/7/fodors-dont-go-to-galapagos-in-2018/>
- Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas Conference Proceedings ed by A. Arnberger, C. Brandenburg, A. Muhar 2002, pages 1-6., http://mmv.boku.ac.at/refbase/files/muhar_andreas_arnb-2002-methods_for_visitor.pdf
- Julia W. Novy (WWF-USA): Incentive measures for conservation of biodiversity and sustainability: a case study of the Galapagos Islands (2018.04.17) <https://www.cbd.int/doc/case-studies/inc/cs-inc-ec-galapagos-en.pdf><https://www.cbd.int/doc/case-studies/inc/cs-inc-ec-galapagos-en.pdf>
- WWF - Mediterranean Ecotourism Destination - DestiMED http://croatia.panda.org/en/what_we_do/seas/mediterranean_ecotourism_destination_destimed/ (accessed: 2018.22.04.).
- WWF, The MedPAN South Project: a visual account, <http://mediterranean.panda.org/?203649/The-MedPAN-South-Project-a-visual-account>
- Nature and People, https://natureforpeople.org/sustainable_business/mpa/ (accessed: 2018.23.03.).

7 Egyezmények és politikák

- International Union for Conservation of Nature (IUCN), Ecotourism Definition, 1996, <http://www.ecogo.org/tag/iucn-ecotourism-definition/>
- United Nations Environment Programme (UNEP) 1999, Sustainable Tourism definition.
- Federation of Nature and National Parks, 1993, Sustainable Tourism definition: http://www.federparchi.it/PDF/Loving.them.to.death_small.pdf
- The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Area, 1995, <https://www.euoparc.org/wp-content/uploads/2015/05/2010-European-Charter-for-Sustainable-Tourism-in-Protected-Areas.pdf>
- Guidelines on Biodiversity and Tourism Development, published by the Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal 2004, <https://www.cbd.int/doc/publications/tou-gdl-en.pdf>
- The Australian Commission on National Ecotourism Strategy, 1994, <http://www.greengetaways.com.au/sustainability-in-tourism-in-australia/>
- The International Ecotourism Society, 1991, Ecotourism definition: <https://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>
- Sustainable tourism and Natura 2000 - Guidelines, initiatives and good practices in Europe http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/sust_tourism.pdf
- European Commission: Environment - Management of Natura 2000 sites (accessed: 2018.12.04.), page 47. http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/sust_tourism.pdf